

Oldenburg, F.
Statscoup

...s Excellence Udenrigsminister
Kammerherre Lehnsbaron
Rosenörn-Lehn
Storkors af Dannebrog og Dannebrogsm...
Ærbødigst
fra
Forf.

STATSCOUP.

XX

TIL FORSTAAELSE AF SITUATIONEN.

AF

F. OLDENBURG.

KJØBENHAVN.

LEHMANN & STAGES FORLAG.

Trykt hos Nielsen & Lydiche.

1885.

STATSCOUP.

STATSCOUP.

TIL FORSTAAELSE AF SITUATIONEN.

AF

F. OLDENBURG.

KJØBENHAVN.
LEHMANN & STAGES FORLAG.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1885.

Indhold.

Rettelser.

Side 9, L 4 f. O. af læs: at.
— 15, - 18 - - var læs: vor.
— 30, - 13 f. N. en læs: enhver.
— 36, - 2 f. O. hele læs: samlede.
— 48, - 8 - - ifjor bortfalder (efter dette Aars Forhandling om den midlertidige Finanslov).
— — - 9 - - røgtede læs: røgter.
— 79, - 8 - - Slutning læs: Slutning som den sidste.
— 123, - 2 - - Change læs: Chance.
— 180, - 12 f. N. Udskillelser læs: Udskillelse.

I.

Indledning.

Dette Skrift er fremkaldt ved den Omtale, der blev min i sidste Foraar udgivne Brochure „Forlig eller Revolution" til Del, og som er kommen til Orde dels i Pressen*) dels i en Mængde Skrivelser, jeg har mod-

*) Nemlig i Recensioner eller Henvisninger i Blade, udkomne 1884 i følgende Orden: „Flensborg Avis" Nr. 123, „Kallundborg Avis" 122, „Nestved Tidende" 123, „Den Uafhængige" 21—25, „Ugeskrift for Danmarks Høireforeninger" 20, „Randers Dagblad" 127, „Kallundborg Dagblad 127, „Fredericia Avis" 129, „Frederiksborg Amtstidende" 135, „Dagsavisen" 1992, „Social-Demokraten" 133—134, „Kolding Avis" 134, „Bornholms Amtstidende" 100, „Thisted Amtstidende" 135, „Thisted Amtsavis" 137, „Berlingske Tidende" 135, „Den Konservative" 11, 14—17, „Freden" 19, „Nationaltidende" 2932, „Vort Forsvar" 38, 93, „Dagens Nyheder" 189, „Folkets Avis" 189 samt Broch. „Hverken Forlig eller Revolution" af nn. Flere Steder i Pressen end disse har jeg ikke set „Forl. eller Revol." omtalt, og jeg er derfor muligen gaaet glip af adskillige interessante Bemærkninger. For min fremtidige Forfattervirksomheds Skyld var jeg de Herrer event. Recensenter af det her foreliggende Skrift ret forbunden, om de vilde sende mig et Exemplar af deres Organ. Adr. Gl. Kongevei 49, 1. Kbhavn. V.

fra Bekjendter og Ubekjendte. Saavel blandt de offenlige som blandt de private Betragtninger stemme flere med mine egne i „Forl. eller Revol.“; dem behøver jeg altsaa ikke her specielt at fremhæve. Af Indvendingerne ere adskillige ens, dels i Ord dels i Indhold, og jeg indbefatter dem derfor i det Følgende under samme Replik, hvad enten de ere fremkomne offenlig eller privat. Af Pressens Udtalelser ere nogle af en saa objektiv Natur, at det er uvæsenligt fra hvem de skrive sig og derfor overflødigt at meddele det, andre af en saa subjektiv, at det er interessant at kjende deres Ophavsmænd og derfor nyttigt at navngive disse. Paa denne Maade troer jeg lettest at kunne naae min dobbelte Hensigt, at undgaae Gjentagelser og at fremhæve enhver mig bekjendt Indvending med de Betragtninger, hvortil den umiddelbart eller middelbart giver Anledning.

Men forinden jeg skrider hertil, tillader jeg mig at imødegaae et Par Bemærkninger om min Personlighed som Forfatter, der stille denne og derved min Virksomhed i et urigtigt Lys. Jeg ser mig saaledes, for det Første, baade offenlig og privat betegnet som „en politisk Kierkegaard“, der idealistisk ser Mere paa det strengt Følgerigtige end paa det praktisk Mulige. Jeg kan kun svare, at mine ærede Recensenter ved deres Sammenligning vise, at de hverken kjende Kierkegaard eller mig, med mindre den, hvad der dog efter Tonen i Udtalelserne at dømme ikke synes at være Meningen, tilsigter en Satire ved at nævne mig sammen med Aarhundredets maaske største Tænker. Ellers er Sammenligningen irrelevant, fordi Kierkegaard paa sit Omraade var og maatte være Idealist, thi naar det Religiøse ikke er Idealet, Maalet for en Stræben,

som i Timeligheden aldrig kan fyldestgjøres, saa er det aldeles Intet, kun et Mundsvejr. Men mod det samme Intetsigende vilde jeg stile, dersom jeg paa mit Omraade, det Politiske, var Idealist. Thi hvem er vel mere ørkesløs end en idealistisk Politiker, som troer paa „Frihed, Lighed og Broderskab“, eller at „Ret er Magt“, eller paa en Miniaturstats „Selvstændighed“ over for en Stormagt? Men hvad der gaaer gjennem min Politik eller hvad jeg altid direkt eller indirekt sigter paa, ved hvilke forskjellige Midler jeg end fremstiller vor indre og ydre Situation, er dette Ene: vor Afhængighed af Magten mod Syd. Og naar jeg kritiserer begge vore Partier, saa stiller jeg mig ikke, som man engang skrev om mig, paa „et olympisk Stade“, thi for at kunne bedømme Partier som vore behøver jeg ikke at komme saa høit tilveirs. Men jeg stiller mig in medias res og med Blikket mod Syd, og da ser jeg, at vor indre Strid, den dreie sig om Hvilketsomhelst, vil ende som et usselt Skjændsmaal sammen med Landet, naar vi kun ville stirre ind ad til eller Fanden i Vold ud ad til. Men dette politiske Grundsyn er vel ikke et „idealistisk“? Det er vel tvertimod et realistisk, saa absolut, saa frastødende for enhver Idealist, som endnu ingen dansk Forfatter har fremstillet det. Gjennem Alt, hvad jeg politisk tænker, gaaer Realismen som min eneste trofaste Vejleder. Den forbyder mig helt at slutte mig til noget af vore to Partier, at være saadan i Almindelighed Fremskridtsmand, Konservativ o. s. v. Thi den lærer mig, at paa intet menneskeligt Omraade, er Udviklingen harmonisk, at det gjælder om Politiken, som om Forretningslivet, Opdragelsen og alt Andet, at man

i nogle Retninger har staaet stille, hvor man skulde bevæge sig, i andre bevæget sig, hvor man foreløbig skulde staae stille, i nogle er gaaet altfor langsomt frem, atter i andre langt for hurtigt — at derfor den sande, den reale Politik er altfor sammensat til at kunne udtrykkes ved en eller anden Partiformel, men at den maa være: moderat i nogle Retninger, konservativ i andre, radikal i nogle, reaktionair i andre.

Den samme Betragtning forbyder mig at anerkjende nogensomhelst Statsforms absolute Fortrin. Jeg havde i „Forl. eller Revol.“ paavist, at det konstitutionelle System er et ulogisk, paa indre Modsigelse bygget, i Længden uholdbart. Uden at forsøge paa at gjendrive denne min Opfattelse spørger man mig, om jeg „da finder det mere logisk, at et enkelt Menneske alene ved Fødslen bestemmes til enevældigt at herske over et Folk?“ Jeg svarer: Nei, jeg finder begge, ja alle Systemer, hvorunder der indtil Dato har været regeret i Verden formelt logisk uholdbare; jeg paastaaer endog, at der ikke engang kan tænkes en Statsform, som ikke er bygget paa en indre Modsigelse. Enten maa det være en Enhed, en arvelig, en livsvarig eller en midlertidig, som regerer, eller det maa være en Flerhed, eller en Enhed ved Siden af en Flerhed. Andre Kombinationer kunne ikke opstilles. I det første Tilfælde have vi Enevælden, i det andet Oligarkiet, i det tredie det konstitutionelle System med en Konge eller med en Præsident. Hvorfor ere nu alle disse Systemer ulogiske, eller spurgt paa en anden Maade, hvorfor kommer Sandheden ikke eo ipso til sin Ret ved noget af dem? Fordi den konkrete Sandhed ikke kan udtrykkes gjennem et Tal, hvad

enten det er en Enhed eller en Flerhed, fordi Sandheden er og bliver Sandheden, ligegyldigt om den hævdes af En eller af Flere. Deri, at ethvert Regimente maa numerisk udtrykkes ved En eller ved Flere, medens Sandheden er ligegyldig for Tallet, ligger altsaa den indre Modsigelse ved ethvert politisk System. Enhver Statsform har altsaa kun en relativ Værdi, bestemt ved den Personlighed, som har Magten, eller ved de Personligheder, som dele den, og ved de Tidsforhold, hvorunder den eller de virke. Spørger man derfor om vor egen Forfatnings relative Værdi, da beroer denne først og fremmest paa, om Forfatningen kan overvinde den nuværende Konflikt. Kan den det ikke, bør den, politisk set, grundigt ændres, jo før desto hellere. Min Afhandling er derfor hverken et Forsvar for eller et Angreb paa den konstitutionelle Kongemagt, men en Undersøgelse af de Betingelser, uden hvilke Kongemagten ikke kan opretholdes i sin nuværende Form — Betingelser, der kunne fremstilles ens, uanset om man er en Ven eller en Modstander af denne Form. Dette Synspunkt maa jeg bede mine ærede Læsere at fastholde, hvis de ville forstaae det foreliggende Skrift, og fremfor Alt hvis de ville recensere det.

Dette angaaende mit politiske Grundsyn. Hvad dernæst min formelle Behandling af vore politiske Forhold betræffer, er det mig en sand Tilfredsstillelse at se, at der blandt de talrige Udtalelser om „Forl. eller Revol.“ ikke findes een, som gjentager de tidligere obligate Bebreidelser imod mig for „Selvovervurdering“, „Arrogance“ o. L. (NB. hver Gang jeg angreb et Partis egne Synder). Jeg havde ogsaa i bemeldte Skrift udtalt, at jeg ikke skrev Andet, end hvad en-

hver jevnt forstandig Mand kunde skrive ligesaa godt, og at jeg derfor maatte anmode Enhver, der fremdeles vilde sigte mig for „Selvovervurdering“ o. s. v., om godhedsfuldt at navngive sig, forat jeg „kunde have den Fornøielse at gjøre Bekjendtskab med min stupide Kritikus.“ Dette hjalp; der har Ingen gjentaget hin Sigtelse, Ingen har havt Lyst til at melde sig selv som stupid. Derimod læser jeg Bebreidelser over mine Angreb som „voldsomme“, „ubarmhjertige“. „uhyggelige“, „høist ubehagelige at læse“. Men det er mig umuligt i min Polemik at følge Reglen: svaviter in modo. Thi om jeg end ikke i Befolkningen staaer ene med mine Anskuelser, staaer jeg det i alt Fald endnu i Pressen. Jeg har afvexlende at gjøre Front til forskjellige Sider, og jeg kan derfor ikke indlade mig paa en drævende og overfladisk Causerie, men maa give mine Modstandere Valget mellem en saglig Diskussion, alvorlig og objektiv som den sømmer sig Gjenstandens Alvor, eller en Polemik, „voldsom“ o. s. v., til Belysning af deres politiske Personligheder. Jeg foretrækker ubetinget Diskussionen, og jeg har vist det ved aarevis taalmodig at drøfte enhver saglig Indvending. Men dette lader sig ikke gjøre ved tossede og barnagtige Indvendinger. Hvorledes skal jeg, for at tage et Exempel blandt Flere. kunne diskutere med Hr. M. Lazarus, naar han i den nu hensovede „Uafhængige“ besvarer min Udvikling af, at Hensynet til den personlige Løn ikke gjør sig saaledes gjældende hos en Mand i Valget af en Folkerepræsentant som i Valget af en privat Medarbeider, og at deri ligger Forklaringen af vor nuværende Repræsentations Maadelighed. med: at naar Vælgerne ikke kunne faae „en

personlig Løn“ for deres Deltagelse i Valghandlingen, „saa afholde de sig vel fra en saadan Deltagelse“? Eller naar den samme Lazarus til min udførlige Paavisning af den Fare, vore Partiførere for Tiden bringe over Folket, kun kan svare, at „da Tiden som bekjendt skifter med hvert Sekund, har den hele lange og ubehagelige Udvikling i Grunden ikke saa Meget paa sig, som man muligvis under Læsningen forledes til at troe“? Hvad Andet skal jeg hertil bemærke end det rent Personlige, at det ikke er enhver Lazarus, der fortjener at opvækkes fra de Døde, ligesom det ikke er enhver Bogtrykker, der bliver en Franklin?

„Man udretter Intet ved saaledes vedholdende at stille sig udenfor Partierne“, siger man mig. Muligt. Men lad mig i det Mindste være fri for den Slags Indvendinger fra Folk, der have arbeidet snart en halv Menneskealder i et bestemt Partis Tjeneste og saa „vedholdende“, at naar jeg skriver 1 Linie, skrive de i deres Blade mindst 10, og desuagtet ikke have „udrettet“ til Konfliktens Løsning saa Meget, som kan ligge paa en Negl. Intet har Partikampen klarere og mere uigjendriveligt godtgjort end det for Folket Ruinerende i et ensidigt Partistandpunkt, Intet er endt med et mere fuldstændigt Fiasco end ethvert af vore Partiers Forsøg paa forknyt at skjule sine egne Feil og hadefuldt at angribe Modpartens. En Fortsættelse af denne Kampmaade vil kun gjøre Folket blindere og blindere, dummere og dummere. Kun paa een tænkelig Maade kan den offenlige Diskussion med Nytte føres, nemlig med det Formaal at aabne Folkets Øie for Situationen, saaledes som begge Partier have skabt den, for den

Fare for Friheden og Landet, som netop det ensidige Partistandpunkt medfører. Et saadant Forsøg er maaske nu for sent. Men til Et fører min Methode i alt Fald ikke: til noget for Konfliktens Løsning baade saa Ørkesløst og saa Fordærveligt som vore Partiers Polemik.

II.

Oppositionen.

---

a. Den „socialdemokratiske“ Agitation.

Naar man vil skildre vor nuværende Misêre. er der ingen større Feil end i fornem Taushed af forbigaae Modstandere. alene fordi de ere enten enfoldige eller uærlige eller begge Dele. Thi vor politiske Situations Maadelighed bestemmes netop ved de maadelige Personer, som den afføder i Pressen og i Rigsdagen. Dem maa man altsaa kjende, jo mere de producere sig som Førere det ene eller det andet Sted. Derfor har det altid været en Opgave for mig at tvinge dem frem paa Brædderne i deres aandelige Habitus. for at jeg med Berettigelse kan sige til vore Partier: Der se I. hvad det er for Folk. I følge gjennem Tykt og Tyndt. I saa Henseende har jeg hidtil været ualmindelig heldig. og særlig mit sidste Skrift har i den Grad irriteret dem, at de, tilsidesættende alle Forsigtighedsregler. ere styrtede frem paa Arenaen. hidsige. røde i Kammen og med den kalkunske Hanes klukkende Røst. Tanken om et Statscoup med tilhørende Indskrænkning af Presse- og Forsamlingsfriheden har

saaledes paavirket dem, at de i Anmeldelserne efter bedste Evne hidse deres Publikum snart paa mig snart paa Høire. De gaae aabenbart ud fra en af to Forudsætninger, enten at jeg ikke læser deres Udgydelser, eller at jeg foragter dem i den Grad, at jeg ikke vil uleilige mig med et Tilsvar. Deraf slutte de, at de ustraffet kunne fremstille min Forfattervirksomhed efter deres eget Behag. Men de skuffe sig. Jeg læser Alt, hvad jeg kan opdrive af Anmeldelser af mine Skrifter, og skulde jeg lade min personlige Agtelse for vore Journalister betinge mine Gjensvar, maatte jeg paa yderst faa Undtagelser nær være henvist til Taushed.

Dette gjælder fortrinsvis om „Socialdemokraten". Som et kort Indbegreb af dens Agitation skal jeg med faa Ord karakterisere Bladets Anmeldelse af „Forlig eller Revolution". Dets Redaktion skriver, at jeg „giver Høire Raad (til et Statscoup), som man aldrig tør følge" — og at „for Hr. O. stiller en Revolution fra Oven sig som haabløs." Var dette rigtigt, havde jeg unægtelig gjort mig skyldig i, hvad Bladet kalder en høi Grad af „Vrøvlagtighed". Men paa den ene Side har jeg hverken „raadet" Høire til et Statscoup eller benægtet, at det „tør" gjøre det. Paa den anden Side har jeg aldrig betegnet en Revolution fra Oven som „haabløs"; derimod har jeg udførlig paavist, at dersom man ved administrative Misgreb lader Demoralisationen i Hæren fremdeles brede sig, saa kan en Revolution fra Oven blive haabløs.. Naar en Forfatter siger: forudsætter jeg Præmissen A, kommer jeg til Konklusionen B, men forudsætter jeg Præmissen C, kommer jeg til Konklusionen D, kan man grumme let fremstille ham som „vrøvlagtig" saaledes: Forf.

forudsætter Præmissen A og kommer til Konklusionen D, eller han forudsætter Præmissen C og kommer til Konklusionen B. Men dette er et gammelt og bekjendt Fif hos journalistiske Falsknere, og „Socialdemokratens“ Anmelder har saaledes ikke heri præsteret nogetsomhelst Originalt. Dette gjør han derimod, naar han for ramme Alvor forsøger sig som Logiker, ved rigtigt at gjengive mine andre Udtalelser og ved at ville paavise „Selvmodsigelse“ deri. Det er ham saaledes plat uforstaaeligt, at jeg kan betegne en Andens (Grev Holsteins) Angreb paa Administrationen som overfladisk, naar jeg selv finder denne fuld af Feil; at jeg kan fremstille Hr. Hørup som „tykhoved“ i hans Færd som Ministeraspirant, naar jeg erkjender, at han har været snu nok til at blive Statsrevisor; at en Mand kan baade agtes for sin Ærlighed og ringeagtes for sin Mangel paa Statskløgt; at det konstitutionelle Kongedømme baade til en given Tid kan være det mest tidssvarende System af alle, og at det i Længden kan, ligesom enhver anden Statsform, ødelægges ved Agitationen; og at jeg baade kan ønske Dannelsen af et Mellemparti, og bekæmpe det, som kalder eller kaldte sig saaledes. Den Slags Mangel paa Fatteevne, som „Socialdemokratens“ Redaktion Sætning for Sætning her lægger for Dagen, har sin Forklaring i det fælles Kriterium for maadelige Hoveder: det er dem umuligt at skjælne mellem Modsigelser og Modsætninger og at forstaae, hvornaar alene et Enten — Eller, hvornaar alene et Baade — Og er berettiget.

Vender jeg mig nu til en Karakteristik af den socialdemokratiske Agitation eller af „Socialdemokra-

tens" Holdning til dens Publikum, saa have vi jo alt foreløbig lært at kjende dens Redaktion som en samtidig Repræsentant ikke for to „modsigende", men for to modsatte Retninger i vor Presse: det Uærlige og det Enfoldige. Hvoraf kommer det overhovedet, at naar man læser dens Anmeldelser af forskjellige Forfattere eller dens Fremstillinger af forskjellige Fakta, man mere end ved noget andet Blad afvexlende maa udbryde: hvilken Kryster, at den ikke tør referere korrekt — hvilken Dosmer, at den ikke kan raisonnere rigtigt? Det kommer simpelt deraf, at „Socialdemokraten" ikke blot arbeider med en anonym Redaktion, men endog med en, som kryber i Skjul bag en leiet „Ansvarshavende". Thi naar hverken den borgerlige Foragt eller den juridiske Straf kan ramme Redaktionens Personer, fordi de personlig ikke tør komme frem, saa brister nødvendigvis ethvert Baand, som skulde knytte dem til agtværdige Medborgere, og saa bortfalder enhver Skranke for Redaktionens intellektuelle og moralske Fald. Derfor bliver Bladet ikke blot en Tumleplads for raae og uvidende Subjekter, men der er endog Intet til Hinder for, at det rekruterer sine Medarbeidere blandt Tyve, Vexelfalsknere og andre straffede Forbrydere. At et saa demoraliserende „Ansvarligheds"-Forhold kan trives her i Landet, dømmer tilstrækkelig den miserable Presselov, hvorunder vi leve; at der hverken fra vore Regeringers eller fra vore Repræsentationers Side er stillet noget Forslag til en Ændring heraf, viser ligesaa tilstrækkelig det sløve og taagede Blik, hvormed de betragte Folkets moralske Tilstand. Og naar det nævnte Blad forsikkrer, at „Socialdemokraterne have staaet for værre Stød end

dem, Hr. O. langer ud", saa er dette det fornuftigste Ord, det nogensinde har sagt. Thi Partiet staaer daglig for det værste Stød af alle: fra dets egne Førere, dækkede af en Straamand, som staaer med det ene Ben i „Socialdemokraten", med det andet — i „Ravnen".

Om Socialdemokratiet herhjemme materielt med Tiden vil rumme en Fare for det Bestaaende, er mig paa dette Sted uvedkommende. Her interesserer det mig kun at betragte Kvaliteten af dets nuværende Ledelse, som præsteres afvexlende under Firma: „H. B. Ludvig" og: „Fr. A. Hertz". Pekuniairt er den jo i høi Grad blomstrende for „Soc- Dem'.s" Udgivere, saasom Organet efter sin egen Opgivelse tæller ikke mindre end 18000 Abonnenter. Hvor utroligt dette Tal end lyder for Mange, som betænke, at langt bedre og anstændigere Dagblade baade her og i Nabolandene maae nøies med et langt ringere Abonnenttal, forbauser det i alt Fald ikke mig. Thi hvad Uhørt er der i, at et Parti bedre Varer kjøbes af nogle faa sagkyndige Handelsmænd, medens en Bunke halvt forfalskede eller havarerede Sager afhændes til en sammenstimlet Mængde, som savner ethvert Begreb om Kvalitet? Ligesaa paa Journalistikens Marked. Det er ikke Abonnenttallet, som bestemmer Redaktionens literaire Kvalitet, men det er denne, som dømmer Abonnenternes. Ellers kom man til de latterligste Resultater; man maatte saaledes slutte, at Hr. Hjort-Lorenzen var en af vore dygtigste Redakteurer. Og dersom man alene af Abonnenttallet vilde regne sig til, hvad Reelt et Blad formaaer at udvirke, kom man til ligesaa uholdbare Resultater. Saaledes har intet Organ heri Landet

havt en saa praktisk Indflydelse, heldig eller uheldig, paa vor Udvikling som „Fædrelandet", og dog var selv i dets Blomstringstid Bladets Abonnenttal kun ringe i Sammenligning med de langt betydningsløsere „Berl. Tidende"s, „Dagbladet"s, „Folkets Avis"'s og Andres.

Anvende vi disse Betragtninger paa „Soc. Dem.", da forstaae vi, at Bladet som et Spektakelorgan betragtet vistnok kan virke til Ophidselse desto mere, jo flere Abonnenter det har. Men vi indse ogsaa, at dersom vort Arbeiderparti skal ved Pressens Hjælp vinde en bedre økonomisk Fremtid end den nuværende, behøver dets Organ noget Mere end „Abonnenter", nemlig en Redaktion med saa megen borgerlig og literair Estime, at den tør sætte sit Navn paa Bladet. Jeg benægter ingenlunde Nytten af et Organ specielt for Arbeiderstanden, thi mere end noget anden behøver den et Saadant, og jeg betragter langtfra alle „Soc. Dem."s Fremstillinger som urigtige, thi for et Blad som udkommer sex Gange ugentlig, er det umuligt ikke af og til at tale sandt. Men jeg paastaaer, at Bladet er en Fordærvelse for den Stand, som støtter det. Thi naar man i andre Blade jevnlig ser „Socialdemokraten" betegnet som et „Løgneorgan" og dets Redakteur, NB. den anonyme, som den „feige Usling" o. L., uden at Organet kan eller tør paatale det, og altsaa er nødt til at godkjende det, saa er dermed dets Betydning tilstrækkelig stemplet. Hvad er vel mere komisk og derved mere ødelæggende for en Sag end en anonym „Usling" som Talsmand, der „exekverer den offenlige Menings Dom" og som udsteder „Advarsler" til navngivne Modstandere? Derfor taber ethvert Angreb sagligt sin Braad, naar

det udgaaer fra „Socialdemokraten", thi den „offenlige Mening" udenfor dets egen Publikum vænner sig til troe, at Fremstillingen er enten dum eller løgnagtig. Og derfor svækkes selv det mest berettigede Angreb paa Personer og Institutioner, som udgaaer fra et andet Blad. saasnart det støttes af „Socialdemokraten"s anonyme Redaktion. thi hvad er vel uheldigere for en Angriber end en „feig" Stymper som Medhjælper? Jeg var derfor taknemlig, om Bladet vil forsøge at afparere de „Stød". jeg her „langer" det, thi derved faaer jeg yderligere Leilighed til at holde det for Lyset — og at det ikke vil gjentage mit Angreb i det Følgende paa Regeringen. Embedsstanden. Domstolene o. A., thi derved troer Folk maaske. at det er Løgn.

Men den „offenlige Menings" Foragt, som den nuværende Redaktion har paadraget „Socialdemokraten", rammer paa det Haardeste Arbeiderstanden. Thi denne staaer med en Valglov som var magtesløs i Repræsentationen, og den er derfor i det Mindste foreløbig henvist til den øvrige Presses Medhjælp. Men her ere Udsigterne kun tarvelige. Hvad Venstrepressen angaaer. er den yderst venlig mod Arbeiderpartiet, hver Gang der skal foretages et Valg eller arrangeres en Demonstration, fordi den indbilder sig. at den størst mulige Larm gjør den størst mulige Virkning, og i saa Henseende gjør Arbeiderpartiet upaaklagelig Fyldest. Men saasnart Alt er vel overstaaet, vender den gamle lunkne Stemning ufravigelig tilbage. fordi Venstres navngivne Redaktioner til daglig Brug trykke sig ved en Kollega som „Socialdemokraten". Hvad dernæst Høirepressen betræffer, bliver dens Holdning til Arbeiderpartiet mere og mere fjendsk. Det kommer af, at den

irriteret fæster sig ved Organets Opdigtelser eller Overdrivelser og overser, hvad der kan være sandt eller begrundet. Derved ledes den ofte til ensidig at fremstille Arbeiderstandens Kaar gunstigere, end de virkelig ere. Til Trods for „Socialdemokratens“ mange „Abonnenter“ staaer saaledes Partiet uden ethvert Tilhold i det eneste Medium, som for Tiden kan gavne det, den øvrige Presse. Men samtidig have Bladets Udgivere aldrig trivedes bedre end nu. Man maa derfor nøie skjelne mellem vor Arbejderstand og dens Journalistik. Overfor den Første er jeg stemt for radikale Forholdsregler: at tage fra de Rige og give til de Fattige, saa det følelig mærkes hos de Første og følelig lindrer for de Sidste — ingenlunde af speciel Kjærlighed til Arbeiderstanden, men fordi jeg betragter dens Ophjælpning som et nødvendigt Led i Folkets Udvikling. Men mod „Socialdemokraten“ er jeg stemt for saa reaktionaire Forholdsregler, som vor Regering og Repræsentation overhoved kunne vedtage, thi saa længe Arbeiderstanden ledes af et Organ som det nuværende, er det umuligt at vække Sympathi for en virksom Hjælp.

Arbeiderspørgsmaalet er et neutralt Omraade, det bør selv under en Partikamp kunne diskuteres med Ro saavel af Høire- som af Venstremænd. Og dersom man alvorlig interesserer sig for Sagen, maa man konsekvent være beredt til at indlade sig med Arbeiderstandens Organ, „Socialdemokraten“, at anerkjende hvad der er rigtigt, at imødegaae hvad der er urigtigt fremstillet, ganske som ved ethvert andet Organ. I et følgende Skrift eller i en Bladartikel skal jeg maaske tillade mig at yde mit ringe Bidrag til Diskussionen, men forinden vil jeg i denne Afhandling først

foretage et lille Scenearrangement med „Socialdemokraten“, just fordi jeg vil have mit Forhold til det som til ethvert andet Organ. Jeg vil ikke som Høiremændene i deres Polemik med „Socialdemokraten“ staae som den navngivne Mand overfor en Anonym, der dækker sig bag „Fr. A. Hertz“ mod mit eventuelt personlige Angreb. Dette er ikke partie egale. Altsaa tillader jeg mig her, som en Indledning til en senere Diskussion, at sønderrive „Socialdemokratens“ Anonymitet, at trække Den frem, som er Bladets virkelige Leder, der i Diskussionen skal have Ansvaret for de Artikler det optager, med eller uden Mærke, og som giver Organet dets Tone. Han vil ikke kunde beklage sig over mig, thi han har selv gjentagen gjort det Samme med Andre, sidste Gang fornylig ved, hvad der iøvrigt viste sig usandt, at betegne Dr. Paludan som Forfatter til en Artikel i „Dagens Nyheder“. Jeg kan ikke skaane ham længere, skjøndt jeg forstaaer, hvor ubehageligt overraskende det maa være, naar man troer sig vel forputtet bag den „Ansvarhavendes“ Ryg, udslyngende Fast, Løst, Ærefornærmende mod Andre, men selv uangribelig — da pludselig at føle sig greben i Nakken, kastet ud paa Scenen og præsenteret for Publikum i Figurens hele Jammer. — Her er han da. „Hvem“? spørger man. E. Wiinblad, Redaktionssekretair ved „Socialdemokraten“.

Har jeg maaske grebet feil? Nu vel, han kan jo prøve at svare, at det Hele er en Feiltagelse fra min Side, at det ikke er under hans Ledelse af Bladet, at Hertz straffes for Injurier, han ikke selv har skrevet, eller stundom menneskekjærligt slipper for Processer, fordi han ikke direkt er Æreskænderen. Dersom

Hr. Wiinblad drister sig til at benægte det, til at erklære, at ikke han men en Anden er Bladets virkelige Redakteur, og jeg ved nærmere Undersøgelse overtydes om min Uret, skal jeg skyndsomt gjøre ham min oprigtige Undskyldning, fordi jeg har navngivet en Uskyldig, og i saa Fald behøver jeg ikke senere at undersøge hans literaire o. a. Antecedentia. Men benægter han det ikke, da erkjender han enten explicit ved sin Tilstaaelse eller implicit ved sin Taushed som følger: „Jo, jeg E. Wiinblad er den „feige Usling", som Advokat Hindenburg for nylig kaldte den anonyme Redakteur af „Socialdemokraten", jeg E. Wiinblad bærer moralsk Ansvaret for, hvad andre Blade ugenert kalde „Socialdemokratens" „Løgneartikler", jeg E. Wiinblad er den literaire Tremarksmand, som for 1 Krone daglig leier Fr. A. Hertz til at dække min Person."

Se, paa alt Dette kan Redakteuren, NB. den virkelige, ikke den nominelle, nu fundere, inden han næste Gang indlader sig med mig. Og jeg skal derfor give ham et lille Pensum for. For det Første kan han jo forsøge at imødegaae min Kritik af hans „Recension" over „Forlig eller Revolution". Faaer han Tid tilovers, kan han dernæst tænke over en Sag, jeg nu maaske kan gjøre ham begribelig, thi naar han skal med sit Navn ansvare, om end kun moralsk, for hvad han skriver, vil han neppe gaae og gjælde for en notorisk Dumrian. Skal nemlig „Socialdemokraten" udrette noget Positivt til Gavn for Arbeiderstanden, maa han opstille andre Principer end de Daarekisteprogramer, der daglig som en Ramme omgive dens Titel, og som tilmed ere i Strid med hans egen Praxis. Jeg

skal som Exempler herpaa nævne et Par Stykker. Naar Redakteuren saaledes fordrer „Udryddelsen af alle sociale og politiske Uligheder," vil han ved lidt Omtanke forstaae, at dette bliver umuligt alene derved, at de individuelle Uligheder naturnødvendigt afføde de sociale, og at de sidste derfor ligesaa lidt kunne „udryddes" som Ulighederne mellem de dygtige og de udygtige, mellem de heldige og de uheldige Naturer, ja, han opretholder jo selv paa det Allerbestemteste den „sociale Ulighed" mellem vellønnede Redakteurer og fattige „Ansvarshavende" paa Vand og Brød. Fremdeles. Naar Redakteuren hylder Max Nordaus Lære om „Ægteskabsløgnen" og vedkjender sig „Valgslægtskabet" efter „de høiere Dyrs Anvisning",*) bør han kunne begribe, at „almindelig lige og direkt Valgret for alle Mænd og Kvinder fra 22 Aars Alderen" blev „politisk" betydningsløs, fordi Pigebørnene, naar de skulde vælge mellem en ung Adonis og en gammel Qvasimodo til Folkethingsmand, ufeilbarlig vilde hævde „Valgslægtskabet" til Fordel for den Første, og at de vilde vedblive dermed, indtil det var lykkedes Redakteuren at „udrydde" ikke blot „alle sociale" Uligheder, men ogsaa Kjønsforskjellen mellem de 22aarige „Dyr".

*) Se „Soc. Dem." fra 18. Juli og følgende f. A.

b. Den Bergske Agitation.

---

1. Flertallet af Vælgerfolket.

Til hvilket af vore to Partier slutter sig Flertallet af samtlige Vælgere? „Til Venstre naturligvis“, hører man næsten udelukkende. Men dette er aldeles falsk. Ved Valget den 25. Juni 1884, den Dag det største Antal Stemmer har været afgivet her i Landet, var Antallet af samtlige Valgberettigede i 101 Valgkredse (nemlig uden Færøerne) ca. 322,000.*) I 66 Kredse, hvor der skriftlig stemmedes for Oppositionen og for Regeringen, vare de afgivne Stemmer tilsammen 133,000 eller gjennemsnitlig 2,015 for hver Kreds. Antages det samme Gjennemsnitsantal for de øvrige 35 Kredse, hvor der enten stemmedes skriftlig alene mellem forskjellige Kandidater af samme Parti**), eller hvor en Kandidat valgtes ved Kaaring, faaes for disse $35 \times 2015 =$ ca. 71,000. Altsaa have herefter i hele Landet høist $133{,}000 + 71{,}000 = 204{,}000$ Vælgere deltaget i Valget. Men dette udgjør af hele Vælgertallet kun $\frac{204{,}000}{322{,}000} = 63$ pCt. Ved Spørgs-

---

*) Efter Hr. Bureauchef Gads velvillige Meddelelse var det nøiagtigt 322,741.

**) Dette var Tilfældet for 8 Landkredse, hvor der kun afgaves 11,379 Stemmer alene for Venstre og ingen for Høire, d. v. s. hvor ingen Høirekandidat var opstillet.

maalet om. Hvormange der heraf, skriftlig eller ved Kaaring, vare for Oppositionen og Hvormange for Regeringen, kan man af Mangel paa direkte Data kun gaae en af to Veie. Enten kan man som ovenfor slutte fra de 66 til de 35 Kredse, eller man kan, til Gunst for Venstre, i Betragtning af at Høires Procenttal er størst i Kjøbenhavn og Frederiksberg, fra de 66 drage de 8 Kredse i Kjøbenhavn og den ene paa Frederiksberg, i hvilke der stemmedes skriftlig, og hvis afgivne Stemmer udgjorde 28.000 tilsammen. Altsaa faae vi 57 Kredse, hvori der er stemt skriftlig; i disse afgaves høist 63.000 for Oppositionen og 41,000 for Regeringen eller henholdsvis 60 og 40 pCt. Lægges dette Procentforhold til Grund for hele Landet, faaer man af de 204.000, som skriftlig og kalkulatorisk ved Kaaring deltoge i det sidste Valg 204,000 × 0,60 = 122,400 som vare for Oppositionen og 204,000 × 0,40 = 81,600 for Regeringen. Altsaa har der af hele Antallet Valgberettige været for Oppositionen $\frac{122.400}{322.000}$ = 38 pCt., for Regeringen $\frac{81.600}{322,000}$ = 25 pCt., og ikke deltaget i Valget $\frac{118.000}{322,000}$ = 37 pCt., eller ethvert af de to Partier er langtfra at raade over Vælgerfolkets Flertal.

Selv om man blandt dem, som ikke stemmede og ikke kaarede, vilde regne 10 pCt., der ved Sygdom, Fraværelse o. A. vare absolut forhindrede fra Deltagelse i Valget, og man vilde fordele deres Stemmer i de tre Klasser efter de resp. Procenttal, vil dog intet af disse ændres mere end med $1^1/_2$ pCt. Faktum er altsaa,

at da Hr. Berg d. 25. Juni raabte: „Bort med Estrup“, var der knap 40 pCt. af Vælgerne som svarede Ja, men over 60 pCt. som dels svarede Nei, dels fandt Raabet saa dumt eller saa ligegyldigt, at de ei gad svare derpaa. Og dog har intet tidligere Valg været i den Grad lidenskabeligt, i den Grad arbejdet igjennem med Kneb og Bedrag, fuldt saa meget fra Venstres som fra Høires Side. Og ved intet tidligere Valg have Oppositionens Fraktioner i den Grad offret deres partielle Partiformaal for et fælles Stikord. Men med alt Dette blev Resultatet dog det for Hr. Berg bedrøvelige, at han er i fuldstændig Minoritet overfor Vælgerfolkets Flertal. At ogsaa Estrup er det, har man altid vidst, men han har heller aldrig paastaaet Andet. Og har Enhver ikke vidst det før, saa veed han nu, at Hr. Bergs Paaberaabelse af „Folkets Flertal“ kun er et slet og ret Mundsveir, der ikke kan imponere nogensomhelst Regering.

I „Politiken“ for 25. Okt. f. A. findes et ordret Referat af et Foredrag, som Hr. V. Hørup Dagen forud holdt i „Frederiksbergs liberale Vælgerforening“ om „den politiske Situation“. Det viser, hvilket idiotisk Folk vi maae være, hvis Hr. Hørup repræsenterer vor „høieste Oplysning“. Hans Foredrag er nemlig bygget paa den Sætning: „De fleste Stemmer betyde Retten; om de fleste Stemmer ogsaa betyde Magten, det beroer paa mange andre Ting.“ Men betyder Majoriteten Retten, betyder jo ogsaa Minoriteten Uretten. Eller i al sin Stræben efter at komme i Majoriteten begik Hr. Hørup en flagrant Uret, thi saalænge han var i Minoriteten, var han jo i Uretten. Nu er han omsider kommen i „Venstres“ Folkethingsmajoritet, altsaa i

„Retten“, men som „Europæer“ er han stadig i Minoriteten, altsaa i Uretten. Han repræsenterer saaledes. tilmed efter sin egen Mening, samtidig baade Retten og Uretten. Eller den „høieste Oplysning“ repræsenterer det høieste Pjank. Q. e. d. Videre. „Derom dreier det sig: skal den offenlige Mening raade her i Landet, eller skal den det ikke?“ Og ved den „offenlige Mening“ forstaaer han, at „alle Mennesker ere enige om, at Ministeriet skal gaae“. Naturligvis veed han som Rigsdagsmand ligesaa godt som jeg, at kun en Minoritet i Folket er enig derom, og at der ikke er Spor af Udsigt til, at Majoriteten end sige „alle Mennesker“ bliver det. Men jeg skal ikke her fæste mig ved hans Usandfærdighed. Derimod vil jeg fremhæve en Ejendommelighed ved den „offenlige Mening“, nemlig at denne ikke blot manifesterer sig forskjelligt, eftersom den spørges, men at den ligesaa lidt respekteres af Majoriteten som af Minoriteten. Vi have jo ovenfor set, at naar man spørger samtlige Valgberettigede, om Ministeriet skal gaae, svare kun 40 pCt. Ja, 60 pCt. Intet eller Nej; spørger man derimod samtlige Deltagere i Valget d. 25 Juni, svare 60 pCt. Ja, 40 pCt. Nei. Altsaa maatte den „offenlige Mening“ fordre, at det sidste Procenttal fandtes i det nyvalgte Folkething, eller at der af de 101 Kredse vare valgte 61 Oppositionsmænd og 40 Høiremænd, medens der faktisk valgtes 83 af de Første og 18 af de Sidste. Den „offenlige Mening“ er saaledes grundigt eluderet. Det ligger naturligvis i det tilfældige Omraade, Valgloven fastsætter for de forskjellige Kredse. Hver Del af Landet har nemlig sin egen „offenlige Mening“, uafhængig af Valgkredsen, og indenfor samme Kreds har Landbefolkningen en, By-

befolkningen en anden. Saaledes er i Kjøbenhavns Amts 4de Kreds Hr. Hørup utvivlsomt en Velsignelse for den „offenlige Mening" i Landdistriktet, men for Kjøge By er han sikkert et Huskors.

---

2. Flertallet i Rigsdagen.

Jeg er ingen Beundrer af vor Grundlov, jeg erkjender, at den røber baade ringe Menneskekundskab og en meget ordinair Tankestyrke hos Den som har konciperet den, og hos Dem som have vedtaget den, men den er langtfra saa maadelig, som Adskillige mene. Og dersom man troer, at noget andet Tokammer-System kunde have forebygget den nuværende Konflikt, er dette en Misforstaaelse, med mindre man tænker sig en Valglov, som nødvendigt maatte give Majoritet i begge Kamre. Men da fik man jo faktisk et Etkammer-System med den samme Majoritet i to Lokaler, hvilket er Nonsens. Altsaa maa det Samme være Tilfældet med Venstres Paastand, at efter „Grundlovens Aand" skal Mindretallet bøje sig for Flertallet. Allerede Junigrundlovens Landsthing gav Mindretallet Magt til at modsætte sig Flertallet, et plein pouvoir, mod hvis Indskrænkning der ikke fandtes en Tøddel i Loven. I Fortvivlelsen herover have Venstreførerne søgt et Bevis for Folkethingets forfatningsmæssige Overmagt i den Bestemmelse, at „Finansloven først skal forelægges Folkethinget". Men som sædvanlig bevise de Herrer heller ikke her, hvad de ville. Naar nemlig Finans-

loven skal forelægges sidst i Landsthinget, siger Grundloven som saa: Folkethinget skal have Lov til først at beskjæftige sig med alle de Detailler og alt det Pilleri, som følge med enhver Finanslov, men de store administrative Principer for Styrelsen paadømmer Landsthinget ligesaa vel som Folkethinget, og just fordi det gjør det sidst, er det berettiget til at korrigere eller til at forkaste, hvad Folkethinget har vedtaget eller opstillet. Om de Herrer Venstreførere saa ville staae paa Hovedet hele deres Liv igjennem, og ikke blot naar de politisere i Folkethinget, vil det ikke lykkes dem at paavise saa meget som et eneste Exempel paa, fra hvilketsomhelst Omraade i Livet de maatte vælge, at den Instans, for hvilken en Sag sidst forelægges, skal bøie sig for den, for hvilken den først forelægges. En af to maa have været Grundlovens Mening med hin Bestemmelse. Enten har den ment, at Landsthingets Opfattelse havde Sandsynligheden for at være den modneste og grundigste, altsaa mere garanterende end Folkethingets. Eller den har blot villet forhindre enhver Tvist om og derved enhver Forsinkelse i Forelæggelsen af en Lov, der fremfor nogen anden hvert Aar er nødvendig. Men at Bestemmelsen om Finanslovens Forelæggelse skulde, efter Grundlovens Mening, tale til Gunst for Folkethingets Overmagt, vilde kun vidne om en meningsløs Grundlov.

Dersom Venstreførerne virkelig troe, at et Tokammer-System giver Folkets Flertal Overvægten over dets Mindretal, at m. a. O. et Tokammer- og et Etkammer-System giver den samme Magtfordeling, nærmer dette sig stærkt

til Stupiditetens Grænse. Men ei blot Junigrundloven har hævdet Mindretallet overfor Flertallet, ogsaa den reviderede Grundlov har det, og det endnu skarpere. Den sagde saa klart og tydelig, at den Enfoldigste i Folket burde kunne forstaae det: „Grundloven af 5te Juni satte ved sit Landsthing en Skranke mod Flertallet, men siden den Tid er Meget forandret, Reaktionens Aand og Krigens Rystelse er gaaet hen over Europa. og Junigrundlovens Flertal har efter mit Skjøn vist sig uskikket til at bære Udviklingen frem baade indadtil og udadtil; derfor skal nu dette Flertal yderligere stækkes, og dette gjør jeg ved at skabe et nyt Landsthing, stærkt nok til at optage Kampen med Folkethinget, om den saa skal vare en Menneskealder igjennem.“ Om den reviderede Grundlov havde Ret i sin Betragtning, og om den selv har været til Gavn for Folket, vedkommer mig ikke her, men saaledes talede den, og saaledes var dens „Aand“. Naar derfor Venstre fortaber sig i, „hvor uretfærdigt, hvor skammeligt det er, at et Mindretal skal kunne trodse Flertallet“, saa er det jo ikke Mindretallet som er uretfærdigt, thi det benytter kun sin forfatningsmæssige Styrke, men det maa være Forfatningen, som er „skammelig uretfærdig“ — den selvsamme Forfatning, som Venstre vil „værge“. Og naar Høire beroligende og svalende siger til Venstre: „Det er Grundlovens Forudsætning, at de to Thing skulle enes“, da er ogsaa dette en Misforstaaelse, thi for Statslivet maa gjælde det Samme som i det private Liv: naar man undlader at ordne det fremtidige Forhold mellem To, kan Grunden være den, at man forudsætter, at de ville enes; men i det Øieblik man juridisk fastsætter særegne

Bestemmelser. hvorefter Enhver af dem skal rette sig. forudsætter man jo tværtimod. at de kunne tvistes. Det er Dette. Tvisten, som Grundloven har forudset ved at anvise Mindretallet og Flertallet deres specielle Kampmidler. Man kan derfor ikke bebreide den. at den har bygget paa en Illusion om en enig Samvirken. Men man kan med Rette bebreide den, at den ikke har anvist en bestemt Vei, ad hvilken en Afslutning paa Tvisten kan fremtvinges. Derved har den gjort det muligt for et Parti aarevis at vildledes af politiske Ignoranter, der ere uformuende til at forstaae den uhyre Modstandsevne, et Tokammer-System som vort giver en Regering — og som for ti Aar siden troede. at Ministeriet Estrup begyndte paa en „Jagtrubber“.

Misforstaaelsen af Flertallets ved vor Forfatning stærkt reducerede Styrke har været et Feilsyn. som gaaer gjennem Venstres hele Magtstræv. Den har lokket Hr. Berg til ufortrøden at løbe Panden mod Høires Mur med en Voldsomhed. som viser. hvilken Tykkelse hans Angrebsvaaben maa besidde. eftersom det endnu holder sammen. For Hr. Berg og Konsorter er „Tallet“ det absolut Afgjørende. fordi de opfatte det mathematisk. in abstracto. De forstaae ikke, at paa alle Konkretionens Omraader. er Tallet som Saadant det absolut Ligegyldige. Overalt spørges fornuftigvis om Kvaliteten ved Siden af Tallet. hvad enten det gjælder Mennesker eller Dyr. Naar saaledes en Hær behøver Soldater. nøies den ikke med at udskrive det størst mulige Antal Mandfolk. men den holder Session. hvorved den vælger de bedste og kasserer Resten. for ikke at incommoderes af den; Hr. Berg derimod holder ikke Session over sit Mand-

skab, men han medtager ukritisk Alt, hvad der fremstiller sig, politiske Epileptikere, Pukkelryggede og Platfodede, derfor paraderer hans Hær med Soldater som Ole Christensen, Hummeluhr, Wederkinck-Madsen og mange Lignende. Og naar en Jæger vil have sig en Meute, lægger han til af Yngelen, men kun de bedste, Resten drukner han, fordi han ikke bryder sig om det størst mulige Antal Bjæffere. Men hver Gang der gaaer en „aandelig Rørelse“ gjennem Venstre, d. v. s. hver Gang Venstre kaster Hvalpe, lægger Hr. Berg dem uden videre allesammen til, saa at de i Folkethinget nu have fylket sig op til nogle og firs, truende med at æde ham ud af Huset.

De blive hans Ulykke, hvis han fortsætter som hidtil. Ja, de bleve det, selv om de alle vare ægte Pragtexemplarer hver af sin Art. Thi ligesaa lidt som man kan jage et Stykke Vildt med en Meute af engelske Støvere, islandske Faarehunde, danske Slagterhunde og spanske Skjødehunde, ligesaa lidt kan Hr. Berg jage Ministeriet med et Folkethings „Flertal“ som det nuværende, om det end bestod af Nationens Blomst. Jeg bebreider intellektuelt ikke Hr. Berg, at han har anvendt Agitationen i sin Tjeneste. Men jeg bebreider ham den kolossale Dumhed, hvormed han har drevet Agitationen. Thi allerede ved den nuværende Regerings Dannelse havde han Majoriteten i Folkethinget, og Ministeriet var saa venligt ved Thingets Opløsning Aaret efter at skaffe ham en endnu større. I 1876 stod han paa Spidsen af sin Betydning, siden den Tid er det Konglomerat, som kaldes „Venstre“, stadig voxet, men i samme Grad som det voxede, reduceredes Hr. Bergs personlige Chancer, og ved det sidste

Folkethingsvalg. hvorved Venstre opnaaede et „Flertal“. som det aldrig før har havt, ere hans egne Chancer komne saa nær til Nul, som de aldrig før have været. Det ligger selvforstaaeligt deri, at jo mere et parlamentarisk Flertal voxer ved, at Elementer, uensartede i Livssyn, Dannelse og Interesser, slutte sig sammen om et fælles Stikord: „Bort med Ministeriet“, men ellers ikke om nogetsomhelst Andet, desto mere uundgaaelig er det udsat for periodiske Sprængninger, naar Ministeriet netop ikke vil lystre hin eneste fælles Parole. Men desto svagere bliver ogsaa Føreren, naar han skal fire for det Kaos af Forskjelligheder, som et saadant Flertal rummer, og desto enfoldigere er han, jo mindre han kan begribe dette, og desto mindre viger Ministeriet, jo enfoldigere han er.

Hr. Bergs Feilgreb er begrundet i en politisk Begrebsforvexling: han opfatter Agitationen ikke som et Middel men som et Maal. Derfor forstaaer han ikke, at hàn i 1876 havde Alt, hvad han behøvede forat naae sit Maal, thi han havde et Flertal af dengang ensartede Bestanddele, som gjorde ham det muligt ikke blot at lamme den nuværende Regerings lovgivende Virksomhed, men ogsaa at forhandle med Høire om en ny Lovgivning d. e. om en ny Regering d. e. om sin egen Tabouret. Han forstod ikke, at naar man har et Flertal, opnaaer man ikke en Døit mere ved et endnu større, selv om det er ensartet, thi hvor stort det end bliver, bliver det dog aldrig Mere end, hvad der behøves, nemlig et Flertal. Derfor agiterede han videre og videre, ins Blaue hinein. Og jo mere han selv agiterede, desto mere agiterede ogsaa hans Menige i Folkethinget, saa at de tilsidst svang sig op til Førere

for indbyrdes stridige Smaagrupper, parate til naarsomhelst at rotte sig sammen mod hans egen. Dette er Resultatet af Hr. Bergs agitatoriske Virksomhed: det størst mulige „Flertal" rummer nu det størst mulige Antal skjulte Fjender. Til at staae stille og gjøe ad Ministeriet, kan den Bergske Meute være god nok. Men saasnart han vil bruge den til at tvinge Ministeriet ind i en „dansk" Venstre-Retning paa den reformatoriske Lovgivnings Omraade, ja, i det Øieblik han blot løfter en Finger i en saadan Hensigt, vil Meuten falde over ham og ikke levne en Stump af den engang drabelige Skikkelse, Christen Poulsen Berg, thi Slagterhundene ville gribe ham i Struben, og Skjødehundene i Benene, og Faarehundene, som ere vante til at se forfra, i Danevirkebrystet, og Støverne, som er vante til at se bagfra, i den „danske" Podex.

I Mødet d. 19. Novbr. f. A. vedtog Folkethinget efter Hr. Boisens Forslag som bekjendt følgende Resolution: „Idet Folkethinget efter Valget d. 25. Juni med forøget Styrke maa fastholde, at en Forhandling med dette Ministerium er ørkesløs, gaaer Thinget over til Dagsordenen." Ja, tilvisse „er enhver Forhandling med dette Ministerium ørkesløs" — just fordi Venstre ved „Valget d. 25. Juni" ikke blev et Flertal, thi det var det i Forveien, men vandt en saadan Tilvæxt i indre Splidagtighed, at det var Thinget positivt umuligt at „gaae over" til Andet end den næste Sag paa „Dagsordenen". Og da Thinget kom dertil, gik det med den samme „forøgede Styrke" i Splidagtighed over til den næste Sag o. s. f. Hr. Boisen vilde være en udmærket Ironiker, hvis han ikke var saa ubeskrivelig — naiv. Men han er ikke ene om denne Egenskab. Jeg har

aldrig set noget mere Latterligt, et stærkere Exempel paa øieblikkelig Forfjamskethed, end Høires Holdning umiddelbart efter Valget d. 25. Juni. Skulde jeg med eet Ord betegne, hvortil Partiet af Naturen særlig er anlagt, vilde jeg sige: til Forbauselse. Altid forbauser det sig over de mest soleklare Resultater, som selv et Barn kunde regne ud. Da Meza maatte gaae fra Danevirke, forbausede det sig i den Grad, at det nær havde forvoldt et Oprør i Kjøbenhavn; da § 5 blev ophævet, forbausede det sig saaledes, at det ved „Fædrelandets" Angreb paa Preussen nær havde paadraget os en alvorlig Ydmygelse. Og da Hr. Berg d. 25. Juni om Aftenen præsenterede hele sit brogede Lager af folkeligt Grovkram og grundtvigiansk Smørelse, af liberale Faar og frederiksbergske Duer, af europæisk Godtkjøb over Paris og Berlin og af „socialdemokratiske" Klude fra vore hjemlige Møddinger, forbausede det sig atter — over, at det ikke selv eiede alle disse Rariteter. Saa forbausende forekom Valgresultatet Partiet, at dette i første Øieblik stod som apoplektisk ramt, kun i Stand til at besvare „Bort med Estrup" med „Sauve qui peut". Det forstod ikke, at Resultatet var paa Forhaand givet, og at det selv, med Kampen for Øie, umulig kunde tabe ved at miste nogle Stemmer i en allerede fuldstændig betydningsløs Folkethingsminoritet, men at det nødvendigt maatte vinde ved, at Modparten blev endnu mere uensartet end tidligere, d. v. s. endnu mere kraftesløs. Først senere gik det op for Høire, at Regeringen aldrig har siddet fastere i Sadlen end efter d. 25. Juni, og denne Overbevisning vil Partiet bevare, indtil det næste Gang — forbauser sig.

I Mødet Dagen efter*) udtalte Konseilspræsidenten, „at der maa paahvile det danske Folkethings Opposition den samme Forpligtelse, som ellers i alle konstitutionelle Stater paahviler Oppositionen, naar den vil fremkomme med Krav paa at komme til Styrelsen, nemlig at have et positivt Program," d. v. s. et for hele Oppositionen som saadan fælles Program. Paa denne selvindlysende Sandhed svarede Hr. Boisen: „Ingen er ubekjendt med, at denne Opposition har et positivt Program og har havt det i mange, mange Aar, omfattende den hele lange Række af alle de forskjellige Samfundsopgaver, vi ville komme til at behandle." Hr. Boisen sigtede dermed til det forenede Venstres Manifest af 30. Juni 1870, underskrevet af ham selv og 43 Andre. Lad os da se, hvad Manifestet indeholder. Det opstiller Fordringen om „Folkets Selvstyre", udtrykt ved: „at Regeringen til enhver given Tid repræsenterer de Anskuelser, som deles af Folkethingets Flertal". Altsaa maa der oplyses, hvilke disse „Anskuelser" ere, og dette sker saaledes:

„Af Lovgivningsspørgsmaal skulle vi" — hedder det S. 9—10 — „i Korthed anføre nogle.

> Statens finansielle Tilstand kræver med Nødvendighed en saa sparsommelig Statshusholdning, som paa nogen Maade er forenelig med Landets Tarv.
>
> Ved hensigtsvarende Reformer i vort Skattevæsen bør der søges opnaaet en ligeligere Fordeling af Skattebyrden og en Løsning af uheldige Baand paa Omsætningen.

*) Se Folketh.s Forhandlinger, Sp. 164 og flgde.

Fæstegodsvæsenet ansee vi for en forældet, for det almindelige Vel fordærvelig Indretning, paa hvis Ophør der maa arbeides med Kraft under stadigt Hensyn til Vigtigheden af, at Bondejorden forbliver i Bondens Besiddelse.

Lehns, Stamhuses og Fideikommisgodsers Overgang til fri Eiendom, under betryggende Betingelser for Fæstebønderne, bør gjennemføres ved Lov.

Rigsdagens fulde Lovgivningsmyndighed ogsaa i kirkelige Sager bør ubetinget opretholdes i samme Omfang som hidtil.

Friheden indenfor Folkekirken bør ved Lov yderligere udvides og befæstes.

Folkekirkens Præster sættes paa fast Løn; Anvendelsen af de til deres Lønning hidtil henlagte Midler undergives den lovgivende Magts nærmere Bestemmelse.

Det offenlige Undervisningsvæsen omordnes saaledes, at Grændserne for Statens Tilsyn nøiere fastsættes, at der indføres tidssvarende Forandringer med Hensyn til de for Statens Regning bestaaende Undervisningsanstalter, og overhovedet at de store Midler, som til dette Øiemed anvendes, komme til at udøve en baade for sand Videnskabeligheds og for Almenoplysningens Fremme mere frugtbringende Indflydelse.“

Men ingen af disse otte Poster indeholde noget Regeringsprogram for et Venstre. Thi de ere alle af en saa almindelig Natur, at selv det mest yderlig gaaende Høire kunde underskrive dem uden derved at forbinde sig til Nogetsomhelst. Hvilken Høiremand benægter Nødvendigheden af en „sparsommelig Stats-

husholdning“ eller af en „Løsning af uheldige Baand paa Omsætningen“? Striden opstaaer jo først, naar man vil definere, hvad der skal forstaaes ved „sparsommelig“ og „uheldig“. Og hvilken Godseier eller Majoratsbesidder er bange for at afhænde sit Fæstegods, naar han ikke finder de for Fæstebønderne „betryggende Betingelser“ til Prejudice for ham selv? Nei, skal der være Tale om Noget, som ligner et Program, maa ethvert af de otte „Lovgivningsspørgsmaal“ bestemt præciseres af Venstre, hver Gang en Høireregering forelægger et Forslag i en af disse Retninger, saaledes at Venstre opstiller et andet positivt Forslag, med hvilket det vil staae eller falde. Dette er den første af alle Betingelser for et parlamentarisk System. Men denne Betingelse fyldestgjøres ikke ved Begravelsesudvalg og „Dagsordner“. Dersom Hr. Bojsen troer, at Venstremanifestets „Lovgivningsspørgsmaal“ ere „Programer“, dømmer han sit eget Judicium i Klasse med en Roeds og Konsorters.

Men Hr. Bojsen bliver om muligt endnu tvivlsommere, naar han fortsætter som følger: „Dersom den høitærede Konseilspræsident vil drage i Tvivl, at dette Program (Venstremanifestet af 30. Juni 1870), der i sin Tid blev vedtaget af Oppositionen, endnu er denne Oppositions, saa troer jeg dog, at den Tvivl kan han spare sig, thi samtlige Venstremænd, som senere ere valgte, ere valgte paa det samme Program.“ Nu nævner, som vi have set, dette „Program“ blandt sine „Lovgivningsspørgsmaal“ ikke med en Tøddel den Sag, hvis Ordning fremfor enhver andens er nødvendig ikke blot af politiske men ogsaa af finansielle Grunde, nemlig Forsvarssagen. Thi hvad er vel enhver an-

den Udgift overfor Hærens og Flaadens? Hvad interesserer os vel i den Grad at vide, som hvorlænge vi skulle offre Trediedelen af vore Indtægter paa et Forsvar som det nuværende, der under en Krig ikke er to Styver værd, og hvis Utilstrækkelighed Flertallet saa vel i Venstre som i Høire har erkjendt? Derfor har Forsvarssagen maattet spille en fremragende Rolle ved alle vore Folkethingsvalg i de sidste 12 Aar. Der har ikke været eet Valg, hvor der ikke i Landets fleste Kredse har været afæsket Kandidaterne Oplysning om deres Stilling til denne Sag. Ja, hvad mere er, Folkethinget har gjentagen været opløst paa selve Forsvarssagen, og netop ved en Opløsning vandt Folkethinget den største Tilvæxt af Venstrerepræsentanter, som det nogensinde har vundet, nemlig d. 25. April 1876 paa Hr. Bojsens eget daværende Program, de „flydende Forter“ m. v. Altsaa er det en haandgribelig Usandhed, naar Hr. Bojsen debiterer, at „samtlige de Venstremænd, der senere ere valgte, ere valgte paa det samme Program“. Manifestet af 30. Juni 1870 — som blandt sine Lovgivningsspørgsmaal slet ikke omtaler Forsvarssagen. Bliver han saaledes ved med Forvanskning af Fakta, ender han tilsidst som en Hørup.

„Hvad skulde der være i Veien for“ — siger Hr. Hørup i sin forannævnte Tale til Kjøbenhavns liberale Vælgere — „at bygge et Ministerium paa den samlede Opposition? Et Ministerium, hvis Flertal begyndte med d'Hrr. Monrad og Klein og som endte med d'Hrr. Holm og Hørdum, vilde ikke kunne løse alle Spørgsmaal, men hvorfor skulde det ikke kunne arbeide?“ Men, spørger jeg, med hvad Ret skal Klein — thi lader os af visse Grunde slaae en Streg over Monrad

— repræsentere „et Flertal“ i et saadant Ministerium, naar han kun repræsenterer en af „den hele Oppositions“ mindste Minoriteter i Rigsdagen — ikke at tale om de to enlige Væsner, Holm og Hørdum? Hr. Hørup, for hvem „de fleste Stemmer betyde Retten“, slaaer síg jo atter her saa eftertrykkelig paa Munden, at det er en Fornøielse at se paa. Her som overalt, hvor Hr. Hørup vil diskutere, kan man holde 20 mod 1 paa, at han ender med at forvrøvle sig. Man vil maaske sige mig, at jeg i mit sidste Skrift holdt 20 mod 1 paa at kunne gribe ham i Forvanskning af Fakta, hver Gang han skriver „ledende Artikler. Men begge hans Eiendommeligheder lade sig ypperlig forlige, thi hans Forvanskninger ere i den Grad forvrøvlede, at de øieblikkelig opdages og derfor stadig maae gjøres om. Som man vil mindes, fortalte han i det samme Møde, at „alle Mennesker ere enige om, at Ministeriet skal gaae“, skjøndt han godt vidste, at selv ved det sidste Folkethingsvalg var kun en Minoritet af samtlige Vælgere enig derom. Og fem Minuter efter denne Forvanskning af Fakta vil han have Monrad-Klein (og „Holm-Hørdum“) til Roret, skjøndt de i Folkethinget kun raade over Mindretal, som ere forsvindende mod Ministeriets. Naar man derfor har kaldt Hr. Hørup vor Radikalismes Apostel, er Intet urigtigere. Thi saalangt han vil mindes tilbage, har han aldrig formuleret noget radikalt Program. Hver Gang han forsøger derpaa, er Hensigten yderst radikal, men det bliver aldrig til Andet end saadan ganske i Almindelighed „Bort med Estrup“, „Intet over“ o. s. v. Dog deraf følger ingenlunde, at han er virkningsløs, thi under Forhold som de nuværende, der udmærke

sig ved opløste Begreber og udviskede Karakterer, ere de almindelige Talemaader fortrinlig egnede til at udbrede Konfusionen. Men Mere evner han heller ikke. Saaledes forholder det sig med hans „Radikalisme“. Og hvad hans Sandhedskjærlighed angaaer, er den af den Art, at det Eneste, hvori Hr. Hørup ligner en „Apostel“, er, at han gaaer glad bort, naar han er hudflettet.

Da er Grev Holstein en anderledes Biedermann. Han vil ikke som Hr. Bojsen heise Venstremanifestet af 1870 som et „Program“, og han bryder sig ikke som Hr. Hørup om alle de „Spørgsmaal“, som „Monrad og Klein“, „Holm og Hørdum“ skulle „løse“, eller om hvorledes de skulle „arbeide“ sammen, thi han lover ikke saa Meget, som der kan være bag paa en Haand. I vort Academicum logicum, „Kjøbenhavns liberale Vælgerforenings“ Møde d. 21. Novb. s. A. udtalte han (se „Politiken“ Nr. 53) om Ministeriets Fordring til Oppositionen om bestemte Programer for dens eventuelle Regeringsvirksomhed: „Der er ikke Tale om „Programer. Det gjælder nu om at føre Folkets Retsbevidsthed igjennem til Seir. Saalænge vi ikke kan „umuliggjøre ethvert Ministerium, der ikke vil anerkjende Lovene for det parlamentariske Arbeide, saalænge tale vi ikke om Programer. Regeringen skal „ikke spørge os, hvad vi ville gjøre. Det har været „Venstres gamle Skikkeligheds Skyld, at det Spørgsmaal har kunnet gjøres uantastet saa tidt. Det er „os, der skulle spørge Regeringen: Hvad ville I gjøre? „Og da Regeringen ikke kan give noget ordentligt „Svar, saa skal den væk.“ („Hør“, tilføies der i Referatet; ja, hør og hør, hvor det dundred'). Men det Fatale for Hr. Greven er netop, at Regeringen ikke „umuliggjøres“, naar det Eneste han kan, er at raabe

„væk“. Nei, den gjør s'gu ikke. Den svarer ham ganske simpelt: „Hør“, min lille Ven. Tænk Du blot ikke paa at ville „føre Folkets Retsbevidsthed igjennem til Seir,“ thi Du kunde det ikke engang med Din egen „Retsbevidsthed“, dengang Redakteur Chr. Nielsen af Aarhus retorkverede Dine grove og ærerørige Beskyldninger mod ham i Folkethinget ved offenlig og ustraffet at kalde Dig en „Løgner og Æreskjænder“. Og hvad „det parlamentariske Arbeide“ angaaer, da har jeg indtil Dato givet „et ordenlig Svar“ paa Spørgsmaalet om, hvad jeg vilde. Thi jeg har paa alle Administrationens Omraader fremlagt Lovforslag, som Du har været med til at forkaste, ja, endog til at standse med „Dagsordner“, ikke fordi de forekom Dig uduelige, men fordi Du var enten for doven til at forhandle dem eller uformuende til at sige, hvad Du vilde i mit Sted. Naar Du engang kommer til England, vil Du i dette Parlamentarismens Hjem allerbedst kunne lære at kjende „Lovene for det parlamentariske Arbeide.“ Du vil da erfare, at hver Gang Disraeli og Gladstone stredes om Magten, var det paa Grundlag af klare og bestemte Programer baade i den indre og i den ydre Politik, der vare Nationen bekjendte i alle deres Enkeltheder, og som de derfor ikke behøvede at trække op af Lommen for at vise hinanden. Du vil deraf forstaae, at Din Fordring til Kongen om at komme til Magten uden Program er ligesaa meningsløs, som hvis en Fuldmægtig vilde sige til sin Principal: Jeg skal nok styre Din Bedrift, men Du skal „ikke spørge om“, hvad jeg „vil gjøre“ — ja, at en saadan Fordring af en politisk Magtstræber er saa ukjendt i alle andre Lande, saa specifik dansk.

at den har Præsumptionen for at være bestialsk. Nej, paa den Maade bliver Du ikke Minister. Kan det derimod i Henhold til Hr. Chr. Hages Opfattelse af Din egen og Folkethingets sømmelige og „spagfærdige" Tone, være Dig en Fornøjelse at blive „Etatsraad," saa skal dette være Dig tilstaaet."

Jeg er naturligvis paa det Rene med, at min Paavisning af Venstres Programløshed ikke indeholder noget Nyt for Den, som har fulgt den nuværende Partikamp. Derimod har det maaske sin Interesse, at der af selve Førernes Udtalelser klart og uigjendriveligt fremgaaer hos dem Alle, hvad Grev Holstein ligefrem indrømmer, at „om Programer er der ikke Tale". Men heraf fremgaaer endvidere, hvad Hr. Greven overser, at vor Venstreagitation er en gjennemført Fejltagelse, ved Siden af sin Fordærvelighed for Folket et Slag i Luften paa den positive Politiks Omraade. En programløs Agitation er en Modsigelse, og den har heller intet Tilsvarende Jorden over. Derom belærer os vistnok fyldigst af Alt Englands parlamentariske Historie, men vi have dog et Exempel af den allernyeste Dato ved Haanden, nemlig den norske Agitation under Sverdrups Ledelse. Jeg troer ikke paa Sverdrups Politik, den vil efter min Mening med Tiden føre til Unionens Sprængning og senere til Norges Erobring. Jeg beundrer heller ikke hans politiske Moral, thi han har under hele sin Optræden vist sig selvisk, uærlig og tyrannisk. Men som Agitator er Sverdrup en ualmindelig fremragende Mand, en Lassalle og en Gambetta jevnbyrdig. For Sverdrup kan enhver Agitator tage Hatten af, for Berg kan ingen det, ikke engang naar han hilser først.

Deri adskiller Sverdrups Agitation sig fra den Bergske, at han ikke bildte sig ind, at Stikord ere Programer. Paa hans Fane stod ikke „Bort med Selmer“ eller „Storthingsparlamentarisme“ eller „Intet over, Intet ved Siden af Storthinget“. Han forstod, at saadanne Talemaader vel kunde virke ophidsende og skaffe ham Tilslutning, jo mere almindelige de ere. Men han forstod ogsaa, at de ikke vilde føre ham et Skridt nærmere til Maalet, fordi de Tilhængere, som alene kunde samles om saadanne Fraser, vilde lade ham i Stikken, saasnart han skulde bestemt formulere, hvad han vilde. Derfor spurgte han ikke om det størst mulige Antal Skraalhalse, men blot om saamange paalidelige Tilhængere, at han stod sikkert med Majoriteten i Storthinget. Og derfor formulerede han lige fra Begyndelsen sine klare og bestemte Programer: om Afskaffelsen af det kongelige Veto i Grundlovsspørgsmaal, om Statsraadernes Deltagelse i Storthingsforhandlingerne, om Befolkningens Deltagelse i Valget af Underøvrigheden, om Riffelsamlagene o. A. Derved lærte enhver norsk Demokrat paa Forhaand at forstaae, om og hvorvidt han vilde slutte sig til disse Programer og derigjennem til Sverdrups Politik, og derfor stode Sverdrups Mænd som en sluttet Mur i Afgjørelsens Stund. Hvor forskjelligt fra vort Venstres Agitation? Ved sin Programløshed er den bleven saa omfattende, at den har tabt Spændkraften til at afryste alt det upaalidelige Paahæng, som klamrer sig fast til Partiets Kjærne, Bondestanden. De Herrer Berg, Boisen og Holstein, Førerne for den største af Venstres Minoriteter, tør ikke proklamere, hvad de vilde, hvis de kom til Magten, de have indtil Dato heller ikke

turdet forkaste Finansloven, eller sætte Ministeriet under Anklage, eller prædike ligefrem Oprør. De tre Herrer ere derfor ikke som Sverdrup karakter- og villiestærke Mænd, men de ere ligesom visse Ynglinge i Pubertetsalderen, der have en ubestemt Fornemmelse af: at Noget bør der gjøres. Men hvad dette Noget skal være, om det skal skaffe sig Udslag som Selvmord, som Ildpaasættelse eller som Uterlighed, derom kunne deres forpinte Sind ikke blive enige — men „Noget bør der gjøres."

---

c. De store og de smaa Bønder.

Hermed staaer jeg overfor en Indvending, som jeg læser i et Par Høireblade, og hvis Indhold er dette: Det er i sin Almindelighed sandt, hvad der udvikles i „Forl. eller Revol.", at Betingelsen for et Forlig mellem de to Partier er en Koalition, men denne Tanke faar kun praktisk Betydning, naar der kan angives af hvilke Elementer denne Koalition skal bestaae; ellers bliver den blot et Tankeexperiment, og Konfliktens Udgang bliver da ikke et Forlig, men Forfatningens Sprængning. Jeg er de Herrer Anmeldere forbunden for, at de have forstaaet og refereret mig rigtigt: at jeg ikke opfatter Koalitionen som Noget, der ubetinget lader sig realisere, men som Betingelsen for et Forlig. De Elementer, hvoraf denne Koalition skulde bestaae, havde jeg angivet som indbefattede i Landsthingets og i Folkethingets Flertal. Dette forekommer ikke mine Recensenter tilstrækkelig præciseret. Altsaa maae de mene: hvilket Flertal? Jeg svarer: Der gives for hvert af vore Thing kun eet Flertal, som sammen med det andet kunde tænkes istand til at bære Udviklingen

frem i et Land med Danmarks forfatningsmæssige og økonomiske Forhold, derfor kun een Koalition, som baade kan omfatte fælles Interesser, og være stærk nok til at modstaae alle andre, og denne er Koalitionen mellem de store og de smaa Bønder; nøjagtigere mellem deres Repræsentanter i de to Thing. Vi have som bekjendt havt den tidligere, ved „Oktoberforeningen" 1865. Den viste den Gang sin Styrke ved at fremtvinge den største af alle politiske Begivenheder paa vort indre Omraade efter 1849, nemlig Grundlovens Revision. Den vil fremtidig maaske kunne vise den samme Styrke ved at værne om den reviderede Grundlov. Som alle Partidannelser vil den naturligvis gjøre det ensidigt og begaae Feil paa Feil. Men ingen anden Koalition kan nævnes, der omfatter saa store materielle Samfundsinteresser i et Land som vort, og derfor heller ingen, der har den samme Mulighed, men naturligvis ikke absolut Sikkerhed, for at kunne bestaae. Den vil, naar den først er dannet, ikke som sin Forgænger kuldkastes ved nationalliberale Indvirkninger, thi disse have tabt deres Magt. Men der ere andre Forhold, som kunne true baade dens Mulighed og dens Bevarelse. Disse skal jeg i Korthed betragte.

Efter næsten alt Fæstegodsets Overgang til Selvejendom og efter den almindelige Værnepligts Indførelse, er der materielt ingen Forskjel mellem Herremandens og Gaardmandens, den store og den lille Bondes, Interesser. Materielt byder Fordelen Begge at slutte sig sammen om Lovgivningens Udvikling først og fremmest til Landbostandens Tarv. Og alene med

det materielle Synspunkt for Øje er der intet til Hinder for den Dag i Dag at skaffe et Flertal af store og smaa Bønder i begge vore Thing tilsammen, stærkt nok til at beseire ethvert andet Parti. Men hvor betydningsfulde end de materielle Interesser kunne være, de ere dog ikke de eneste Motorer. Ellers vilde Verden se anderledes ud, end den gjør. Mange vilde være rige og velstaaende, som nu ere fattige og Mange vilde døe af Sult, som nu Barmhjertigheden redder, og den nuværende Konflikt, som er til begge Bønderklassers materielle Tab, var da aldrig opstaaet. Der ere andre Faktorer end de materielle. Der er for det Første de sociale. De have deres Rod i den forskjellige Fødsel og den forskjellige Dannelse. De have staaet saalænge som Verden, og de ville staae saalænge som den selv, fordi Verden netop ligger i disse Forskjelligheder. Kald dem en „Indbildning", nu vel, hvad Usandt paa Jorden er da vanskeligere at overvinde end netop en social Indbildning? Kald dem „fine Fornemmelser", nu vel, saa behag først at konstruere andre aandelige Lugteorganer, end dem Verden har skabt. Altid vil hin „Indbildning" findes i Verden, og altid vil der „lugte borgerligt" i Verden. Og de selvsamme „fine Fornemmelser" ville kjendes under en Koalition mellem vore store og vore smaa Bønder. De ville a priori udgaae fra de Første og ikke fra de Sidste, og de ville styrkes ved det sociale Sammenhæng mellem de store Bønder og de dannede Klasser. I deres sociale Liv ville vore Herremænd ikke færdes med vore Gaardmænd, og det blev ogsaa et løierligt Sammensurium. Ville de det da i deres politiske Liv? Ville de sidde sammen med dem eller deres Repræsentanter

i Kongens Raad, behandle dem som Ligemænd, dele Tabouretterne og forhandle kordialt med dem? Maaske.

Men ogsaa fra de smaa Bønder vil der udgaae en imod Koalitionen med de store virkende Kraft. Den sigter direkt ikke paa sociale men paa aandelige Forskjelligheder af en højst sammensat Natur. Den er oprindelig en ren grundtvigiansk Bevægelse, og deri have vi Sammensætningen imellem det Religiøse, det Almene, det alle Folkeslag og alle Samfundsklasser ligelig Omfattende — og det Folkelige, det Selviske, det for vort Folk fra ethvert andet og for en enkelt Samfundsklasse fra alle andre særlig splittende. For at fyldestgjøre disse to modsatte Formaal, den religiøse og den folkelige Vækkelse, har Grundtvigianismen maattet søge den Jordbund, som afgav de bedste Betingelser for Begge. Den fandtes i de smaa Bønders Stand, fordi denne religiøst havde været mindst udsat for æsthetiske og folkelig for internationale Paavirkninger. Saalænge de smaa levede i Fred med de store Bønder, trivedes den dobbelte grundtvigianske Vækkelse fortræffelig. Men da den politiske Splid opstod med Spørgsmaalet: hvilken Bondeklasse skal regere over den anden? opstod ogsaa Spliden i Grundtvigianismen, eller rettere, da blev det aabenbart, at Grundtvigianismen rummede to indbyrdes splidagtige Begreber, det Religiøse og det Folkelige. Da maatte der vælges, der hjalp ingen Passiar. Men kun Faa af Grundtvigianismens Tilhængere valgte det Religiøse, i Forsonlighed at drage sig ud af den politiske Agitation. Den langt overveiende Del valgte fanatisk at slutte sig til Agitationen i den folkelige Bondestand. Derved er den politiske Grundtvigianisme opstaaet. Den erklærer ikke, saaledes

som Atheismen, Christendommen for en gjennemgaaende Løgn, nej, den gjør en bestemt Distinction mellem Søndagen og de søgne Dage. Om Søndagen glæder den sig sekterisk i Brodersind, men om Mandagen raser den politisk i Broderhad, eller, om man hellere vil, om Helligdagen forkynder den „Herrens lille Ord", men de søgne Dage allierer den sig med erklærede Gudsfornægtere, NB. saalænge de ere folkelige. Lad de store Bønders Fortrin være en social Anmasselse, hvad forslaaer denne mod de smaa Bønders religiøse? Thi hvad er vel al anden Samfundsløgn mod den politiske Grundtvigianisme? Spørgsmaalet bliver derfor, om dette kirkelig-atheistiske Vrængbillede af Grundtvigs Lære vil fortone sig, eller om det fremdeles vil søge at drage de folkelige Smaabønder fra de ufolkelige Storbønder.

Saaledes har jeg da i al Korthed søgt at paavise de Faktorer, som vilde gjøre sig gjældende ved en Koalition mellem vore to Bønderklasser, det Spil af Kræfter, hvoraf Koalitionen vil afhænge. Paa den ene Side have vi den Samstemmighed i materielle Interesser, som vil drage de store og de smaa Bønder til hinanden — paa den anden Side det sociale Synspunkt, som vil drage de store fra de smaa, og det aandelige, som vil drage de smaa fra de store. Saalænge de to frastødende Kræfter ere stærkere end den ene tiltrækkende, bliver Konflikten mellem vore Bønderklasser staaende. Saasnart den tiltrækkende Kraft kommer i Ligevægt med de frastødende, ophører Konflikten mellem de to Klasser, men bliver staaende mellem vore andre Samfundsklasser. Først naar Bønderklassernes tiltrækkende Kraft bliver

stærkere end de frastødende, ophører Konflikten Landet over. Hvilke af disse Kræfter ere nu de stærkeste, den centripetale eller de centrifugale? Ja, dette skal først vise sig, thi det er endnu ikke forsøgt.

I „Forlig eller Revolution" paaviste jeg udførlig, at efter min Formening de to Folkerepræsentanter Berg og Hørup, ved deres Visnepolitik med velberaad Hu tilsidesætte Landets Tarv for Chikane mod Regeringen. Og jeg sluttede min Fremstilling med: „Der „maa jo være Folk nok, som kunne ønske at gjen„drive mig, og derved forsvare deres Tillid til de to „Førere og deres deri begrundede Deltagelse i Parti„kampen ved at paavise, om jeg i noget Punkt har „gjort mig skyldig i en usand eller overdreven Frem„stilling af deres Færd, eller om jeg har fortiet Noget, „som kunde fremstille dem i et mildere Lys. Nu vel, „saa optag den Handske, jeg herved tilkaster disse „Tilhængere, og jeg skal da tilstaae de Fejl, de paavise „mig". Nu er „Forlig eller Revolution", fortjent eller ufortjent, blevet læst mere end noget andet politisk Skrift i de sidste Par Aar, og jeg har liggende for mig omtrent et halvthundrede dels offenlige dels private Udtalelser fra forskjellige Personer af forskjellige Partier, deriblandt af Hr. Bergs egne Organer, Udtalelser, hvoraf nogle vidne om den høieste Forbittrelse og Lyst til at angribe mig — men ikke Een har saa meget som prøvet paa at mødegaae min Dom om de to Herrer eller paa at afkræfte dens Præmisser. Thi man har ikke kunnet det. Man har kun indskrænket sig til at betegne min Dom ikke som ubillig, men som „haard og skaanselløs" og som „det Værste der kunde udsiges om en Politiker".

De to første Udtryk bestrider jeg ikke. Jeg skal kun fremhæve, at mine Ord maae søge deres Forklaring i det hele Blik, hvormed jeg betragter den indre og ydre Situation, den dødelige Fare, hvormed Partikampen i Almindeligheden og Hr. Bergs Færd i Særdeleshed truer ikke blot Friheden men ogsaa Danmarks Existens. Derimod benægter jeg, at min Dom udtaler „det Værste, der kunde udsiges om en Politiker". For enhver politisk Virksomhed, for enhver Gjerning, som direkt eller indirekt paavirker et Folks Fremtid, gjælder Fouchés Ord: Der er Noget, som er „plus q'un crime — c'est une faute". Det er udlagt: At være en Forræder mod sit Folk, er endnu ikke det Værste; det er langt værre, naar man er en saadan Dumrian, at man hverken forstaaer sit Folks eller sine egne Interesser, og det er allerværst, naar man baade er det Ene og det Andet. Thi den moralske Skavank kan være Følgen af en forbigaaende moralsk Vanartethed, bestemt til at ophøre, naar Samvittigheden vaagner. Men mod den medfødte intellektuelle Skavank er der Intet at stille op; saasnart det bliver aabenbart, at Hvad en Mands Hoved rummer, ikke er Hjerne, men Tørveaske — ja saa er Alt forbi.

En Løsning af Konflikten gjennem en Koalition mellem de store og de smaa Bønder, om den ellers er mulig, er for Tiden utænkelig uden Hr. Bergs Medvirkning, og alene derved er den tvivlsom. Selv om hans Anger vaktes over al den Ulykke, han har bragt over sit Folk, bliver det afgjørende, om hans intellektuelle Evner ere saaledes, at Modpartiet, de store Bønder, kan forhandle med ham om Programet for en ny Regerings Dannelse og om hans egen Optagelse

i en Saadan. Jeg har i mit sidste Skrift paavist adskillige yderst betænkelige Fakta, hvad hans Forstandsevner angaaer, særlig to: for det Første hans uhøflige og udfordrende Holdning overfor Kongen — thi det er jo enfoldigt at lægge sig ud med Den, hvis personlige Velvillie mere end nogen Andens er nødvendig. naar man vil naae sit Maal; dernæst den hæslige Partiskhed, hvormed han ifjor røgtede sin Formandsplads i Folkethinget — thi det er jo enfoldigt at give Modparten en Avis om, hvorledes man vil forurette den, hvis man kommer til Magten. Men siden den Tid ere der komne adskillige Data til, som heller ikke ere lovende. Jeg skal heraf kun fremhæve et, nemlig hans Paastand, at Forsvarsaddressen tæller mange „falske" Underskrifter — thi det er jo enfoldigt at udslynge saa nærgaaende Sigtelser, naar han til Trods for de Opfordringer. som fra Komiteerne snesevis strømmede ind paa ham, om nærmere at forklare sig. ikke var i Stand til blot at nævne eet Falsum, enfoldigt at udsætte sig for den en Formand i en lovgivende Forsamling højst kompromitterende Situation, at blive sat i Skammekrogen for uvederhæftig og fornærmelig Passiar. Føjes til alt Dette den Mangel paa Overlæg, hvormed han driver sin Agitation, hans Blindhed for det Ruinerende ved en uensartet og programløs Majoritet, og kommer hertil, hvad vi i et følgende Afsnit af dette Skrift skulle faae at se, adskillige Bêtiser, som han i den nærmeste Fremtid sandsynligvis i alt Fald har i Kikkerten — saa har Hr. Berg i det Mindste Intet forsømt for at nedbryde Tilliden til sin intellektuelle Kapacitet, saa er det forklarligt, om Mange betragte hans Evner som en eneste Bunke af: Tørveaske.

For mit eget Vedkommende drister jeg mig dog ikke til en absolut afgjørende Dom i saa Henseende. Dels har Hr. Berg i en tidligere Tid af sin Rigsdagsvirksomhed ikke vist sig som en aandelig Undermaaler, skjøndt han ogsaa dengang stræbte efter Magten. Det var jo derfor tænkeligt, at hans nuværende Adfærd skyldes den periodiske Fordummelse, som tilmed de eminenteste Hoveder stundom skulle være underkastede — kun med den Forskjel, at Hr. Bergs varer noget længe — ja, man har endog Exempler paa, at de periodisk have været paa Galehuse. Dels mangler jeg et nødvendigt Kriterium til en udtømmende Bedømmelse af Hr. Berg, nemlig det rent personlige Bekjendtskab. Da han nemlig ikke er en Distanceblænder, saasom han ikke bedaarer paa Distance, gjælder muligen det Samme om ham som om adskillige andre Mennesker, at de tage sig nederdrægtig slet ud paa Afstand, medens de gjøre et helt andet Indtryk, naar man lærer dem personlig at kjende. Altsaa var det muligt, at jeg ved en Samtale med Hr. Berg snart vilde opdage saa geniale Vuer, som han hidtil misundelig havde skjult for Offenligheden, at jeg glemte hvad der er passé, og glad maatte udbryde: Du est Manden. Men det var ogsaa muligt, ja, ikke helt usandsynligt, at jeg hurtigt kom paa det Rene med, at det Eneste, hvortil Hr. Berg egner sig, er at blive paa vor hjemlige Komiks Omraade, hvad Holger Danske er paa vort sagnhistoriske, vor nationale Helt.

Dog hvorom Alting er, vil man vist ogsaa her godkjende, hvad jeg ved en tidligere Lejlighed fremhævede: at Betingelsen for enhver sand Polemik er det personlige Angreb med det Almene for Øie.

Thi hvad nytter det at tale om indre politiske Løsninger. Alliancer, Koalitioner o. s. v., naar Personlighederne fattes? Derfor: frem med dem. Af den Grund har jeg i mine Skrifter personlig angrebet Hr. Berg, ikke af Ondskab, men tvertimod for at bidrage Mit til, at han rives ud af den Tilstand, hvori han nu tosser omkring som et forstyrret Menneske, at gjøre ham, nu i den ellevte Time, begribeligt, at han har en høiere Opgave end at producere sig selv som den største Ordgyder i syv Kongeriger. Lykkes det ikke, saa kunne vi overfor hans Indflydelse i Rigsdagen ligesaa godt strax opgive enhver Tanke om en fredelig Ende paa Partikampen. Lad mig da forudsætte, saalænge jeg ikke tør fælde en apodiktisk Dom over hans Forstandsevner, at han vaagner op af sin Sonnambulisme, at han ikke blot patriotisk men ogsaa intellektuelt fremtoner i det Mindste som den gamle Berg, vi engang have kjendt. Saa forudsætter jeg i alt Fald en Mulighed for en Overenskomst mellem de to Samfundsklasser, hvoraf Situationen afhænger. Men dermed er denne endnu ikke reddet. Som Forholdene have udviklet sig, kunne Vanskelighederne være saa store, at hverken Hr. Berg eller nogen Anden længere kan løse dem.

Jeg prætenderer ikke at kjende Ministeriets Planer, men saa Meget tør jeg dog udtale uden at risikere Modsigelse, at den nuværende Konsejlspræsident ikke anbefaler Kongen nogen ny Regering, med mindre denne har et bestemt Program i Forsvarssagen. Jeg finder det tvivlsomt, om Hr. Berg kan skaffe et Saadant, selv om han vil det. Der er smaa Bønder nok i Folkethinget, der kunne danne et Flertal om dette og om andre Programer sammen med de store i

Landsthinget, hvis de alene lode deres materielle Interesser raade. Men jeg har ovenfor vist, at der ogsaa ere andre Interesser, grundtvigianske og europæiske, de sidste repræsenterede af Gruppen Hørup, som tæller adskillige Repræsentanter for Landbostanden. Nu er det vel saa, at Hr. Bergs Fraktion raader over det anselige Tal af 48, og man skulde derfor synes, at det ikke maatte være ham vanskeligt at skaffe en Venstremajoritet for et Forsvarsprogram. Men det er ogsaa kun tilsyneladende let. Saalænge det kun gjælder om at gjenvælge Hr. Berg som Formand, eller om at være „dansk“ saadan i sin Almindelighed, er det ikke vanskeligt at faae et Flertal til at gaae sammen. Men saasnart der skal enes om bestemte positive Opgaver, fortrinsvis om Forsvarssagen, ville adskillige „Danske“ blive Europæere. Det Første Hr. Berg vil have at gjøre, er resolut at udskille Gruppen Hørup. Men her vil den Nemesis ramme ham, at han har opfostret Hr. Hørup ved sin Barm, at han aarevis er gaaet sammen med ham som Journalist, og aarevis har støttet Hr. Hørups og hans Tilhængeres Valg til Folkethinget. Det Andet Hr. Berg maaske vil forsøge, er at støtte sig til de „Liberale“. Men ogsaa her vil Nemesis gjøre sig gjældende: han har gjort sit Yderste for at faae dem ind i Thinget uden at betænke, at de ligesaa lidt sympathisere med de smaa som med de store Bønder, og at de Fleste af dem ligesaa lidt som de gamle Nationalliberale, ville offre deres Tendenser og Interesser for Landets Forsvar. Og for alt Dette kan han takke sin program- og tankeløse Agitation.

Kun paa een Maade kan Hr. Berg bevare sin Be-

tydning og redde sine personlige Chancer, nemlig ved at gjøre Alt om, hvad han har gjort i de sidste Aar: at sprænge den Opposition, som han selv har dannet, og samtidig drage saamange af Folkethingets Høire til sig, som der behøves til et Flertal, der kan arbeide sammen med Landsthingets store Bønder og disses Tilhængere, og som kan redde ham fra at rives ihjel af Hørup-pere, Liberale o. A. Kun derved bliver et nyt Ministerium fornuftigt, og han selv fornuftig paa en Tabouret. Saaledes er nu engang vor Forfatning. Enhver anden Holdning fra Hr. Bergs Side bliver ensbetydende med hans politiske og med hans personlige Ruin. Men om det vil lykkes ham, er en anden Sag. Maaske er det nu for sent under den Partilidenskabens Spænding, han selv mere end nogen Anden har arbejdet op; maaske ere de store Bønder ikke patriotiske nok til at ville et Forlig. Maaske have de tabt Tilliden til den Mands Evner, som i de sidste Aar kun har begaaet Dumhed paa Dumhed. Ja, vidste jeg Nogen i den hele Opposition, som havde større Chancer for at samle et arbeidsdygtigt Flertal om sig, da vilde jeg sige om Hr. Berg: Kast ham strax i Søen, lad ham drukne med adskillige af de Hvalpe han har lagt til. Thi jeg erkjender, at han intellektuelt er i høi Grad dubiøs. Men jeg veed ingen Saadan. Dette er en Grund mere, hvorfor den eneste Betingelse for et Forlig, Koalitionen mellem de store og de smaa Bønder, forekommer mig usikker, eller hvorfor jeg betragter Forfatningens Bevarelse som tvivlsom. — Jeg veed godt, at Mange med Glæde ville læse denne Afhandling, forsaavidt den bekræfter Venstres Svaghed og Splidagtighed. Men for mig selv er den i Sandhed ikke en Glæde, thi jeg ønsker ikke

et i Splidagtighed afmægtigt Venstre, usselt ledet som bidtil. Men jeg ønsker et Venstre, enigt nok til at samles om en positiv Opgave, og stærkt nok til sammen med Høire at danne et nyt Parti og en ny Regering. Kan Hr. Berg bidrage hertil, er han paa den sikreste Vei til sine Ønskers Maal — og til det Skjønneste af Alt: sit Fædrelands Vel.

III.

Regeringen.

a. Embedsstanden.

Skulde jeg nævne Ministeriet Estrups svage Side, saa er den dets Holdning til Embedsstanden. Saa langt jeg kan mindes tilbage, veed jeg ingen i denne Henseende mere sløi og holdningsløs Regering end den nuværende. Jeg skal billigvis tage i Betragtning, at den lange Forfatningskamp naturlig har maattet sløve Ministeriets Energi, og at enhver anden Regering vilde under lignende Forhold frembyde maaske endnu bedrøveligere Resultater. Men Dette omstøder ikke min Dom om det for Administrationen Farlige ved Regeringens Stilling baade til dens politiske Modstandere og til dens politiske Tilhængere i Embedsstanden. Blandt de Første nævnte jeg i mit forrige Skrift en passant en Biskop og en Præst som et Par flagrante Exempler paa den politiske Opsætsighed, hvori den „stærke“ Regering finder sig. Jeg kunde have anført mangfoldig flere, fornemmelig i den Stand, hvor Venstre har sine ihærdigste Agitatorer, Skolelærerstanden. Og siden den Tid har Valget den 25. Juni

yderligere aabenbaret den embedsmandige Demoralisation, hvorunder vi laborere. Det er her tilstrækkeligt at minde om, at i en kjøbenhavnsk Valgkreds og i Lyngbykredsen stillede sig to af Ministeriet lønnede Embedsmænd som Oppositionens Kandidater, og at i Frederiksbergkredsen ikke færre end fire eller fem Universitetslærere freidigt fungerede som Oppositionskandidatens Stillere. Man mindes uvilkaarlig den nationalliberale Periode, da de vellærde Spidskjoler vimsede frem og tilbage mellem Universitetet og Valglokalet, forbausende Samtiden med deres fuldstændige Mangel paa Menneskekundskab og politisk Sands. Det er saaledes især Hs. Exc. Kultusminister Scavenius med hvem Oppositionen i Embedsstanden holder et syndigt Hus. Han finder sig godmodig i denne administrative Skandale, fordi han ikke forstaaer Agitationens Betydning: han begriber ikke, at Embedsmænd, der ved alle offenlige Leiligheder tør optræde imod Regeringen, ogsaa i deres Embedsgjerning savne Respekt for denne, og at de i hele deres Færd agitatorisk paavirke den Embedskreds, som de tilhøre. Ellers havde han forlængst fulgt det Ørstedske Ministeriums Princip, at stille de Herrer Valget mellem Lydighed og Afsked, og ligesom dengang havde kun Faa valgt det Sidste. Naturligvis havde han ikke derved dæmpet Agitationen i Venstre, men han havde modvirket den for en Styrelse fordærveligste Agitation af alle, den som udgaaer fra de Undergivne. Eller Hs. Exc. forstaaer maaske alt Dette meget godt, men han savner Mod til at røgte sit Kald?

Der er en politisk Regel, som lyder: aldrig at vække Forargelse, naar derved ingen Fordel vindes paa det Almenes Omraade, thi blandt alle Agitationens

Kilder er Forargelsen den reneste, men derved ogsaa den farligste. Ministeriet Estrup kjender ikke denne Regel. Ligesaa blindt som det er for Virkningen af den Agitation, der udgaaer fra dets politiske Modstandere i Embedsstanden, ligesaa uklart er det overfor Virkningen af den, som drives af dets politiske Tilhængere i Samme. Det virker med Rette Forargelse at se Ministeriet benytte sig f. Ex. af juridiske Universitetslæreres Agitation tilmed i en saadan Grad, at det øiensynligt bliver dem umuligt at passe og bevare Interessen for den Dont, for hvilken de lønnes af Staten. Og det gjør et stygt Indtryk at se Hærens Generalauditeur færdes paa Kroer og Kneiper, udsat for Grin og Injurier. Og det er uforsvarligt at tillade en Embedsmand at tage Bolig i Kjøbenhavn, og lade Embedet i Provindsen bestyre af en Anden, blot fordi han driver Høirepolitik, o. m. M. Dersom Ministeriets Politik var rig paa store Reformer kunde man forstaae, skjøndt ikke billige, om det i Rigsdagen ønskede at benytte sig af sine Embedsmænds Sagkundskab, om det af Hensyn hertil oversaa de Inkonsekvenser, der ere forbundne med Embedsmænd som Repræsentanter, og derfor tillod dem at agitere ved Valgene. Men i den nuværende paa Reformer golde Forfatningskamp udfordres der jo fra Høireagitationens Side intetsomhelst Andet end at repetere og propagere de Theses, hvori Ministeriet udtrykker sin Politik, „Kongens Ret“ o. s. v. og „de to Things Ligeberettigelse“. Og hertil behøves ikke et saa fint Agitationspersonale som Professorer, Borgmestre og Generalauditeurer; en rejiceret Student eller en forhenværende Raadstuetjener eller en afskediget Trompeter kan jo præstere det Selvsamme.

Som et Par Exempler, blot fra den aller nyeste Tid, paa Regeringens usømmelige Begunstigelser af vore Partipolitikere skal jeg nævne 1⁰ Professor Goos's Udnævnelse til Fængselsdirekteur. Jeg veed naturligvis, at det ikke er af moralske Grunde, at Professorens Forhold til „Den nye Socialist" blev angrebet af Venstrepressen. Men selv naar jeg anvender den mildeste Fortolkning af hans Adfærd, som en ubegribelig Enfoldighed og Ubehændighed, kommer jeg dog til det samme Resultat som Venstrepressen, at Hr. Professoren er i politisk Henseende en homme fini, og jeg forstaaer ikke, hvorledes hans Navn bag paa et politisk Blad kan trække Abonnenter til, det forekommer mig snarere, at det maatte jage dem bort. Altsaa var der al Anledning for Regeringen til at lade Professoren drage sig tilbage til den Gjerning, hvortil han er uddannet, Universitetslærerens, og som han i de sidste Aar grundigt har forsømt, og saaledes bidrage Sit til at kaste Glemselens Slør over hans uheldige politiske Kampagne. Men at denne ovenikjøbet skal belønnes med en Post, hvortil han savner enhver praktisk Forudsætning, og som tilfulde kan optage en Mands hele Virkekraft, at ligesom Hr. Professorens Universitetsgjerning tidligere forsømtes ved hans politiske Virksomhed, skal den fremtidig forkludres ved hans Direkteurvirksomhed og denne atter ved hin — Sligt falder kun en Justitsminister paa, naar han vil trodse de elementære administrative Begreber. Og det er Synd af Hs. Excell. at ville udsætte Prof. Goos for som Fængselsdirekteur at fornye Bekjendtskabet med Hr. V. Rasmussen og Baronesse Lillienkrantz.

2°. General Thomsens Udnævnelse til Direkteur for Landbohøiskolen har paadraget Regeringen Venstrepressens haarde og nærgaaende Angreb. Jeg har forgæves ventet paa et Forsvar for denne Foranstaltning i Regeringspressen, og jeg nødes derfor til i alt Væsenligt at give Venstre Ret, indtil jeg bliver bedre oplyst. Jeg tilføier kun, at dersom Forholdene ved Landbohøiskolen ere saadanne, at man ikke der kan følge det samme Princip som ved andre videnskabelige Instituter, at vælge Direkteuren mellem det fungerende Lærerpersonale, havde man jo den ypperlige Udvei, at afskedige en af Skolens ældre, fortjente Lærere og ved Siden af hans Pension som Lærer at tildele ham Direkteurgagen. Derved havde man sikkret sig en Person, som var fortrolig med Skolens Interieurer og dens Formaal. Men ved at tage en Mand, en pæn Mand, fra Gaden opnaaer man kun Et af To: enten at han gaaer paa egen Haand og ligesom Fenger begaaer det ene Feilgreb efter det andet, af Mangel paa Sagkundskab — eller at han reduceres til en Expedient af Undervisningsraadets Indstillinger til Ministeriet, ogsaa af Mangel paa Sagkundskab. General Thomsens Udnævnelse behøver derfor en Forklaring fra Regeringens Presse. Men Indenrigsminister Finsen troer maaske, at Ministeriet Estrups administrative Renommée er saa grundmuret, at ingensomhelst administrativ Bêtise kan rokke det. Men han tager feil. Ret mange af den Slags Historier som Goos's og Thomsens Udnævnelser taaler Ministeriet Estrup ikke, naar man ikke skal tabe Tilliden til dets Omtanke og Samvittighedsfuldhed, og det taaler det allermindst af en politisk Parvenu, som endnu ikke har en eneste ministeriel

Fortjeneste at opvise. Eller Hs. Excellence indbilder sig maaske, at Veterinair- og Landbrugsvidenskaben her i Landet er paa samme Standpunkt som paa Island, hvor hele Landbruget bestaaer i Faarehold, og hele Veterinairvidenskaben i at kurere Skab. Under saa primitive Forhold kunde maaske General Thomsen gjøre Fyldest. Men naar jeg ser hen til vor Videnskabs fremragende og mangesidige Udvikling, naar jeg betænker dens Betydning for vort Lands Stolthed og største Rigdomskilde, Landbruget, saa fatter jeg ikke, hvorledes en solid Mand kunde være saa gridsk efter de 2000 Kr., da han dog maatte sige sig selv, at han er uden Spor af Forstand paa og derfor uden Interesse for, hvad han skal „dirigere". Jeg kunde til Nød forstaae, om Hr. Generalen i sin Tid havde ladet sig forflytte fra Krigs- til Kultusministeriet, fra den ikke stridende Hær til den stridende Kirke, som en Slags Overpræst, thi Hr. Generalen er i saa Henseende ikke uden visse Forudsætninger. Men at han skulde søge Trøsten for sine feilslagne militaire Forventninger netop i Veterinair- og Landbrugsvidenskaben fremfor i Theologien, Hvo havde ventet dette? Thi er der Nogen, som i Rigsdagen souveraint har hævdet Sagkundskaben, at det er efter de „Sagkyndige", vi skulle rette os o. s. v., da er det General Thomsen — og saa vælger han at ende som den komplet Usagkyndige.

3°. Regeringen kan overhovedet ikke se, at det komiske Lys, som dens Begunstigelser kaste paa dens Protégés, naturnødvendigt reflekterer sig paa den selv. Ligesaa lidt som den forstaaer Forargelsen, forstaaer den Komiken som Agitationens stærke nedbrydende Faktor.

Det er den ganske ligegyldigt, om den trods Agitationen sætter noget Forstandigt igjennem, eller om den kun vækker Forargelse og Latter uden det mindste Vederlag. Jeg skal som et nyt Exempel herpaa anføre dens Forhold til Kammerherre Bille. Ministeriet begyndte her med det Feilsyn at opfatte Hr. Bille som en politisk Kapacitet og som en Alvorsmand, det var værdt at knytte til Administrationen. Men dersom Hs. Excell. Udenrigsministeren forinden havde gjort sig den Uleilighed at sammenligne Hr. Billes politiske Præstationer med Resultatet af vor politiske Udvikling, vilde han forstaaet, at hans „Tyve Aars Journalistik“ var Vidnesbyrdet om tyve Aars Feilsyn paa vore største indre og ydre Omraader, og at hans Offenliggjørelse af dem i en moden Alder beviser, at han dengang var akkurat ligesaa klog som den Dag han begyndte efter „Skillingsbladet“. Men almindelig Klogskab er vel den første Betingelse for en Diplomat. Det maa være ualmindelig smigrende for Hs. Exc., hvis han staaer i Spidsen for et Diplomati, som er i den Grad maadeligt og blottet for Erfaring, at det trænger til Hr. Billes savoir-faire, og det maa være ligesaa opbyggeligt for ham at se ham opgive sin Post, saa snart han havde havt Tid til at sætte sig ind i sit Embede, og derefter at se den i vore Foredragslokaler, paa vore Redaktionskontorer, ved Festmaaltider og Begravelser uundgaaelige „Kammerherre Bille“ spadsere omkring i Kjøbenhavn, parat til, hvad Dag det skal være, at tage Affaire imod Regeringen. De Penge, Hr. Billes diplomatiske Uddannelse hidtil har kostet os, betale sig ligesaa godt som de „Direkteur“-Poster, Ministeriet besætter med ukvali-

ficerede Personer. Havde man endda i sin Tid, i Stedet for at sende ham til Washington, sendt ham som Generalkonsul til Norge, da var der Udsigt til, at den specielle Forkjærlighed, han engang ved en vis Leilighed viste dette Land, havde i længere Tid bevaret os Frugten af hans diplomatiske Lærepenge, og Ministeriet havde da aabenbaret et satirisk Lune, som bedre end noget Andet dækker formildende selv over de mærkeligste Feilgreb. Det havde da maaske ikke begaaet den Kurieusitet: at anbringe Hr. Bille i 2den Rangklasse. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke forstaaer den nævnte Samtidige. Vel veed jeg, at parlamentarisk Virksomhed i vore Tider ofte er ensbetydende med parlamentarisk Humbug, og at man ikke just skal søge efter Personligheder i den danske Rigsdag. Men ufatteligt er det mig, hvorledes selv en ordinair Karakter har kunnet træde op, ogsaa her i en moden Alder, og træffende persiflere vor Titelsyge, specielt Kammerherresygen — og saa falde hjælpeløst som dens Offer ved den første den bedste Leilighed. Langt bedre forstaaer jeg Ministeriet. Thi den Tanke: først betragtet af Kongen som kongelig Majestæts Forbryder, saa udnævnt af den selvsamme Konge til kongelig Majestæts Kammerherre — denne Tanke er i den Grad eiendommelig, at den saa at sige ligger for en kongelig dansk Regering. Det skal derfor slet ikke undre mig, om Hr. Billes fremtidige Anbringelse bliver Gjenstand for en Regeringsbekymring, ligesom i sin Tid Fengers Forsørgelse.

Den danske Embedsstand har Ord for at være overordenlig „hæderlig“. Ja, naar man derved forstaaer, at den ikke som den russiske tager mod Be-

stikkelse i Form af kontante Penge, er dens langt overvejende Flertal vistnok „hæderligt“. Spørger man derimod: om den hæderlig opfylder sin administrative Bestemmelse, bliver Svaret et andet. Thi lige siden 1848 har det været et Princip for specifik dansk „Statskunst“, at jo flere Embedsmænd der ville optræde som Regeringens politiske Haandlangere, desto bedre; der findes neppe et Exempel paa, at en dansk Regering har afslaaet en Embedsmands politiske Samvirken. Man maa vel betænke, at kun den mindre Del heraf kommer til Almenhedens Kundskab. Saaledes har f. Ex. den nuværende Regerings Kamppolitik støttet sig ikke blot paa de fra Rigsdagen bekjendte Embedsmænd, Goos, Matzen, Rump, Gad, P. M. Lund, Jagd, Thomsen, Carstensen, Jessen, Oxenbøll, Scharling, Steffensen o. m. A., men foruden af disse har den selvfølgelig havt politisk Medhjælp af en Mængde mere eller mindre ubekjendte Embedsmænd rundt om i Landet. Da det samme System er blevet fulgt under alle vore tidligere konstitutionelle Regeringer, har der efterhaanden dannet sig et Konsortium af aktive Politikere i den danske Embedsstand, som fortsætte den embedsmandige Politiks Tradition fra den ene Regering til den anden. Og denne Tradition bestaaer deri, at de slappe styrende Personligheder, som i den sidste Menneskealder næsten udelukkende have været ved Roret, bleve afhængige af de Embedsmænd, som fik Lov til at virke udenfor Tjenesten. Dermed begyndte Demoralisationen blandt disse. Thi naar de samme Embedsmænd skulle virke i Tjenesten, bleve de i Reglen dovne og ligegyldige, fordi de savnede Respekten for en Regering, som holdt sig ved deres politiske Medvirkning.

og upaalidelige i Embedsgjerningen, fordi Partipolitiken opdrog dem til at fortie og stikke under Stolen, hvad der ikke passede med Partiets og deres egen Interesse.

Og ligesaa lidt som enhver anden Demoralisation begrændser sig lokalt, naar man giver den frie Tøiler, men forgrener sig over hele det Omraade, hvor den finder Betingelser for at trives, saaledes ogsaa med Demoralisationen i Embedsstanden: de politiske Embedsmænd smittede de ikke politiske. Thi hvorfor skulde man arbeide strængt og vedholdende, naar man saa den ene administrative Dagdriver eller Ubetydelighed efter den anden forfremmes eller belønnes, ikke for hans Embeds — men for hans partipolitiske Bedrift? Hvortil kan ikke Professor Goos's Exempel virke? Det kan give vore Universitetslærere Smag for lange Ferier, for afkortede Undervisningstimer, for evindelige Løfter om authograferede Kollegier. Hvortil kan ikke Borgmester Rumps Exempel føre? At største Delen af vore sjællandske Underdommere træffes omtrent ligesaa sikkert paa Østergade som i deres Jurisdiktion, og at Begrebet „staaende Orlov“ for de Undergivne noget nær bliver Praxis fra de respektive Amtmænds Side. I alt Saadant staaer en Regering under det nuværende System magtesløs, thi den kan ikke ramme de ikke-politiske Embedsmænds Forsømmelser, uden tillige at ramme sine egne politiske Støtter. Og hver Gang der opstaaer en administrativ Skandale ved Embedsmænds Uredelighed eller Uforsigtighed, er Regeringens straffende Virksomhed lammet ved, at Vedkommende have deres Venner eller Slægtninge blandt de politiske Embedsmænd, med hvilke Regeringen ikke kan eller tør bryde. Saaledes

gaaer det til, at den Tid ikke er fjern, da vor Embedsstands administrative Præstationer blive af grumme ringe Værdi. Jeg kjender kun Lidet til den europæiske Administrations Interieurer, men jeg gad nok vide, hvorledes en Embedsstand skulde bære sig ad for at være mindre arbeidende og vanskeligere at træffe end den Befolkning, som daglig færdes i Kancellibygningen. Men dette er ikke „hæderligt". For nogenlunde tænkende Læsere behøver jeg ikke at tilføie, at jeg her kun taler om Standen i dens Helhed, og at den selvfølgelig tæller adskillige dygtige og samvittighedsfulde Medlemmer. Ei heller passe mine Ord i samme Grad paa alle Bureauerne. Der er saaledes — uden at jeg kan forklare mig den specielle Grund dertil — særlig et Ministerium, som i mange Aar har hævdet sit Ry for Otium og Omsvøb, nemlig Kultusministeriet, Fischers Tid fraregnet.

Naar man vil tale om Ministeriet Estrups administrative Mangler, er det et temmelig overfladisk Arbeide at ville paavise dem paa alle Administrationens Omraader, thi dertil udfordres en Sagkundskab, som ingen enkelt Mand raader over. Men man maa tage sit Udgangspunkt i en almindelig Betragtning, hvis Rigtighed Enhver kan bedømme, naar man vil godtgjøre, at vor Administration ikke kan være god. Dette har jeg ovenfor i Korthed forsøgt ved at paavise, hvorledes vor Embedsstand i Tidens Løb har maattet udvikle sig gjennem den partipolitiske Virksomhed. Derved vil man vinde en Forestilling om, med hvilken Embedstand Ministeriet Estrup i 1875 overtog sine Funktioner. Og hertil kan føies, hvad jeg i mit sidste Skrift fremhævede, at de konstitutionelle Styrere al-

mindelig ikke vælges efter deres administrative Erfaring, men efter politiske Hensyn. Derved blive de afhængige af deres nærmeste sagkyndige Undergivne, her Departementscheferne, som administrativt i alt Fald kunde regere bedre end Ministrene, hvis de havde samme Myndighed og Ansvar som disse, og for saa vidt de ikke ere ødelagte gjennem Partipolitiken. Disse Betragtninger maae medtages, naar man vil forstaae vor Administrations Væsen, og man vil da ogsaa erkjende, at Meget taler til Undskyldning for Ministeriets Styrelse. Men paa den anden Side troer jeg ogsaa ved Exempler, til hvis Forstaaelse ingen speciel Sagkundskab behøves, at have paavist Misgreb i Regeringens Holdning til Embedsstanden, hvilke udelukkende falde de nuværende Ministre personlig til Last, fordi de hverken kunne undskyldes med Embedsstandens Kvalitet eller ved noget andet Misgreb fra tidligere Regeringers Side eller ved noget Grundlovsbud. Og disse Exempler ere selvfølgelig ikke enestaaende; de ere kun et Udslag af hele Systemet. Thi ingen Regering med virkelig Holdning falder paa Begunstigelser og Overbærelser som de nævnte. Men en af de vigtigste Betingelser for en nogenlunde god Forretningsgang er netop en lydig og ufordærvet Embedsstand. En Statsmand med Bismarcks Kraft og Prestige kan maaske bruge Embedsmændene i Politikens Tjeneste uden at ødelægge Administrationen, men enhver Anden kan det sikkert ikke. Og hvad ikke engang en Bismarck ustraffet vilde kunne, det er som Estrup at finde sig i deres politiske Opposition.

Det er nødvendigt at forstaae hele dette Forhold, naar man vil tænke sig Chancerne for Udgangen af

den nærværende Konflikt. Man hører nemlig ofte fra et „moderat“ Høirestandpunkt: „Lad kun Venstre komme til Roret, det vil ligesaa lidt administrativt som politisk kunne gjøre nogen Skade, thi det er administrativt ukyndigt og ubehjælpsomt, og det vil derfor blive tvunget til at administrere i den Gænge, som Høiretraditionen har etableret.“ Men bortset fra, at denne traditionelle Gænge ikke duer synderlig, vidner den Mening, at en Regerings Administration vil være kyndig, naar Regeringen selv er administrativ ukyndig, om et Nonsens, som er det „moderate“ Standpunkt fuldstændig værdigt. Dernæst beroer det paa en Misforstaaelse af de faktiske Forhold, naar man tænker sig den nuværende Embedsstand som en sluttet Høiremur, for hvis Modstand et Venstreministerium maa bøie sig. Thi Forholdet er, at den overvejende Del af den yngre kjøbenhavnske Embedsstand staaer paa Springet til naarsomhelst at tage Affaire som Venstremænd. Et Venstreministerium vil træffe tre Kategorier af Embedsmænd: 1) oppositionelle Høiremænd, disse vil det øieblikkelig og ubarmhjertigt afskedige, 2) lydige Høiremænd, dem vil det maaske beholde, 3) tjenstvillige Venstremænd, paa dem vil det støtte sig baade administrativt og politisk. Disse ere udklækkede ved Regeringens utidige Overbærenhed mod deres politiske Kolleger i Embedsstanden, og de ville udmærke sig ved det selvsamme ikke „hæderlige“, som Høires politiske Embedsmænd gjennem Regeringens Slaphed aarevis have lært dem: den samme Forsømmelighed i Embedsgjerningen, det samme Partihad mod Medborgere, den samme umættelige Glubskhed efter Embeder og Emolumenter. Jo mere „administrativt ubehjælp-

som" en Venstreregering vil være, en desto større Ulykke for Landet ville disse Embedsmænd blive, dersom Venstre i dette Øieblik tiltrodsede sig Magten.

---

b. Dommerstanden.

Der er særlig en Institution, hvori Ministeriets Anvendelse af Embedsmændene i Politikens Tjeneste kan blive i høi Grad ødelæggende for Folket. Denne Institution er Domstolene, specielt Høiesteret. Til Udgangspunkt for denne Betragtning vil jeg tage en bestemt Personlighed, Hr. Høiesteretsassessor Nyholm. I mit sidste Skrift tillod jeg mig at vise, at hans Parti, Mellempartiet, nødvendigt maatte ende som en Venstrefraktion. Da jeg nu i det samme Skrift havde betegnet nogle af Venstres Førere som forsætlig vildledende Folket, har En af Hr. Assessorens Tilhængere deraf taget Forargelse og i Hr. Nyholms nu indgaaede Organ, „den Uafhængige", bebreidet mig, at jeg har fremstillet Hr. Nyholm og hans Meningsfællers Optræden som „dikteret af deres Haab om derved at kunne høste Fordel for dem selv." Men dette var ligesaa lidt min Tanke som mine Ord. Jeg har ikke angrebet deres Selviskhed, men alene deres maadelige Forstand, og jeg har endnu mindre specielt fremstillet deres Fører, Hr. Nyholm, som „en Ulv i Faareklæder", jeg har tvertimod fremstillet ham som det Omvendte. Jeg har heller ikke benægtet, at hans Parti „ligefra Begyndelsen" indtog

et „virkeligt Mellemstandpunkt“. Thi jeg har netop fremhævet, at medens Venstre siger: Ministeriet bør strax gaae, og Høire: Venstre bør strax forhandle med Ministeriet om dettes Lovforslag, sagde Hr. Nyholm blot de to Ord: Begge Dele. Derved indtog han unægtelig et „Mellemstandpunkt“, ligesaa „virkeligt“ som det et vist lille Væsen indtager mellem to haarde Betingelser. Men jeg paaviste ogsaa, at et saadant Standpunkt i Længden er uholdbart, thi hvor det gjælder Livet, maa der tilsidst vælges mellem Et af To. Saaledes gik det ogsaa Hr. Nyholm ved hans Holdning til Ministeriet, omsider blev Trykket fra begge Sider, Høire og Venstre, saa ubarmhjertigt, at han gispende endte med det ene Ord: „Gaa“. Jeg forstod derfor ikke, hvorfor han kaldte sit Organ for „den Uafhængige“; havde han blot kaldt det „den Afhængige“ eller „Følgesvenden“ eller „Venstretrompeten“ eller hvilketsomhelst Andet, skulde jeg aldrig have indvendt et Ord imod ham. Men at han just kaldte det „den Uafhængige“ — besynderligt, det er en af disse Menneskehjertets uudgrundelige Gaader, hvorpaa den nyeste Tid er saa rig, det er en af de Modsigelser, der forleder selv en Mand som Hr. Hørup, der aldrig har vidst, hvad Politik er, til netop at kalde sit Organ for „Politiken“ fremfor „Visnepolitiken“, „Dovnepolitiken“ eller ethvert Andet.

Saavidt kom jeg i „Forlig eller Revolution“ med Hr. Høiesteretsassessor Nyholm. Men siden den Tid har han havt yderligere Leilighed til at manifestere sig som en af de snurrigste Affødninger af den nuværende Partikamp. Vi se ham saaledes først som „Festkomiteens Formand“ ved Grundlovsfesten paa Frederiks-

berg. Her havde han, den „for vort kjære Fædrelands Fremtid Bekymrede“, „Forsvarssagens varme Ven“,“ truffet det opsigtvækkende Arrangement, at netop Europæeren Hr. Hørup, for hvem Forsvarssagen er en „død Torsk“, kom til at holde Talen „for Danmark“ med alle dets levende. Dernæst træffe vi ham ved Valgmøderne og paa Valgdagen d. 25. Juni, hvor han, Høiesteretsdommeren, Manden, hvis Livsopgave det er at distinguere klart og skarpt mellem Modsætninger, præsenterer sig selv som Talsmanden for Samfundets stærkeste Kontraster, fra Kongemagtens Venner til dens svorne Fjender, fra den største Rigdom til den største Fattigdom, fra Universitetsdannelsen til den mest uvidende Mob, Kjøbenhavn kan stille paa Benene. Og endelig se vi ham, der „nærer en høi Grad af Agtelse for Ministeriet“, og som uafladelig betegner sig som „Radikalismens bestemte Modstander“, ved Sverdrupfesten beile til et Blik af den Mand, der under sin Nærværelse her i Landet har vist vor Regering den størst mulige Forhaanelse, og som praktisk har gjennemført Radikalismen i en hidtil ukjendt Grad. Og naar man ser alt Dette, spørger man forbauset, hvorledes er et saa konfust Menneske kommet ind i Landets høieste Domstol? Jeg skal da oplyse om, at Justitsminister Nellemann ansatte ham deri, slet ikke paa Grund af hans juridiske Renommée, der heller ikke blandt hans tidligere Kolleger i Overretten havde været særdeles glimrende, men fordi Ministeren ventede i Hr. Nyholm at vinde en politisk Støtte. Der er jo Organer nok, hvori Ministeren kan faae denne min Forklaring afvist. Nu vel, lad saa Nogen med Navns Underskrift paastaae, at det var Hr. Nyholms juridiske

Kvalitet, som skaffede ham ind i Høiesteret — ellers veed nu Enhver, at Hs. Excell. ved denne Udnævnelse fulgte det samme demoraliserende Princip som ved Professor Goos's: han besætter Statens Embeder ikke efter Tjenestens Tarv, men for at belønne eller vinde politiske Venner. Men dette System bliver tillige komisk, naar den Ven, man vil belønne, politisk slet ikke duer, og naar den man vilde vinde, selv om han havde duet, politisk slet ikke vandtes. Og tragisk par excellence bliver det, naar Hs. Excellenses Experimenter strække sig ind paa det Omraade, hvor al Partipolitik absolut burde være bandlyst, Domstolenes.

Dette er vel umiddelbart indlysende? Det trænger vel ikke til en vidtløftig Forklaring, at Høiesteretsdommernes politiske Liv, fortrinsvis deres, som færdes paa Valgmøder for at vinde Stemmer til Folkethinget, bringer dem i Forhold til mangfoldige Mennesker, som direkt eller indirekt paavirke dem. „Politisk“ — vil man maaske korrigere mig. Ja, dermed begynder det, men det ender med borgerligt. Thi en Mands politiske og hans borgerlige Personlighed er ikke en Legering, der som Kobber og Zink vilkaarlig kan sammensættes og atter skilles uden at tabe deres oprindelig hinanden uvedkommende Væsen. Vistnok kan en Mand i sit politiske Liv være en Bedrager og i sit borgerlige Liv indtil Dato ulastelig. Men hans Karakter, som bestemmer hele hans Individualitet, kan ikke politisk være uhæderlig, borgerlig grundhæderlig, og naar den ikke er dette, er den overhovedet slet ikke hæderlig. Og har den først svigtet paa det politiske Omraade, er det en Daarskab at stole paa, at den i Fristelsens Stund skal bevare sig ufor-

dærvet paa det borgerlige. Derfor er det ogsaa taabeligt at troe, at Høiesteretsdommeren, som aarevis færdes i den politiske Partiskheds halve Sandheder og halve Løgne, kan bevare sin Upartiskhed i den Del af sit borgerlige Liv, som omfatter hans Embedsgjerning, at han skal være utilgængelig for Velvillie, naar han dundres op ved Festmaaltider, eller for Uvillie, naar han gjennemhegles i Partipressen. Som enhver anden Folkerepræsentant bliver hans politiske Existens afhængig af Vælgernes Bifald og Mishag, altsaa maa han ogsaa danne og bevare sin Opfattelse overensstemmende med deres Flertal, saalænge han søger deres Valg. Naar han da skal dømme f. Ex. som Medlem af Rigsretten, maa han enten dømme i Kraft af den politiske Partiopfattelse, han som Folkerepræsentant offenlig selv har støttet, men en saadan Dømmen er jo Nonsens, eller han maa dømme mod den Partiopfattelse, han Dagen forud offenlig hævdede, men saa dømmer han jo denne som Nonsens. I det første Tilfælde dømmer han sig selv som en ørkesløs Dommer, i det sidste som en ørkesløs Politiker.

Den, som ikke har studeret Begrebet: dansk Regimente, skulde ikke troe, at en Regering kunde være saa blind for hin Kollision, saa blottet for elementaire dialektiske Begreber, at den kunde trække Folkerepræsentanter ind i Domstolene, særlig i Høiesteret. Men dette har dog, saavidt jeg veed, endog uafbrudt været Tilfælde i den sidste Menneskealder. Altid har Høiesteret været Partipolitikens sikkreste Borg, fordi dens Medlemmer, i Modsætning til andre Partipolitikere, vare uangribelige for enhver Regering, Specielt ved det sidste Valg havde vi den Fornøielse at se ikke

mindre end Fjerdeparten af Høiesterets Dommere fare omkring i Valglokalerne, bukkende fortil, skrabende ud bagtil, smilende og nikkende til den vulgaire Hob, som de burde være for overlegne til at søge, for stolte til at smigre. Om den Ene af dem, Hr. Kleins, juridiske Skarpsindighed har jeg aldrig hørt Tvivl. Men desto flere om hans politiske Vederhæftighed. Jeg vil gjerne troe, at Høires Angreb paa ham have været lidt overdrevne og hadefulde, men Faktum er det, at han ikke har modbevist den Sigtelse for Illoyalitet mod Regeringen, som Partiet har rettet imod ham, og han gjendriver den ikke ved at fortælle os. at han kun skylder Gud Regnskab for sine Handlinger, tilmed naar han reiser omkring til Viborgegnens Kroer og aflægger Regnskab for sine Vælgere. Den Anden, Hr. Rimestad, er udnævnt af den nuværende Regering. Mod hans juridiske Dygtighed har der, saavidt mig bekjendt, aldrig været reist Indvending, og hans politiske Personlighed minder ikke om hans politiske Kollegers hæsblæsende Ærgjerrighed. Men en svoren Partimand har Hr. Rimestad været i den Grad, at han i ni Aar ikke i en eneste Sag har været aandsfri nok til at rette et Angreb paa Ministeriet Estrup, og dette kunde han trøstig have gjort, uden at Ministeriet derfor havde anset ham for illoyal. Jeg troer, at hans Fald d. 25. Juni vil blive til langt større Gevinst for Høiesteret end til Tab for Partikampens Løsning, om jeg end kunde have ønsket ham en mindre ubetydelig Afløser. Og den Tredie, Hr. Nyholm — ja, hvad Andet skal jeg paa dette Sted sige om Hr. Nyholm, end at han som „Politiker" nu staaer i Begreb med at forskjertse den Sindets Uskyldighed, som hidtil har været hans bedste, ja, eneste Smykke.

Men foruden Partipolitiken er der en anden Syg-

dom, som hjemsøger den Del af vor Embedsstand, som beklæder Domstolene, og i denne er Regeringen enten helt eller væsenlig uden Skyld. Da Høiesteretsassessor Ussing i sin Tid blev Direkteur i Nationalbanken, fratraadte han sit Embede som Dommer, fordi den daværende Regering, vistnok ogsaa han selv, fandt det stridende mod Sømmelighed og mod sund Fornuft, at han overtog en administrativ Virksomhed, som eventuelt kunde kollidere med hans dømmende. Siden den Tid er det i saa Henseende gaaet bedrøvelig tilbage med vore Domstole. Flere af de Herrer Dommere ere nu komne til den Opfattelse, at de i Grunden have den selvsamme Livsopgave som Advokaterne, at bringe sig i Rapport til det størst mulige Antal Mennesker. Og de have ligesom disse forstaaet, at det mest praktiske Omraade her hverken er det videnskabelige eller det kunstneriske eller det filantropiske, men det økonomiske. Her meddeles efter Statskalenderen for 1885, hvormange der af de nedenstaaende Udenoms-Bestillinger varetages af vore Dommere:

	Folkerepræsentanter	Kommunale Repræsentanter	Pengeinstituter: Repræsentanter	Pengeinstituter: Bestyrere, Kontrol- og Udvalgsmedlemmer	Pengeinstituter: Kasserere og Bogholdere	Bestyrere i andre Forretninger	Summa
Høiesteret: 1 Justitiarius og 12 Assessorer	2	1	3	5	„	2	13
Overretten: 1 Justitarius og 16 Assessorer	1	2	2	5	2	3	15
Summa	3	3	5	10	2	5	28

De 28 offenlige Hverv ere fordelte paa 11 (af 30) Dommere saaledes: 1 Dommer har 5, 2 hver 4, 2 hver 3, 3 hver 2, 3 hver 1 Hverv. Kriminal- og Politiretten har indtil Dato holdt sig fri for dette utilbørlige Væsen. I de to ovennævnte Domstole naaer, som man seer, Akkumulationen af Bestillinger sit Maximum hos et Medlem, der foruden sin Dommervirksomhed figurerer i fem forskjellige Bestillinger, en Alsidighed, som knap Etatsraad Tietgen kan stikke. Af samtlige 28 Bestillinger ere der høist 8, for hvilke intet direkt Vederlag oppebæres. Men selv disse maae dog kaste en eller anden Fordel af sig, saasom man uden Nødvendighed paatager sig dem. Jeg mener just ikke altid en Fordel for Aktionairerne. Vi have f. Ex. en Høiesteretsdommer som mangeaarig Repræsentant i et Inddæmningsforetagende, hvis Aktier repræsenteres paa Børsen med 15 Procent, for hvilke han „kun skylder Gud Regnskab", medens han skylder Menneskene Regnskab for de 85. Men det er fornemmelig i de egentlige Pengeinstituter, vore Dommere søge deres Tumleplads, og da disse konkurrere med hverandre indtil Lovens yderste Grændse, komme ogsaa Bestyrernes d. v. s. Assessorernes juridiske Kundskaber dem svært til Nytte. Vi se altsaa vore Dommere fungere som drevne Forretningsmænd, overlegent smilende ad Hr. Ussing, der var saa gammeldags at offre sin Dommergage for sit Renommée. Med de Mange, som direkt og indirekt afhænge af dem, ere de nu saaledes indrodede i vort Forretningsvæsen, at det snart bliver tvivlsomt, hvem der proportionsvis har det største Klientel, Advokaterne eller Dommerne. Men det skal siges til Begges Ros, at de gjensidig bevare den samme kordiale Forstaaelse, som forbyder

Ravnene at hakke Øinene ud paa hverandre. Thi Statskalenderen oplyser ogsaa, at Sagførere og Dommere færdes mellem hverandre i en og samme Forretning, ja, paa et og samme Kontor. Dette kan jo give Anledning til en rig Tankeudvexling, som med Tiden kan faae en praktisk Betydning. Hvormange unyttige Indlæg kunne ikke spares inden den egenlige Procedure, hvormange tossede Formaliteter, som nu belemre vor Rettergang, blive ikke overflødige, naar Advokaterne og Dommerne saaledes itide kunne tales ved? For Den, som skal have Proces for vore Domstole, maa det være overmaade rart, naar han paa Forhaand nogenlunde veed, hvorledes han staaer sig ikke blot med sin Advokat men ogsaa med sin Dommer. Men det maa være et drøit Arbeide for Justitiarii i disse Retter, naar de skulle manøvrere saaledes med deres Dommere, at disse kunne faae Tid ogsaa til deres Udenomsforretninger, især naar de tillige skulle sidde 8 Maaneder aarlig i Rigsdagen.

I „Forl. eller Rev.“ viste jeg, hvorledes Demoralisationen trænger ind i vor militaire Embedsstand; jeg har ovenfor vist, hvorledes den baner sig Vei i den civile. Tænke vi os nu Dommerstanden, i Modsætning til hele den øvrige Embedsstand, den militaire og den civile, da ligger Demoralisationen hos Begge deri, at deres resp. Grundvold forrykkes. Denne er for Dommerstanden den absolute Uafhængighed udtrykt ved Uansvarligheden, for den øvrige Embedsstand den absolute Afhængighed, udtrykt ved Disciplinen. For Begge vakler Grundvolden, og Grundbegreberne ombyttes: Embedsstanden bliver mere og mere udisciplineret,

Dommerstanden mere og mere afhængig. Thi som Partipolitikere gjøre dens Medlemmer sig ansvarlige overfor Vælgerne, som Forretningsmænd overfor Interessenterne. Der er ingen Stand her i Landet, som mere eluderer Grundlovens Mening, end den Stand, som er sat til at vaage over Grundloven, Dommerstanden, in primis Høiesteret. Thi Grundloven gav dennes Medlemmer det eminente Privilegium: Uafsætteligheden, ikke for at de trygt skulde kompromitere sig ved Udenomsbeskjæftigelser, men for at de trygt skulle værne om Lov og Ret. Og vore Regeringer og Repræsentationer gave dem Lønninger, som næst Ministrenes ere blandt de høieste her i Landet, for at de udelukkende skulle offre sig for deres ophøiede Kald, men ikke for at de saaledes som Distriktslæger o. A. skulle supplere deres Gager med udenoms Fortjeneste. Men vi have i det Forangaaende set, hvorlidet de Herrer forstaae at vurdere disse store sociale Goder, hvor meget de tilsidesætte det Dekorum, de skylde sig selv og deres Stand, hvorledes de splitte deres Interesse og Arbeidskraft i uvedkommende Retninger, og hvorledes Partiskhedens Dør staaer paa Klem til Høiesteret.

„Det gjælder ikke om alle dens Medlemmer“, hører jeg indvende, „denne Dom om Landets øverste Ret er ligesaa uretfærdig som nærgaaende“. Nej, det gjælder vel ikke om dem alle, men det gjælder blandt 12 om sex af Assessorerne, der tilsammen fungere i fjorten Udenomsbestillinger. Statskalenderen beviser det. Og vel er jeg her som overalt „nærgaaende“ i mine Angreb, men uretfærdig er jeg tilvisse ikke. Ikke om alle Høiesterets Medlemmer, men om Høiesteret

som Institution betragtet gjælder det, at Demoralisationen er i Anmarch. Medens nemlig i den øvrige Embedsstand de enkelte Medlemmer ikke staae i en saadan Rapport til hverandre, at de sideordnede Elementer daglig have Leilighed til i deres Embedsgjerning direkt at paavirke hverandre, medens f. Ex. Landets Regimentschefer eller Landets Amtmænd virke for enestaaende eller for fjernt fra hverandre til, at de kunne gjøres moralsk ansvarlige for en resp. Sideordnets Holdningsløshed, paahviler netop et saadant Ansvar Høiesteret overfor dens Medlemmer. Thi her sidde af de tolv Dommere de ni daglig i Retten, tvungne til at arbeide sammen og tvungne under hverandres moralske Paavirkning. Derfor giver her de enkelte Medlemmers Optræden os et Billede af hele Høiesterets moralske Kvalitet. Og denne have vi ovenfor lært at kjende: de gode Elementer i Høiesteret formaae ikke at paatrykke Domstolen det Præg, som den bør have, thi de formaae ikke moralsk at tvinge deres Kolleger bort fra Partipolitik og Forretningssjov. Disse Kolleger er det, som udad til give Høiesteret dens Præg, og dette Præg er moralsk Slaphed. Vil man extra have et Bevis paa denne, behøver man blot at betragte Høiesterets Holdning til et enkelt af dens Medlemmer, Hr. Nyholm. Saalænge han sad i Overretten, var dennes daværende Justitiarius Mand for at holde ham borte fra politiske Rumlerier. Da „opdagede“ Justitsminister Nellemann ham, ikke som Jurist, men som „Politiker“, og det i en saa fortrinlig Forstand, at dersom Hs. Excell. har mange af den Slags Opdagelser paa sin Samvittighed, vil hans Navn længe bevares i Administrationens Annaler. Saa-

snart Hr. Nyholm var kommen ind i Høiesteret, begyndte han for Alvor at slaae til de politiske Skagler. Justitiarius var afmægtig overfor ham, thi han maatte jo finde sig i de Herrer Kleins og Rimestads politiske Virksomhed, som hans Formand havde tolereret. Og Flertallet af de andre Assessorer, som vel have komisk Sands nok til at opfatte Hr. Nyholm, savner moralsk Kraft til at forhindre, at Høiesterets Intelligens og Værdighed ude i Befolkningen repræsenteres af en Mand, for hvem enhver politisk Bêtise er en Fælde, og om hvem Enhver, der ser ham offenlig færdes, uvilkaarlig maa udbryde: Ser Guds Billede udtrykt i en Høiesteretsdommer saaledes ud? — Jeg anser mig derfor berettiget til at afslutte hele min Betragtning med den Opfattelse: at vore øverste Domstole ere stærkt paa Skraaplanet, og at deres Medlemmers Holdning udenfor Retten svækker vor Tillid til dem i Retten. Konsekvensen heraf turde være en af to Grundlovsforandringer: enten at al Udenomssport forbydes de Herrer Dommere — eller at Uafsætteligheden afskaffes. Thi ellers kommer Partiskhedens Dør tilsidst paa vid Gab.

---

c. Kongemagten.

Man vil nu maaske sige, at en Regering administrativt ikke kan være meget værd, naar den gjentagen trækker Partipolitikere ind i Domstolene, naar den lader sig knipse paa Næsen af oppositionelle Embeds-

mænd, medens den gjør sig politisk afhængig af andre. Og man vil maaske her anvende et lignende Raisonnement som det, jeg ovenfor gjorde gjældende ved Høiesteret: at Ministeriet er et saa snævert Konsortium af daglig samarbeidende og daglig hverandre paavirkende Personligheder, at man er berettiget til at betegne dets aandelige Fysiognomi som moralsk Affældighed. Men en saadan Slutning vilde ikke være korrekt, fordi Regeringens Administration ikke er udtrykt alene ved dens Holdning til Embedsstanden, og fordi dens daglige Samarbeide i Kongens Raad ikke, saaledes som Dommernes, gaaer i een men i mangfoldig forskjellige Retninger. Man kommer Sandheden nærmere ved at karakterisere Ministeriet Estrups Administration som en tilfældig *Blanding af Svaghed og Kraft*. Ikke blot have i denne Regering *samtidig* siddet de største Kontraster mellem Villiestyrke og Villieløshed, som vort lille Land formaaer at opvise. Jeg behøver saaledes kun at minde om Modsætningerne Fischer — Haffner og Skeel — Ravn. Men ogsaa hos de *samme* Medlemmer af Regeringen, hvis Svagheder jeg ovenfor har paavist, træffer man stundom Exempler paa en respektabel administrativ Kraft. Denne har f. Ex. Kultusminister Scavenius gjentagen vist ved sin Ordning af Skoleundervisningen, ved Oprettelsen af de kirkelige Raad o. A. Ligesaa har Justitsminister Nellemann gjort ypperlig Virkning ved det for Oppositionens Bravour tilintetgjørende Slag, han tilføiede den i den Neiendamske Sag. — En saadan Administration har baade sin Skyggeside og sin Lysside. Manglen paa en for alle Ministrene fælles administrativ Holdning kan medføre, at de alle tilsidst blive holdningsløse, saa

at hele Ministeriet tilsidst bliver betydningsløst i sin Svaghed. Hvilket er et Onde. Men den samme Mangel kan ogsaa medføre, at Nationens stærkeste Karakterer efterhaanden komme ind i Ministeriet Estrup, thi der er jo intet fælles administrativt Princip, som udelukker dem, saa at Ministeriet tilsidst bliver frygteligt i sin Styrke. Hvilket er et Gode.

De ovenstaaende Betragtninger (i II og III) vise os to samvirkende Faktorer, af hvilke hver enkelt er stærk nok til efterhaanden at underminere Kongemagten. Den ene er den fra Venstre udgaaende Agitation. Den styrker Partiets Repræsentanter til Aar efter Aar at lægge ad acta og reducere til Nul Alt, hvad Kongemagten legislativt vil fremme til Landets Udvikling ad de store Reformers Vei, saa at Regeringen indskrænkes til, gjennem Finanslovens Bevilgning at holde de løbende Forretninger i Gang. Derved kommer Kongemagten til at staae for Folkets Bevidsthed som en paa Lovgivningens Omraade afmægtig Institution. Men derved er ogsaa Muligheden for dens moralske Fald given. Den anden underminerende Faktor er den af Regeringen taalte Agitation. Den virker derved, at Regeringen ansætter politiske Agitatorer i Embedsstanden og i Domstolene og finder sig i Embedsmændenes Agitation snart for, snart imod sig, i Stedet for at benytte sig af sin forfatningsmæssige Ret, at give Embedsmændene Valget mellem Agitationen og Embedet; derved nedbryder den Folkets Agtelse for to af de vigtigste Grundpiller i enhver Statsforfatning, Kongedømmet inclusive, Administrationen og Domstolene. Mod dette

Maal. Kongemagtens moralske Fald, ad forskjellige Veie, styre saaledes de to Modstandere, Venstre og Regeringen, enten Begge ubevidst, eller det Første bevidst, den Sidste ubevidst, det Første politisk, det Sidste administrativt. Forfølge vi Analysen videre. Naar Regeringen er død paa Lovgivningens d. e. paa Forhandlingens Omraade, maa den rejse sig i en ny, hidtil ukjendt Skikkelse paa Administrationens Omraade. Thi dør den ogsaa her, existerer Magten jo slet ikke, hverken reelt eller i Folkets Bevidsthed. Hvad den altsaa ikke kan gjennemføre til Udviklingens Fremme ad Lovgivningens Vei, maa den gjennemføre ad Administrationens. Det forslaaer ikke, at Ministeriet kan holde Oppositionens Førere fra Magten. Det er m. a. O. ikke Nok, at Regeringen urokkelig hævder Principet om Kongens Ret til at vælge sine Ministre og om de to Things Ligeberettigelse, thi vil Regeringen ikke gjøre Andet, reduceres dette Princip efterhaanden til en triviel Sandhed ligesom den, at Jorden er rund. Regeringen beholder nemlig ikke blot Venstre imod sig, men ved sin passive Politik vil den tilsidst ogsaa faae Høire imod sig. Thi hvad Høire fordrer af Regeringen, er Handling. Det er ikke, fordi det væsentlig interesserer Partiet, om Regeringen gjennemfører eller gjennemtvinger Reformer just saaledes, som den anser dem nødvendige for Landet. Thi saalænge Partiet har været ved Magten, har det først og fremmest set paa sine Partiinteresser og kun havt grumme lidt tilovers for Landets. Det vilde derfor være en Naivitet uden Lige, om man vilde troe, at Høire nu, da det er mere demoraliseret end nogensinde tidligere — og hvad det

ligesaa vel som Venstre efter en mangeaarig fortærende Partikamp maa være — bekymrer sig stort, om Retsreformen gjennemføres efter Nellemanns, Toldreformen efter Estrups, Forsvarsordningen efter Bahnsons Ideer o. s. v., skjøndt det har godkjendt disse som de ene rigtige. Nei, naar Høire fordrer Handling af Ministeriet, saa har dette en langt dybere liggende, i Partiinteressen begrundet Forklaring, den nemlig: at Regeringen er Høires, hvoraf følger, at ved Regeringens Passivitet kommer Høire til at staae for enhver Tænkende som et ikke blot paa Lovgivningens men ogsaa paa Administrationens Omraade afmægtigt Parti. Og dette afhjælpes ikke ved, at ogsaa Venstre her er magtesløst, thi Venstre er endnu ikke ved Magten.

Men naar Høire fordrer Handling af Regeringen, overser det, at Regeringens Begreber om „Handling" umulig helt kunne kongruere med dets egne, fordi denne overalt staaer med sit Ansvar, hvad Partiet som saadant ikke gjør. Denne Misforstaaelse har skabt den store Klasse af „Utaalmodige", der ikke kunne forstaae, hvor stærkt begrændset en Regering er, naar den vil holde sig indenfor Lovlighedens Grændser, og som derfor ere endte som Regeringens mere eller mindre erklærede Modstandere. Mellem disse to Grændser — paa den ene Side den Grad af Passivitet, den Blanding af Svaghed og Kraft, som Ministeriet hidtil har udvist, paa den anden Side det uansvarlige Høires Fordring om Handling — vil Ministeriet Estrup fremtidig have at bevæge sig, hvis det baade vil bevare sin Støtte hos Høire og forblive paa Forfatningens Grund. Om dette dobbelte Maal vil naaes, beroer paa, hvorledes en Ud-

tømmen af Forfatningens Midler, saaledes som de opfattes af Ministeriet, vil paavirke Venstre. Dette kan paa Forhaand ikke afgjøres.

Hvilke fatale Skuffelser overdrevne Forventninger kunne berede Høire, derpaa skal jeg som et Exempel tage den provisoriske Finanslov af 1877. Den hilsedes med Jubel af Høire som Indledningen til en ny Æra, hvor Vrøvlet skulde være forbi, og „Handlingen" begynde. Og dog har ingen Foranstaltning mere skadet Ministeriet end denne Finanslov, og jeg kan tilføie: ingen mere uforskyldt. Thi den hverken var eller kunde være Resultatet af en hos Ministeriet forud modnet Beslutning; ikke den fjerneste Antydning findes der i hele den forudgaaende Finanslovsbehandling om, at Regeringen tænkte paa et saa extraordinairt Skridt, ingen Advarsel til Thinget om, at dets Umedgjørlighed kunde medføre abnorme Tilstande. Den provisoriske Finanslov skyldtes ikke Ministeriets Kraft men det rent tilfældige Sammenstød af to Omstændigheder: først, at de to Thing vare enige om saamange Poster i Forslaget til Loven, at Regeringen kunde arbeide med denne og lade Differenspunkterne ligge; dernæst, at Folkethingets Formand nægtede Konseilspræsidenten Ordet i det sidste Møde og derved afskar ham Leilighed til at foreslaae enten Forhandlingen fortsat om den foreliggende eller en Forlængelse af den midlertidige Finanslov. At en Formand i et Thing kunde være i den Grad klodset, havde Hs. Excellence umulig kunnet forudberegne, og jeg er derfor overbevist om, at da han hin 31te Marts indfandt sig i Folkethinget, havde han ligesaa lidt som jeg tænkt paa en provisorisk Finanslov. Og da der heller

ikke fra Folkethingets Side fremkom noget Forslag i en af de nævnte Retninger, var et Provisorium eo ipso givet. Høires Glæde over Ministeriets „Kraft" var derfor en fuldstændig Misforstaaelse. Og Partiets Haab om en fremtidig „kraftig" ministeriel Optræden som Følge af den provisoriske Finanslov blev til en bitter Skuffelse, fordi Ministeriets Forestillinger om Kraft og om Ansvar ikke faldt sammen med Høires. Men endnu ulideligere blev Skuffelsen for Høire ved den Virkning, som den provisoriske Finanslov udøvede paa Venstre. Først blev Partiet som lamslaaet ved denne Foranstaltning af Frygt for, at nu kom der Mere enten i Skikkelse af Ordonnanser eller af provisoriske Love paa andre Omraader. Men saasnart Venstre saa, at der Intetsomhelst fulgte paa denne uforudsete Begivenhed, afløstes den dødelige Skræk af den inderligste Livslyst i Form af en hidtil ukjendt Kjæphøiethed og Uvornhed. Den provisoriske Finanslov imponerede derfor Venstre, aldeles som Bjælken i Fablen imponerede Frøerne, da den af Vanvare faldt ned i en Sump: først flygtede de forskrækkede over Pladsket skyndsomt mod Land i Forventning om, „at nu kommer der Mere", men aldrig saa saare forstode de, at det Hele kun var en ren Tilfældighed uden nogensomhelst videre Følger, inden de fornøiede svømmede tilbage og kravlede op paa Bjælken, lystigt bekvækkende og begjørende Uhyret.

I mit sidste Skrift udtalte jeg, at Kongen ikke „staaer over Partierne", men at han gaaer med Høire. I den Anledning skriver en Venstremand: at „i en konstitutionel Stat maa Kongen vistnok altid gaae med et Parti, men at Intet i den Grad svækker hans per-

sonlige Stilling som, naar han „gaaer mod det store menige Folk". Lad os nu her se bort fra to Indvendinger, som ligge umiddelbart for Haanden, for det Første, at det beroer jo ganske paa, hvad det menige Folk forlanger af ham, dernæst at det menige Folk for Tiden aldeles ikke fordrer, at han skal gaae med Venstre, saasom Partiet, efter hvad jeg ovenfor har vist, med alt Udenoms-Skrabsammen kun udgjør knap 40 Procent af bemeldte menige Folk. Lad os derefter formulere Spørgsmaalet saaledes: naar de forskjellige sociale Klasser forfatningsmæssig ere lige stærke eller lige svage, saaledes som under vort Tokammersystem, staaer derfor Statsoverhovedet under en indre Konflikt, hvis Karakter er Negationen, personlig lige sikkert eller lige usikkert, hvad enten han slutter sig til de høiere eller til de lavere Klasser? Jeg svarer: Nei, han staaer mindst usikkert, naar hans Opfattelse bringer ham til at bryde med Venstre fremfor med Høire. Thi et Brud med Venstre er blot et politisk, men et Brud med Høire er baade et socialt og et politisk. Det stiller ham isoleret til de høiere Samfundsklasser, med hvilke han fra Barndommen er vant at færdes, og det tvinger ham til en Mésalliance med de lavere, som staae ham fjernt i Livsvilkaar og i personlig Omgang, og der som alle Mésalliancer vanskelig tilgives. Men en saadan Stilling er i Længden høist besværlig. Naar derfor Venstreførerne venligst henvise Hs. Maj. den nuværende Konge til at tage Exempel af Frederik den Syvende, er dette Raad ikke værd at følge. Thi ved den demokratiske Junigrundlov tilsidesatte vistnok Frederik den Syvende de daværende høiere Klasser mere end de skjøttede om. Men hans Regeringstid var

ikke en Konfliktens paa det indre Omraade; den var tvertimod rig paa positive Resultater, hvad enten de duede eller ikke, og ved en treaarig lykkelig Krig samlede den patriotisk alle Samfundsklasser om hans Person, tiltrods for hans Begunstigelse af de lavere. Datidens „Folk" var saaledes ikke synonymt med Nutidens, ligesaa lidt som Krigen 1848—50 var det med den 1864, eller som Junigrundloven var det med den reviderede. Derfor er Christian den Niendes Stilling til Folket grundforskjellig fra Frederik den Syvendes. Han har ikke Dennes historiske Baggrund overfor Slesvig-Holsten, og de høiere sociale Klasser, have ved Grundlovens Revision, under Medvirkning af selve Venstres nuværende Førere, vundet en politisk Betydning, som de savnede under hans Forgænger. Saalænge han paa den positive Politiks Omraade ikke kan udrette væsenlig Mere ved at gaae med Venstre end med Høire, kan Kong Christian den Niendes personlige Stilling ikke grundigere forkludres end ved det, med en Forfatning og Samfundsklasser som vore, for et dansk Statsoverhoved farligste Brud af alle: et Brud med Høire.

Paa tré Maader kan en konstitutionel Konge falde for en Opposition. Den første er, naar han maa give efter for Programer, som ere uforenelige med Kongemagten. Et Exempel herpaa har man i Udgangen af den norske Konflikt. Thi den faktiske Gjennemførelse af Programet om det kongelige Vetos Afskaffelse i Grundlovspørgsmaal medfører konsekvent, at Kongemagten grundlovsmæssigt intet Veto kan nedlægge mod sin egen Afskaffelse. Om det var Kongen

eller Repræsentationen, som forfatningsmæssig havde Ret i Tvisten, skal jeg vel vogte mig for at komme ind paa, selv om mit Kjendskab til den norske Statsret var større end nogen Andens, fordi der i Politiken ikke gives et mere barnagtigt eller ørkesløst Diskussionsemne end den formelle Ret uden Magt. Og at denne fattedes den norske Regering, derom kan der ingen Tvivl være. Konstitutionelt magtede Regeringen ikke at afhjælpe Fortidens Mangel ved at oprette et Førstekammer; konstitutionelt kunde den ikke forhindre, at Oppositionen i Storthinget Aar for Aar voxede til en stærk og paalidelig Majoritet, og konstitutionelt maatte den finde sig i, at den folkevalgte Del af Rigsretten udgik af denne Majoritet. Og militairt stod Regeringen afmægtig. Den norske Hærs Stemning, særlig for Underklassernes Vedkommende, var temmelig tydelig allerede inden Rigsretsaktionen, og den blev det helt efter denne, hvorom Mandskabets Adresser til den nuværende Statsminister tilstrækkelig vidne. Alene ved et Forfatningsbrud, længe inden Agitationen havde sagt sit sidste Ord, kunde Kongemagten være reddet; enhver yderligere Eftergivenhed, end den som blev udvist, havde fremskyndet dens Fald, ved yderligere at styrke Oppositionen. Alternativet d. 25. Juni var derfor et overmaade simpelt: enten havde Kongen godvillig at bøie sig under Venstres Majoritet — eller dettes Fører havde selvsamme Dag sat Kongemagten under Afstemning i Storthinget, med Rette ringeagtende det lille Høires desperate Tanke om den svenske Hærs Anvendelse mod Nordmændene. Kongen valgte derfor godvillig eller, om man hellere vil, tvungen det Eneste, han

kunde: at give tabt. — Og derfor endte denne Konflikt med Johan Sverdrup som Herre over Oscar, Konge af Norge. Kun een Balsam havde Skjæbnen i sin urandsagelige Bestemmelse tiltænkt den ydmygede Konge: Kronprindsens Appanage. Denne var under Konflikten stadig bleven nægtet, og Seirherren kunde derfor ikke bedre vise sit „forsonlige“ og høimodige Sind end ved at tilstaae 80,000 Kroners Gratiale til Oscar, Konge af Norge. Men hvorlænge dette og andre Slags Agréments ville tilfalde Hs. Majestæt og hans Thronarving, beroer ganske paa, hvorlænge og hvor høit Stortbinget vil lønne livsvarige Præsidenter for den norske Republik. Thi med Konfliktens Udgang er den norske Kongemagt for lange Tider faktisk afsluttet. Og derfor slutte vi denne Betragtning i den dybeste Medlidenhed med Oscar, Konge af Norge.

Den anden Maade er, naar Kongemagten giver efter for Programer, der vel ikke i og for sig ere uforenelige med dens Væsen, men som seire, alene fordi de tilhøre en tilfældig skiftende Majoritet. Dette er Tilfældet i England, og dette er Resultatet af det parlamentariske System. Hverken Whiggernes eller Toryernes Programer ere i og for sig i Strid med den konstitutionelle Kongemagt, hverken i de indre Spørgsmaal, f. Ex. om Kornbillen eller Ikke-Kornbillen, om Valgreformen eller Ikke-Valgreformen o. s. v., eller i de ydre, f. Ex. om den engelske Hær skal staae Øst eller Vest for Indus, om den ægyptiske Statsgjæld skal likvideres eller ikke o. L. Men naar det gjennemgaaende bliver Praxis, at Kongemagten skal adoptere saadanne Programer, blot fordi de ere Majoritetens, saa er Kongemagten faktisk afskaffet. Det er dette

System. som Biskop Monrad anbefaler i sine „politiske“ Breve. Han forstaaer akkurat saa Meget, at naar en Regerings Program strander paa Majoritetens Modstand. saa er Regeringen i dette Spørgsmaal „magtesløs“. og dette forstaaer han. fordi det er endog tautologisk rigtigt. Deraf slutter han omvendt, at en Regering er „stærk“, naar den tøfler bag efter en Majoritet. som ikke den selv men Førernes Agitation har skabt. medens det jo er Majoriteten som er stærk. derved at den slæber Regeringen med sig. Eller er det Kongemagtens Skyldighed at besætte Regeringen med Førerne. saalænge disse have Majoriteten. men at afskedige dem. saasnart de miste den? Men saa er det jo atter Majoriteten som har Styrken. og Kongemagten som reduceres til et tomt Begreb. En dansk Konge. som vil finde sig i det Monradske System, kommer maaske ikke i den Situation som den norske Konge, at man fratager ham hans Veto, nei. han beholder det — paa den Betingelse. at han ikke benytter det. Han beholder ogsaa sit Slot. sit Dampskib. sin Theaterloge. sin Hofredakteur og sin Hofpoet. men han mister. hvad selv et Tyende raader over. sin personlige Honneur. fordi hans Liv er en Modsigelse som „Magten“, der dækker over Afmagten. og han selv en broderet Dukke i Partiernes Panteleg: „Skygge“ raaber forbittret det Parti. som maa kaste ham — „Konge“ supplerer triumferende det. som griber ham.

Den tredie Maade, hvorpaa en konstitutionel Kongemagt kan falde. er ved at give efter for Oppositionens Programløshed. Jeg læser her den Indvending mod „Forl. eller Revol.“. at „naar Venstres Agitation maa ødelægge Kongemagten,

kan denne kun reddes ved at give efter for Venstre d. e. ved at tage dettes Førere til Ministre, selv om de ere programløse, thi saa ophører jo Agitationen mod Kongemagten." Ja, tilvisse gjør den det, thi ved en saadan Given efter ophører selve Kongemagten, altsaa ogsaa Agitationen imod den. Programløsheden siger nemlig til Kongen: „Stræk Gevær paa Naade og Unaade, og spørg ikke om, hvad Oppositionen vil." Paa samme Maade siger Anarkiet til det Bestaaende: „Forsvind uden at bekymre Dig om, hvilket Nyt der dukker op." Ogsaa Anarkiet er ligesom vort Venstre programløst, og Programløsheden er Anarkiet. Den har i sit Følge Visnepolitiken. Denne kan, som jeg tidligere har fremhævet, efterhaanden undergrave Kongemagtens Anseelse og derigjennem selve Kongemagten, derved at den gjør den afmægtig paa Lovgivningens Omraade. Men selve Programløsheden, i det Øieblik man viger for den, er ensbetydende med Kongemagtens Fald, dens bratte forsmædelige Fald. Imod dette „System" har Ministeriet Estrup sat sig ind. Lad Regeringen administrativt have begaaet nok saa mange Fejl — og jeg gad nok vide, om nogen Venstremand realiter kunde have rettet et stærkere Angreb imod den end det, jeg ovenfor har tilladt mig. Men i sin politiske Holdning: at det vægrer sig ved at anbefale Kongen programløse Raadgivere — deri har Ministeriet i al Evighed Ret. Jeg udtaler dette uden Spor af Høiresympathier, thi jeg vilde sige det Selvsamme, hvis det var et programløst Høire, som stormede frem mod en Venstreregering: Bryd Dig aldrig om, at nogle tossede Høireførere buldre og tromme paa Kabinetsdøren, saa-

længe de ikke sige, hvad de ville i reformatorisk Retning.

Deri ligger den politiske Forskjel mellem engelske Programer paa den ene Side og den danske Oppositions Programløshed paa den anden, at medens hine offre Kongemagten til Fordel for Partiformaal, hvis Betydning for Landet stundom kan tænkes at opveie Offerets Betydning, tilstræber Programløsheden kun den rent personlige Profit for de Herrer Embedsjægere, fordi der af Mangel paa Program faktisk intet Partie er, for hvis Formaal Kongemagten skal offres. „Men naar en Venstreregering først er dannet, kommer Programerne af sig selv“, siger man mig. Naturligvis. Saavel en Venstre- som en Høireregering har selvfølgelig sine Programer. Hvad enten den kontrasignerer en kongelig Forordning, eller den foreslaaer en Finanslov, eller den fremlægger et Lovforslag, handler den efter et eller andet Program for sin Virksomhed. Den nuværende Regering har en Mængde af Programer, den kan kun ikke legislativt gjennemføre dem i reformatorisk Retning. Og dersom Hr. Berg blev Minister, fik ogsaa han sine Programer. Men han kan ikke gjennemføre dem. Hvoraf jeg veed dette? Deraf, at han endnu ikke engang kan faae sine Partifæller til at snakkes ved om, hvad de tilsammen ville, hvis han kom til Magten. Naar han først er der, ville vistnok hans „Programer komme af sig selv“ — men saa „komme“, ogsaa „af sig selv“, de gjæve Brødre misundelige og forbittrede over, at de ikke selv naaede saa vidt. Og til dem slutter sig hele det nuværende Høire, saa at Oppositionen imod ham bliver endnu mere uensartet end mod Estrup, Programløsheden

endnu mere omfattende, Visnepolitiken om muligt endnu mere akut. Det Eneste der vindes, er det for Hr. Berg rent Personlige, at han som Minister er in salvo, at han ikke længer behøver at frygte for Det, han nok veed („Støverne" o. s. v.), saalænge han blot holder sig siddende. Men for Landet vindes der ikke en Døit, selv om han var en ligesaa solid Personlighed som Estrup. Derfor skulle Programerne ikke først „komme", naar en Venstreregering er dannet, men de skulle være forinden, thi da først er Lidenskaben saaledes kølnet, og Taagetheden saaledes spredt, at Oppositionen ikke længere er et Konsortium af Skjændegjæster. At Regeringen feigt skulde, for at bruge en „liberal Høiremands" Ord imod mig, „vige for det moralske Tryk" — fra en programløs Opposition af den nuværende moralske Kvalitet — ikke sandt, Haanden paa Hjertet, kun en Dumrian venter Sligt?

IV.

Statscoup.

I mit sidste Skrift viste jeg, at Udgangen af den nuværende Konflikt maa blive en af to: Forlig mellem Høire og Venstre om et bestemt Program antageligt for Kongen, eller Forfatningens Ophævelse — hvis Kongemagten skal bevares. En ivrig Høiremand tilskriver mig i denne Anledning: at jeg vistnok „med formel logisk Finesse" har opstillet og motiveret dette Alternativ, men at jeg med min „Overbevisning om Kongemagtens Nødvendighed" ikke burde have indskrænket mig alene til at raade til Forlig, men at jeg ogsaa »direkt burde have opfordret til Statscoup", saafremt et Forlig viser sig umuligt: kun derved — tilføier han — faaer mit Alternativ en „praktisk Betydning". Men selv om jeg forudsætter „Kongemagtens Nødvendighed" for Statens Bestaaen som absolut*) given, er Høiremandens Mening ikke blot logisk, men ogsaa praktisk urigtig. Just fordi ethvert Statscoup er et Brud paa en Overenskomst, kan man ikke opfordre en Anden til at begaae det. En fungerende

*) Se dog herom S. 4—5.

Statsmand vil maaske sige: Jeg bryder Forfatningen, fordi jeg derved ser den eneste Redning for Folket. Og dette Syn kan maaske være fuldstændig rigtigt, han vil maaske staae i Historien som sin Samtids viseste Hoved, som sit Folks uomtvistelige Velgjører. Men han kan ogsaa sige, og dette med fuld Berettigelse: Jeg bryder ikke Forfatningen, skjøndt jeg ser, at den indadtil fører til et Kaos, udadtil til Landets Erobring og Folkets Udslettelse. — „Sit Fædreland skylder man Alt", hedder det. Ja tilvisse, sit Arbeide, sine Penge og sit Liv, om saa fordres. Men Et skylder man det, Gud ske Lov, ikke, Et, hvorover den Høieste i Landet raader som den Ringeste: sin ethiske Overbevisning. „Man skylder sin Broder Alt", men ikke at redde ham fra Ruin ved at bryde Loven eller ved at bryde sit Ord til Trediemand. Og „man skylder sin Familie Alt", men ikke at fri den fra Sult ved at tage fra en Anden. Saaledes ogsaa med Alternativet: Forlig eller Statscoup. Til et Forlig mellem Partierne, til en fredelig Overenskomst paa saadanne Vilkaar, at Landet derved kan reddes — dertil kan Enhver opfordre; til et Statscoup, til en voldelig Kuldkastelse af Forfatningen, hvor nyttig, ja hvor uundgaaelig for Folkets Existens det end kan være — dertil kan Ingen „opfordre". Til at forstaae dette behøves der ikke „logísk Finesse", men blot plain common sense.

Den ærede Høiremand kunde have sparet sin Indvending. Han maatte vel kunne begribe, at ingen med moralsk og juridisk Ansvar betynget Regering bryder sig en Styver om, at en uansvarlig Udenforstaaende „opfordrer" den til et saa eminent og afgjørende Skridt

som et Statscoup. En Regering er ikke en Hund paa Gaden, som man pudser paa sin Modstander, medens man selv staaer i Vinduet. Og en Opfordring fra mig specielt til den nuværende Regering om at gjøre Statscoup blev alene derved meningsløs, at jeg udtrykkelig havde udtalt min Tvivl om, hvorvidt et saadant Skridt, om det skete, blev til Gavn for Folket. Jeg motiverede den med, at Høire baade i sin Repræsentation, sin Presse og sin Embedsstand vilde være en aldeles uduelig Støtte for et virkelig frugtbart Statscoup, at Resultatet af en saadan Støtte blev et Tyrani og en Demoralisation, hvis Lige vi endnu ikke have kjendt o. s. v., saa at den første af alle Betingelser for en nyttig Omvæltning blev den, at det nuværende Høireministerium brød med Høire, med hele sit agitatoriske Paahæng i og udenfor Embedsstanden. Men om Ministeriet havde Kraft til en saadan Beslutning, ogsaa derom tillod jeg mig i alt Fald at tvivle. Man kan derfor som Udenforstaaende ikke komme Sagen nærmere end ved at paavise Faren ved en Fortsættelse af den nuværende Konflikt, og den bliver desto større, jo mere en Regering derved fristes til et Statscoup uden at egne sig dertil.

Hvad er et „Statscoup"? Provisoriske Finanslove ere et Saadant, siger Venstre (naturligvis saalænge det ikke selv behøver dem). Jeg har tidligere vist, at deres Berettigelse, rent formelt set, hverken lader sig hævde eller modbevise ud af Grundloven, fordi denne her er i Strid med sig selv, og fordi der hører en Monrads Dialektik til at binde an med § 25 og § 49. Hans Høiærværdighed har fornylig atter produceret sig heri, nemlig i „Morgenbl." for 28. Jan. d. A.

hvor det i hans „aabne Brev“ til Ghmd. Classen hedder: „Grundlovens Bestemmelser kunne ikke være i Strid med hverandre Kan derfor en Bestemmelse forklares paa to Maader, enten saaledes, at den kommer i Strid med en anden Bestemmelse, eller saaledes, at den ikke kommer i en saadan Strid, saa er den sidste Forklaring den rigtige.“ Ja, kunde man blot „forklare“ en Bestemmelse saaledes, at „den ikke kommer i Strid med en anden“, blev denne Forklaring utvivlsom „den rigtige“. Men „kan“ den samme Bestemmelse „forklares“ at være i Strid med den anden, hvilken af „de to Maader“ er saa „den rigtige“? Man ser saaledes, hvor umuligt det er at ville forlige § 25 med § 49. Alene Biskop Monrad kan falde paa Sligt, fordi hans Dialektik er grundforskjellig fra andre Menneskers. Medens vi Andre ved Dialektik forstaae Evnen at mediere Modsætninger, ud af Modsætninger at udvikle Begreber, forsøger derimod den Monradske Dialektik sig i at mediere Modsigelser, hvoraf kun et Eneste lader sig udvikle, nemlig Nonsens. Herefter tillader jeg mig at fraraade Enhver at vove sine Tænder paa Hs. Høiærværdigheds dialektiske Nødder, specielt for de provisoriske Finansloves Vedkommende.

Provisoriske Finanslove ere af en dobbelt Art. Den ene har man, naar en Regering saaledes som i 1877 kun anvender de Midler, om hvis Bevilgning begge Thing ere enige. Den anden faaer man, naar Regeringen tager Penge, om hvis Bevilgning de to Thing ere uenige. Der er Intet i Grundloven som udtaler, at det ene Slags Finanslove er mere eller mindre lovligt eller ulovligt end det andet. Men selv hvis Begge

ere Statscoup, er praktisk Forskjellen mellem dem af den yderste Betydning for det konstitutionelle Statsliv. Thi det første vil rimeligvis ende med sig selv, hvad enten det paakjendes af en Rigsret eller ikke, og Finansbevilgningen vende tilbage til sine normale Former, fordi Regeringen bevarer sin Afhængighed af ethvert af Thingene. Men det andet Slags ender rimeligvis ikke med sig selv, og Finanslovene blive neppe atter normale, fordi Regeringen etablerer sin Uafhængighed enten af det ene eller af begge Thing. Dette vil vise sig, naar vi gaae ud fra følgende dobbelte Forudsætning: Venstrepressen forsikkrer, at Partiet til Foraaret vil tvinge Regeringen enten til at gaae af eller til at anvende Penge, om hvis Bevilgning Thingene ikke ere enige — Regeringspressen forsikkrer, at Ministeriet ikke gaaer, men at det tager en provisorisk Finanslov uden at bekymre sig om Thingenes Samstemmighed. Dersom begge Trusler udføres, staae vi i det Mindste ved Indledningen til Forfatningens varige Fald. Medens nemlig Regeringen i 1877 har vist, at den, med Rette eller Urette, ikke frygter et Erstatningsansvar for Udgifter, hvorom begge Thing ere enige, at den m. a. O. ikke ser nogen pekuniair Risiko ved at tage en i Virkeligheden brugelig Finanslov provisorisk — forstaaer den selvfølgelig, at den risikerer et Erstatningsansvar for Udgifter, hvorom Thingene ikke ere enige, og at dette kan blive desto mere personlig ruinerende for dens Medlemmer, jo større disse Udgifter ere. Spørgsmaalet er altsaa, om den vil eller den ikke vil vige tilbage for en saadan Risiko.

Dersom den gjør det, ja, saa er Spillet vundet for Venstre. Men gjør den det ikke, „tvinger" Venstre

den ved at „barbere“ Finansloven ind paa en provisorisk med Poster, hvorom Thingene ikke ere enige, hvad bliver saa Følgen for det meget ærede Parti? At den ogsaa til næste Aar tager en saadan provisorisk Finanslov, ligesaa til det følgende o. s. f., den vedbliver dermed, saalænge den Minister, som har kontrasigneret den første af disse provisoriske Finanslove, forbliver i Regeringen. Hvorfor? Fordi den Erstatning, som blot een saadan provisorisk Finanslov kunde medføre for vedkommende Minister og hans Arvinger, gjør det desto mere ligegyldigt, om den ved følgende Provisorier fordobbles eller tredobbles, netop jo større Summen er, d. v. s. jo mere Provisoriet afviger fra det ene eller fra begge Things Bevilgninger. Og det hvad enten man regner med hele Budgettet, eller man med Ghmd. Madvig distinguerer mellem de „frie“ og de „bundne“ Bevilgninger. Risikoen bliver saa uoverkommelig stor, at den ophører at være afskrækkende — Handlefriheden saa overvættes bekvem, at den bliver uimodstaaelig fristende. Faae vi derfor til Foraaret en Finanslov som den bebudede, da ledes Regeringen ind paa en „Politik der freien Hand“, der siger Spar To til Bismarcks, og de Herrer Venstreførere kunne da faae deres Lyst til at dovne tilfredsstillet i en Grad, de aldrig have tænkt sig. Thi hvem spørger da længere om dem? Enhver Lov spadserer jo efterhaanden over paa Finanslovene, og disse ere jo „provisoriske“. Men dette bliver tilsidst stabilt d. v. s. ensbetydende med et Statscoup.

Naar altsaa den pekuniaire Risiko ikke vil standse Regeringen, kan der kun tænkes en anden Risiko, som Venstre kan paaføre den, nemlig at indstævne den for

en Rigsret med samme Paastand som det norske Venstres: at vedkommende Ministre dømmes fra deres Embeder. Men medens en saadan Aktion, forudsat at den lykkedes, utvivlsomt vilde medføre Ministeriets Afgang efter et Provisorium som det i 1877, fordi Regeringen just derved har anerkjendt sin Afhængighed af ethvert af Thingene — er det høist usandsynligt, at en Rigsretsanklage vilde have nogensomhelst Betydning overfor en provisorisk Finanslov af den Slags, vi her have for Øie. Hvad Rimelighed er der for, at en Regering, som har besluttet sig til et saa afgjørende Skridt som at tage enorme Beløb uden at bekymre sig om begge Things Samtykke, overhovedet vil indstille sig for en Rigsrets Kjendelse? Og gjør den det ikke, ja, saa er Potten ude for de Herrer Venstreførere. De ville heraf maaske begribe, at Visnepolitiken ikke uden videre kan anvendes paa Finansloven saaledes som paa den øvrige Lovgivning, de ville heraf forstaae det Farlige og Skjæbnesvangre ved blot een Gang at „tvinge" en Regering til et Provisorium. Der er kun een Forudsætning, jeg i det Følgende skal behandle, under hvilken et saadant Skridt kan føre til Oppositionens Sejr. Men forinden skal jeg tillade mig en lille Betragtning.

Medens provisoriske Finanslove i det Mindste indirekt kunne lede til et Statscoup, er der en anden Vei, som fører direkt dertil, d. v. s. som selv er et Statscoup. Det er den af Prof. Matzen ved et Høirevælgermøde i afvigte Januar Maaned foreslaaede: dersom der inden 1ste April ikke foreligger en regelmæssig Finanslov, skal Regeringen med kongelig Bemyndigelse foreløbig benytte de Midler, som

Statshusholdningen udkræver; samtidig skal Rigsdagen foreløbig blive siddende for at forsøge en Overenskomst med Regeringen. Dette er efter Prof. Matzens Paastand lovligt. Men dersom det ikke er et Statscoup at opkræve Skatter, hvad enten de ere direkte eller indirekte, og at afholde Udgifter, som ikke ere hjemlede i Finansloven eller i en Tillægslov, uden engang saameget som at optage dem paa en provisorisk Finanslov, d. v. s. at slaae en tyk Streg over Begrebet Finanslov — saa bør Ordet Statscoup stryges af Sproget. Som Ikke-Jurist indlader jeg mig nødig paa Grundlovsfortolkninger, og jeg er i det heldige Tilfælde her at kunne spare dem, thi den Matzenske Lære er et saa flagrant Brud paa Lov og Ret, at jeg ikke videre behøver at spilde en Stavelse paa at imødegaae ham. Jeg beklager kun, at en saadan Lære kan forkyndes som Ret af en Professor juris universitatis, en extraordinair Assessor i Høiesteret. Men det forbauser mig ikke, at en Del af Høirepressen har kunnet støtte og forsvare den, saa grundigt har Partilidenskaben konfunderet al Retsbevidsthed og Begrebsklarhed. Er der Nogen i Høire, som er skabt til at opildne Venstre imod Ministeriet, saa er det til liden Ære for Regeringen dens egen Tjener, Prof. Matzen, baade som omrejsende Agitator og som „Jurist". Og er der Noget, som er skikket til at vække min Betænkelighed ved et Statscoup, udgaaet fra og støttet af Høire, saa er det Høirepressens Holdning i denne og lignende Sager. Thi den varsler om, med hvilke Retsbegreber Partiet vil gaae frem mod anderledes Sindede, naar det faaer Magten dertil.

Vil man dernæst vide, hvorledes Regeringen bør

stille sig til Prof. Matzen som Jurist og som Veileder paa tournée, bliver Svaret temmelig let. Medens det nu er efter Hr. Professorens modne politiske Hoved, at Regeringen ved en simpel kongelig Bemyndigelse uden videre kan tage alle de Penge, som Rigsdagen har nægtet paa Finansloven, var det i hans politiske Barndom efter hans Hoved, at Regeringen skulde tage Pengene ved provisoriske Finanslove, saaledes „fortolkede", at en hvilkensomhelst Finansbevilgning i Grunden er en stor Latterlighed. Naar det ikke kommer an paa Andet end saadan ganske i Almindelighed at „tage Pengene", kan Regeringen aldrig ønske sig en flottere Veileder end Prof. Matzen. Men ellers er Værdien af hans Veiledning kun saa lala. Thi dersom en Pengeanvendelse ved provisoriske Finanslove skal forsvares ved, at Grundloven udtrykkelig nævner provisoriske „Love", kan den samme Anvendelse ved en kongelig Bemyndigelse jo umulig forsvares ved, at Grundloven ikke med en Tøddel nævner en Saadan. Hr. Professorens to Hoveder ere derfor gjensidig ligesaa uforstaaelige som Johannes Hunnyades's to Kranier, der forevistes i et „omreisende" Museum, det ene tilhørende ham som Voxen, det andet som et lille Barn. Spørger Regeringen altsaa om, hvilket af de to Hoveder den staaer sig bedst ved at vælge, svarer jeg ubetinget: vælg det barnlige. Thi Berettigelsen af provisoriske Finanslove er i det Høieste tvivlsom, men den kongelige Bemyndigelse er Grundlovsbrud af det reneste Vand. Spørger derimod Regeringen om, hvorledes den bedst skal knække Halsen, svarer jeg ligesaa ubetinget: vælg det modne. Thi medens det kan være usikkert, om Folkethinget vil indanke en provi-

sorisk Finanslov for Rigsretten, er der ikke Spor af Tvivl om, at det vil det med en kongelig Bemyndigelse, naar det samtidig med denne skal blive siddende og derved kunne optræde som Regeringens Anklager. Den Trumf er altfor tydelig, til at Thinget skulde overse den, og altfor gevaltig, til at selv den mest Estrupske Rigsret kan stikke den. Vil derfor Ministeriet regere med en kongelig Bemyndigelse, Kundgjørelse, Ordonnans eller hvad man vil kalde det, skal det gjøre det Modsatte af, hvad Prof. Matzen tilraader det: i Stedet for at holde Rigsdagen samlet og derved fremkalde en Rigsretsanklage, skal det samtidig med Bemyndigelsen opløse og hjemsende Rigsdagen med Tak for al den Tid, hvori det har nydt Æren og Nytten af dens udmærkede Bekjendtskab og renoncere paa Gjensynet, indtil Omvæltningen er gjennemført i alle sine Enkeltheder. Rent praktisk taget kan Statscoupet ad denne Vei maaske være rigtigere end ad de provisoriske Finansloves. Men lad os for Alt ikke yderligere forvirre Folkets Begreber ved at kalde „Ret", hvad der forfatningsmæssig er den groveste Uret.

I „Forl. eller Revol." betegnede jeg Hæren som Statslivets eneste virkelige Magt, som den Faktor, uden hvis stiltiende eller aabenbare Samtykke ingen Foranstaltning gjennemføres, altsaa heller ikke en indre Omvæltning. Denne min Opfattelse har vakt en heftig Forbittrelse, fornemmelig i Venstrepressens Kjælderetage. Det maa jo ogsaa være høist ubehageligt for et Organ, der indbilder sig, at 18000 „Abonnenter" give en tilsvarende politisk Styrke, og som i Kraft af denne Indbildning skvadronerer med en Fripostighed, man under ordinaire Forhold kun træffer hos almindelige

Markskrigere — naar denne Styrke ikke er større end, at en Korporals Kommando paa een Dag kan rydde samtlige Redaktionslokaler og Redaktionsbuler i hele Kjøbenhavn. Men naar man fortæller mig, at der ogsaa gives „andre" Magter end Hæren, er dette jo ørkesløst, saalænge man ikke engang kan nævne, hvilke disse „andre" skulle være. For at slippe ud af denne Vaande henviser man mig i al Korthed til „Rusland". Nu vel, saa tag Hæren fra Czaren og se, om han holder sig et Døgn i Petersborg. Og for yderligere at trøste sig med, at det ikke er i „Bajonnetterne", at Magten har sit Sæde, paaberaaber man sig, uvidende som man er, „den første franske Revolutions Dage". Men Faktum er jo netop, at det gamle Régime først faldt, da Hæren svigtede Kongen og sluttede sig til tiers état. Naar jeg derfor har udtalt, at uden den fysiske Magts Samtykke kan ingen Revolution, hverken fra Oven eller Neden, gjennemføres, og heller ingen Forfatning opretholdes, saa udtrykker jeg dermed ikke min „Foragt for Folket", ligesaa lidt som jeg foragter en lovgivende eller en dømmende Institution, fordi den kun kan manifestere sig, naar den hævdes ved den materielle Faktor, Hæren.

En mindre dum Bemærkning om mine Ord tilskriver man mig saalydende: „Dersom vi nærme os den Tid, da Kongemagten ikke længere kan stole paa Hæren" — hvad jeg i „Forl. eller Revol." havde paavist med vor hidtilværende militaire Lovgivning og Administration for Øie — „var det interessant at vide, hvornaar dette Tidspunkt indtræffer, thi kun derved blev man i Stand til at bedømme, hvorlænge en Revolution fra Oven er mulig." Jeg kan ikke besvare Spørgsmaalet „hvornaar" og „hvorlænge" med at nævne

en bestemt Datum i et bestemt Aar. Derimod kan jeg vistnok angive Betingelsen for, at det Tidspunkt indtræffer, da Kongemagten ikke kan stole paa Hæren. Jeg reducerer derfor Spørgsmaalet saaledes: Kan et Statscoup, enten som en Suspension eller som en Ændring af Folkets ved Grundloven hjemlede Rettigheder, enten ad de provisoriske Finansloves eller ad de kongelige Ordonnansers Vej, gjøres uden Fare for Folkets Modstand under de nuværende politiske Forhold — eller kan det ikke? Thi hvorledes Sagen vilde stille sig under fremtidige, under andre indre og ydre Forhold, er jo ligesaa umuligt at besvare som, hvorvidt et Statscoup i Længden blev til Gavn eller til Skade for Landet, saalænge man ikke veed den bestemte Personlighed, som skal udføre det. Formulerer jeg da Spørgsmaalet som ovenfor, d. e. betragter jeg foreløbig Statscoupet hverken moralsk eller storpolitisk, men blot som et rent aktuelt Magtspørgsmaal, tager jeg ikke i Betænkning at udtale, hvad jeg nu skal søge at motivere: at i dette Øieblik kan en Regering kuldkaste hele Forfatningen uden Fare for en indre Modstand og begynde med en tabula rasa ligesaa blank som i 1848.

Jeg begynder med at spørge: hvilken Sympathi, hvilken Ligegyldighed, hvilken Antipathi vilde et saadant Skridt vække i Folket? Til Besvarelsen heraf maa man skjelne mellem Befolkningen paa den ene Side og dens Ordførere i Pressen og Repræsentationen paa den anden. I Befolkningen vil Statscoupet hilses med Sympathi om end af en blandet Art Landet over. For det Første hos den store Mængde, som kun spørger om Et: Foran-

dring efter et mangeaarigt trivielt og ulideligt Einerlei af Vrøvl og Passiar; den vil i Statscoupets Tilstand finde en hidtil ukjendt Velvære af Stilhed og Ro, indtil ogsaa Dette bliver den kedeligt, og den længes efter en ny — Forandring. Dernæst hos Alle, som stemme med Høire, enten fordi de principmæssig ikke ville Forlig, eller fordi de have tabt enhver Tro paa, at et Venstreregimente formaaer at redde os ud af det nuværende Uføre, og deres Tal er ikke lille. Endelig hos den store Del af Forretningsstanden, som længes efter Reformer og Lettelser til Fordel for sin Bedrift. Den har hidtil væsenlig rekruteret „de Utaalmodiges Leir"; den tilhører oprindelig Høire, men den har midlertidig slaaet sig til Oppositionen, fordi den betragter Regeringen som en Hindring for sine materielle Interesser, medens Hindringen i Virkeligheden er Venstres Visnepolitik, og den vil atter vende sig fra Oppositionen, naar den i Statscoupet ser en Fremme for de samme materielle Interesser. Den vil ikke kritisk spørge om, hvorledes Statscoupet i Længden vil virke paa Landets Udvikling, thi den lever med sine Interesser kun i Nutiden. Og den vil knytte større Forventninger til Statscoupet, end dette kan opfylde, fordi den nuværende Forretningsstilstand er begrundet ikke blot i hjemlige politiske men ogsaa i almindelige økonomiske Forhold, hvorover ingen Statsform raader. Men foreløbig vil den ikke spørge herom; dens Parole er kun en eneste: Luftning à tout prix.

Statscoupet vil modtages med Ligegyldighed for det Første af hele den Del af Vælgerbefolkningen, der betragter alle politiske Rettigheder som fuldstændig

interesseløse, Hertil høre alle de. som ikke den skrappeste Agitation kan drive til Valgurnen. De udgjorde, som jeg forhen har vist, selv ved det sidste Valg, henimod 40 pCt. af samtlige Vælgere. Dernæst, af en saa overveiende Del af selve Venstrebefolkningen, at Restens Modstand bortfalder af sig selv. Thi vistnok vil Statscoupet, under en hvilkensomhelst Form, medføre en Tilsidesættelse af Valgloven enten derved, at denne formelt suspenderes, eller ved at der simpelt hen regeres uden den, og af Skattebevilgningsretten, fordi Skatterne ville opkræves uden Repræsentationens Samtykke. Men Intet heraf vil praktisk berøre Venstrebefolkningen i det Øieblik, Statscoupet indtræder. Thi Valglovens Betydning er Aar efter Aar eluderet derved, at De, som Venstre vælger, aldeles Intet udrette. De ville ikke fremme Regeringens Lovforslag, og selv ville de ikke opstille nogetsomhelst positivt Reformforslag til Venstrebefolkningens Tarv. Situationen er, hvad Udbyttet betræffer, for Tiden ganske, som var der slet ingen Valglov. Statscoupet kan derfor ikke fratage Befolkningen Noget, hvoraf den f. T. har Nytte. Og Suspensionen af Skattebevilgningsretten vil i Øieblikket ikke pekuniairt ramme Befolkningen. Saalænge Statskassen bugner af Penge, opsparede i Aarenes Løb, er der jo ikke Tale om at bevilge nye Skatter, men kun om at betale gamle, til hvilke Befolkningen gjennem Decennier er vant. Først naar den Tid kommer, at nye Arter af Skatter skulle udskrives, faaer Skattebevilgningsretten sin praktiske Betydning. Hvornaar dette indtræder, beroer jo ganske paa, hvorledes og hvortil den vedkommende Regering vil benytte den opsamlede Formue.

Saalænge det kun gjælder Ord og Talemaader, kan man prægtigt trumfe med Valgloven og Skattebevilgningsretten, men naar Statscoupet indtræder med det Aktuelles Haandgribelighed, saa ændres Befolkningens Begreber, saa afsvales dens Lidenskab i Mangt og Meget, thi da spørger den først og fremmest om Et: hvad tabe vi materielt ved den nye Tilstand, hvad vindes der materielt ved at fortsætte den gamle?

Hermed er det tredie Spørgsmaal besvaret: Hos hvem vil et Statscoup vække Antipathi? Hos Flertallet af dem, der tabe ved den nye og florere ved den gamle Tilstand. Disse ere Partiførerne i Pressen og i Repræsentationen. Jeg spurgte engang en Venstrejournalist om, hvorfor han saa haardnakket støttede Berg, da han dog maatte vide, at denne Fører under sin nuværende Holdning aldrig kommer til Magten? „Just derfor“, svarede han, „thi Berg kommer ikke til Magten uden ved en forandret Holdning, som kan føre til et Kompromis med Højre, men da lægger sig Agitationen, og Agitationen er mit Levebrød“. Men dette gjælder om mange andre. Intet er overhovedet mindre end en Dagspresse skikket til at udvikle dygtige Personligheder, fordi Omraadet er saa udstrakt, Emnerne saa mangfoldige og vexlende, at kun en overfladisk Tænkning formaaer at omspænde dem. Jeg taler selvfølgelig kun om Flertallet af vor Tids Journalister. Derfor er Dagspressen et Asyl for Folk, som have en vis Dannelse og en vis Skrivefærdighed, men savne Alvor og Stadighed til Forretningslivets ensformige og regulerede Dont. Den er det selv under ordinaire Forhold, og den bliver det desto mere, i jo højere Grad Agitationen frembringer en Syndflod og en Ud-

videlse af Blade, som betinger et Personale, vort lille Folk slet ikke kan præstere, hvis der skal forlanges blot nogenlunde anstændige Kræfter. Heraf følger, at naar et Statscoup vil Folkets moralske Fjende, Agitationen, tillivs — og ellers bliver det betydningsløst for, hvad der er Hovedsagen, Folkets Moral — ved at indskrænke den nuværende Pressefrihed, maa Bladenes Antal aftage, og derved en Del Mennesker blive brødløse, som ikke due til anden Virksomhed, allermest, hvis Journalistiken foreløbig skrumpede ind til, hvad der for Flertallet af dens Kræfter turde være et qvantum satis, Redaktionen af Telegramer og Avertissementer. Et lignende Forhold vil under et Statscoup vise sig hos Repræsentanterne i Rigsdagen. Mange af disse troe, at deres nuværende Virksomhed, eller rettere sagt, Mangel paa Virksomhed, vil berede dem en smuk Fremtid. Andre vente ikke Stort af denne, men glæde sig desto mere ved deres Diæter og kjøbenhavnske Agréments. Atter Andre ere saa fuldstændig gaaede op i deres Rigsdags-„Gjerning", d. v. s. ere blevne lade og dovne Individer, at det vil falde dem haardt at begynde paa nogen anden; det vil t. Ex. være en forbandet Forskjel for Jens Busk, naar han skal være hel Bonde i Aas, efter at han i mange Aar har været „halv Student" i Kjøbenhavn. Saavel for Førerne i Repræsentationen som for dem i Pressen vil Statscoupet blive en Skuffelse og derved en Gjenstand for Antipathi. Det vil det desto mere, jo mere korrekt det gjennemføres: jo mere upartisk det rammer. Da ville ikke blot Venstres Rigsdagsmænd og Journalister, men ogsaa Mange af Højres forbittrede vende sig fra Regeringen. Og de ville suppleres med Alle udenfor Rigsdagen og Pressen, der som Embedsjægere

vente en Profit under et andet Regimente end Statscoupets. Men om hele denne Skare gjælder det, at den kun er en Haandfuld, afmægtig fordi dens Medium, Agitationen, ophører.

Under den nuværende politiske Situation vil et Statscoup i sin Begyndelse ingen Modstand møde, som det er værd at tale om. Altsaa spørger jeg videre: under hvilke andre Forhold end de nuværende vil da et Statscoup vække en farlig Modstand hos Folket, eller, spurgt paa en anden Maade, under hvilke andre Forhold bliver der Fare for, at Hæren skal svigte Kongemagten? Der arbeider sig utvivlsomt en Upaalidelighedens Aand mere og mere frem i Hæren som en Følge af den uduelige Behandling, den fra Oven aarevis har været underkastet. Men for at denne Aand skal give sig et Udslag, behøves der jo en Anledning eller en Grund. En saadan maa være en af to. Enten maa Hæren direkt fristes ved Fordele, som Oppositionen tilbyder den, men som Kongemagten nægter den. Men disse findes f. T. ikke. Ogsaa her træffe vi den samme Forskjel som tidligere mellem Sverdrups og Bergs Agitation, mellem Talentet og Fuskeren. Thi det norske Venstre havde under Konflikten indbragt et Forslag om en Forbedring af Underofficersklassens Vilkaar, hvilket Forslag Regeringen modsatte sig. Derved vandtes denne Klasse for Oppositionen, og derved rystedes Hærens Sammenhold. Helt anderledes hos os. Ved den sidste, kun fem Aar gamle Hærlov, har Kongemagten jo stadfæstet, hvad Rigsdagen tilbød Hæren i Lønninger og Driveri, og Hr. Berg har ikke senere tilbudt Hæren Nogetsomhelst hverken i Lønningsforhøielse eller i Tjenestetidens Ind-

skrænkning eller i Andet, som direkt kunde friste den til at svigte Kongemagten. Eller Oppositionen maatte tilbyde Folket eller Dele af Folket bestemte positive Fordele, som vække Hærens eller Dele af Hærens Sympathi, enten saaledes at den i sin Helhed slaaer sig til Oppositionen, eller at den splittes efter sine Standsinteresser. Atter her træffe vi Forskjellen mellem Sverdrup og Berg. Thi til den Førstes Programer hørte en Udvidelse af Valgretten, hvilken Regeringen modsatte sig. Derved vandt Oppositionen de laveste Folkeklasser og derigjennem den Del af Hæren, som tilhører disse. Men Hr. Berg har ikke turdet tilbyde Folket en Udvidelse af Valgretten, thi derved havde han stødt Gaardmændene fra sig.

Det er ikke nok at love Folket: Intet over, Intet ved Siden af Folkethinget. Dette Axiom kan ypperlig forvirre Begreberne hos en civil Befolkning, saalænge det kun gjælder Ord og ikke Handling. Men det bringer ikke et Officerscorps til at bryde Eden til Kongen, og Underklasserne til at bryde Lydigheden, selv om de Første vare aldrig saa indbyrdes splidagtige, de Sidste aldrig saa socialistisksindede. Thi dets Abstrakthed forleder ligesaa lidt Befolkningen som Hæren til Haandgribeligheder. Saalænge altsaa Oppositionen i Rigsdagen ikke har nogetsomhelst Positivt at tilbyde enten Hæren eller Folket, vil den i Statscoupets Øieblik staae uden Støtte saavel hos denne som hos hint. Derfor have vi her det klareste Bevis for den Bergske Agitations fuldstændige Uduelighed, for dens Karakter: hen i Veiret. Han har, med Tilsidesættelse af enhver patriotisk og politisk hæderlig Følelse, gjort sit Yderste for at ophidse Folket mod Regeringen —

men forsømt at sikkre sig Resultatet. Thi han staaer uden en eneste Trumf paa Haanden og med lutter Fausser. Derfor kan Regeringen i dette Øieblik, om den vil, med eet Stød kuldkaste hele den Bergske Bygning, uden at saameget som en Nøglepistol bliver affyret i Landet. Og Grundfeilen er den selvsamme. som gaaer gjennem hele Venstres Optræden: Programløsheden. Thi den er det, som først af Alt, sans-phrase, holder Førerne fra Magten; den er det, som hidtil har splittet dem hver Gang de endrægtig skulde samles til en positiv Handling; den er det, som i Statscoupets Time vil jage Befolkningen fra Førerne og lade Hæren staae som den tause og ligegyldige Tilskuer. Fra Først til Sidst træffe vi nøjagtig Et og det Samme: Programløsheden som Dumhedens og Uduelighedens Program.

Naar et Statscoup ikke i sin Begyndelse strander paa en kraftig Modstand, bliver denne senere næsten umulig, saafremt den resp. Regering blot raader over den ringeste Snildhed. Thi med Agitationens Ophør skilles Hæren fra Folket, og ved særegne Begunstigelser knyttes den med Lethed til Regeringen. Hvis derfor Høire faaer Lov til at gjøre Statscoup, eller hvis et Statscoupregimente vil støtte sig til dette Parti. bliver Statscoupets Gjennemførelse langtfra umulig men kun forfejlet overfor Folkets Tarv. Og Venstre vil da snart faae at føle, hvad det betyder, naar en forbittret, ved et mangeaarigt opsamlet Had hidset Modstander kommer tilvejrs, men da er det for sent. Jo mere derfor Venstreførerne, efter deres eget Sigende, tiltroer den nuværende Regering grundlovstridige Tendenser, og jo mere den, efter deres Mening, ikke har

Folkets men Høires Vel for Øie, desto mere bør de vogte sig for at udæske den. Hvad er nemlig de Herrers Felttogsplan for den nærmeste Fremtid, saaledes som den uimodsagt fremsættes af Partiets Organer? Det første Led er at tvinge Regeringen til et Statscoup. Jeg har ovenfor vist den utrolige Dumhed i dette Projekt, med den nuværende politiske Situation for Øie. Det andet Led er af selvsamme Kaliber: naar Regeringen er bleven tvungen til og har gjort Statscoupet, trykkes der en Monstreadresse til Kongen, og arrangeres der et Monstreoptog til Amalienborg — det samme for Hr. Berg usalige Amalienborg, som rummer alle hans Fantasis Skatte i Form af Tabouretter og Portefeuiller, og hvortil Veien er saa overmaade nem at finde, naar man blot har boet en Dag i Kjøbenhavn, men hvor der til Adgangen savnes et Eneste, Trylleformlen: Sesam, luk op. Altsaa: en Regering, som man har tvunget til at gaae uden om Forfatningen, den skulde ved Adresser og Optog tvinges til at vende tilbage til Forfatningen? Man skulde i Sandhed troe, at de Herrer Venstreførere ikke ere voxne Mennesker.

Nej, da skal jeg skrive de Herrer en Felttogsplan, som ti Gange sikkrere end deres egen vil føre til en for Venstre heldig Ende paa den nuværende Konflikt, saafremt de ikke ville Forlig: 1ste Tempo: Se paa Forfatningen. Undgaa foreløbig fremfor Alt Visnepolitiken paa Finanslovens Omraade. Sky som Pesten ubrugelige Finanslove, og bliv ligesom i 1877 inden 1ste April enig med den Faktor, der saalænge Forfatningen staaer ved Magt, er Folkethinget ligestillet, nemlig Landsthinget, om saamange løbende Udgifter og

Indtægter paa Finansloven, at Ministeriet efter sin egen Mening kan bruge den som provisorisk. Derved vinde Venstreførerne to Fordele. Den ene er sikker: at de beholde deres Indflydelse paa den øvrige Lovgivning, selv om Rigsretten godkjender Provisoriet. Den anden er sandsynlig: at der vederfares den nye provisoriske Finanslov det Samme som den tidligere, kun med den Forskjel, at Frøerne denne Gang strax kravle op o. s. v.

2det Tempo: Se paa Sverdrup. Opstil snarest muligt, thi der kan være periculum in mora, saadanne positive Programer, som tiltale enten Hæren eller Hæren og Folket. „Vi kunne ikke enes om nogetsomhelst Program", ville de Herrer sige mig. Jeg svarer: Dette gjælder jo blot om Programer, som ere bestemte til at gjennemføres under Kongemagten. Altsaa, gjør som Sverdrup: opstil saadanne Programer, hvorom der paa Forhaand sikkert kan vides, at Kongemagten ikke godvillig accepterer dem. Derom maae de Herrer jo yderst let kunne enes. Og dermed har jeg besvaret det Spørgsmaal, man stillede mig: Betingelsen for, at Hæren svigter Kongemagten, indtræder, naar Oppositionen overtrumfer Kongemagten med reelle og positive Forslag til Hærens eller dens Samfundsklassers Fordel. Først da er det paa Tiden at komme med „ubrugelige" Finanslove og „tvinge" Regeringen til et Forfatningsbrud.

3die Tempo: Se paa hverandre. Ja, her staae vi unægtelig overfor et personligt ret delikat Punkt. Hæren kan nemlig — ganske efter det Tidspunkt, hvor den paakaldes — paa to Maader svigte Kongemagten, enten ved at dens Stemning saa afgjort vender sig til

Oppositionen, at Kongemagten fredelig giver tabt, eller ved at nogle af dens Afdelinger slutte sig til den ene og andre til den anden Part, saa at Afgjørelsen først fremtvinges ved en Borgerkrig. At denne under vore Miniaturforhold vilde fra et europæisk Standpunkt se ud som en Storm i et Glas Vand, vedkommer ikke Sagen. Thi ligesaa vel i en dansk som i enhver anden indre Krig vil Befolkningen uvilkaarlig væbne sig i modsatte Partier, skjøndt Afgjørelsen i Virkeligheden ligger hos Hæren og ikke hos Befolkningen. Og paa en saadan Væbning begynder Venstre jo allerede nu at forberede sig ved sine „Riffelmøder". Men da staae vi ogsaa ved det delikate Punkt. Thi dersom den civile Befolkning skal deltage i en Vaabenkamp, ville de Herrer Venstreførere, naar de se rigtigt paa hverandre, erkjende, at Partiet behøver andre Førere end dem selv, hvis ikke Hæren skal i den Grad rystes af Latter, at den paa det Nærmeste bliver ukampdygtig. Man tænke sig blot den kjøbenhavnske Arbeiderbefolkning marchere op under Førere, som ikke engang tør tage en Fængselsstraf i „Ideens" Tjeneste, men dertil leie fattige Djævler, de ville jo tage sig ud i et Slag som gamle Kjællinger i en Stormvind. Heller ikke i Venstres andre Fraktioner ser man med sin bedste Villie Nogen, som i sit offenlige Liv har vist det mindste Tegn paa en mandig Sjæl eller paa en Offerberedvillighed, der kunde tyde paa, at han vilde vove Liv og Velfærd til Partiets Bedste. Jeg ser det ikke engang, naar jeg tænker paa Venstres mest forsorne Gutter. Jeg kan tænke mig Grev Holstein paa en Stol ved Hillerød, men ikke paa en Barrikade i Kjøbenhavn; i Fredstid finder han det maaske, som han selv siger, „fint" at være Venstremand (og „Etatsraad"), men i

Krigstid foretrækker han sikkert at være Neiendam paa Ledreborg, Og hvad Hr. Hørup betræffer, har hans Mod altid været af samme Slags som Célestins i Nitouche, det Mod, der bestaaer i at lade, som om man ikke har Mod. — Altsaa 3die Tempo: Under en tilspidset Konflikt — andre Venstreførere.

En Recensent af „Forl. eller Revol." siger i sit Blad, at „Statscoup er et stygt lille Ord, som aldrig bør nævnes". Han er nu maaske bleven tilbørlig vænnet til dette „lille Ord", som ikke falder sammen med Vorherres „lille Ord", saa at han forstaaer, at ligesom der gives Programer, der kunne medføre Kongemagtens Fald, kan Mangelen af Programer føre ikke blot til Kongemagtens, men ogsaa til Oppositionens. Og jo mere man ønsker en saadan fredelig Udgang af den nuværende Konflikt, at Landet dermed kan være tjent, desto nyttigere er det at tænke paa „det lille stygge Ord", at overveie den Fare, hvormed Venstres nuværende Holdning truer Forfatningen og det selv. Thi hvad skulde vel ret beset, i Øieblikket afholde en Regering — jeg sigter ikke specielt paa den nuværende — fra at kuldkaste Forfatningen, at tage det ene af Venstres Alternativer, et Forfatningsbrud? Det kan efter det Ovenstaaende ikke være Tvivlen om Statscoupets aktuelle Mulighed. Altsaa maa det være det moralske Hensyn. Dette kan enten være et privat eller et offenligt. Overfor det Første kan Enhver sige om sig selv, hvorledes han vilde handle som Magthaver, men dette er jo ligegyldigt, saalænge han ikke er det. Men om hvad en Anden som Magthaver vil, veed han jo Intet, saalænge denne ikke har betroet ham, hvad han efter sit Skjøn anser som mest umo-

ralsk, at bryde sit Ord og dermed nedbryde Forfatningen, eller at holde sit Ord og dermed nedbryde Landet. Hvilken af disse private Betragtninger tilsidst vil seire, kan ligesaa lidt nogen Anden som jeg vide.

Men dersom Statscouptanken ikke strander paa privat-moralske Betænkeligheder, strander den i alt Fald neppe paa Betænkeligheder overfor den offenlige Moral. Thi at denne netop frister til et Statscoup, viser omtrent hele den forudgaaende Betragtning saavel i dette som i mit sidste Skrift. Der ere vistnok Omraader, hvor den nuværende Demoralisation kan standses uden Brud paa Forfatningen. Dette gjælder om Embedsstanden, Dommerne fraregnet. For en blot nogenlunde kraftig konstitutionel Regering behøves der t. Ex. blot et Ord for at sende Hs. Høiærværdighed Biskop Monrad med Posten tilbage til Nykjøbing, med mindre han skulde foretrække at slaae sig til Ro i Middelfart, og til at give Prof. Matzen Valget mellem Universitetet og vore Valgmøder, og til overhovedet at slaae vor Embedsstand i begge Partier saa haardt, at den taber baade „politisk“ Sands og Mæle. Men paa andre Frihedens Omraader standses Demoralisationen kun ved en Forandring af Forfatningen, og kan denne ikke hidføres ved en Overenskomst mellem Regering og Repræsentation, er Statscoupets Vei den eneste. Dertil hører for det Første Dommerfriheden. Som Forfatningen nu er, have de Herrer Assessorer frit Spil saavel i Landsbykroerne og paa kjøbenhavnske Forretningskontorer som i deres Retslokaler. Hvad virker da paa Offenligheden mindst umoralsk, enten

at et Statscoup fratager dem denne Frihed eller at Befolkningen tilsidst taber Tilliden til vore Domstole? Hvad virker mindst umoralsk enten ved et Magtsprog at indskrænke den nuværende Pressefrihed, eller at Pressen benyttes som et Organ for det ene Partis giftigste Udgydelser imod det andet, medens det selv er blind som en Muldvarp for sin egen Misère? Hvad er mindst demoraliserende for Folket, enten at en Regering tiltvinger sig en sømmelig Behandling i Pressen, eller at den staaer som den latterligste Modsigelse mellem Magtens Indehaver og den fuldstændige Magtesløshed overfor den feigeste Modstander af Alle, den journalistiske Plebs? Virker det maaske mere umoralsk paa Folket, at den nuværende Forsamlingsfrihed indskrænkes, end at man uhindret samles inden lukkede Døre ophidsende hverandre mod de fraværende Medborgere, saa at enhver Forsoning bliver umulig — eller at man mødes i det Frie med knyttede Næver og vender hjem med blodige Pander? Er maaske ikke enhver af Grundlovens Goder saaledes misbrugt, at vi ved en fortsat Frihed staae Fare for at ende som et af de lovløseste og raaeste Folk. Gud har skabt?

Fra den offenlige Morals Standpunkt er der i de nævnte Retninger Intet, som for Tiden kan gjøre en upartisk Indskrænkning af Friheden mere betænkelig, end Frihedens Benyttelse er det. Lad os da betragte den Repræsentationen ved Grundloven hjemlede Frihed. Jeg spørger derfor: Hvad er den moralske Forskjel mellem Visnepolitik og Statscoup? Visnepolitikerne sige: „Vi ville lægge Regeringen alle

mulige Hindringer i Veien for at fremme Landets Udvikling, thi vi ville selv til Magten, men hvad vi derpaa ville, vide vi endnu ikke.“ Statscoupet svarer: „Ja, naar I ikke ville Andet, dømme I jo Eder selv baade som uberettigede til Magten og som uværdige til længere at repræsentere Folket; det er derfor bedst, at I strax pakke sammen.“ Visnepolitikerne: „Vi skylde ikke Dig Ansvar for vore Handlinger, thi forfatningsmæssig kan Du intet Ansvar gjøre gjældende imod os.“ Statscoupet: „I lige Maade; jeg skylder foreløbig heller ikke Eder Regnskab for mine Handlinger, thi naar Forfatningen er kuldkastet, kunne I ikke „forfatningsmæssig“ reise „Ansvar“ imod mig, og om I senere kunne det, derom ville vi først nappes.“ Visnepolitikerne: „Men Dette er jo et Brud paa et Ord, et Spilfægteri med Folkets helligste Rettigheder.“ Statscoupet: „Ordbrydere og Spilfægtere kunne I selv være, thi ogsaa I have som Folkerepræsentanter hellig besvoret Grundloven, denne have I svigtet ved ikke at ville arbeide paa dens Gjennemførelse til Folkets Udvikling, og I have det dobbelt ved at tage Diæter for Eders Dovneri.“ Visnepolitikerne: „Men Grundloven nævner ingen Straf for Dovenskab.“ Statscoupet: „Nei, men Grundloven nævner heller ingen Straf for Statscoup.“

Ere disse Repliker, fra begge Sider, maaske ikke korrekte? Nu vel, saa imødegaa mig, men ikke som sædvanlig med halve Citater og halve Løgne, thi deraf faae de Herrer Recensenter ingen Fornøielse. Indtil videre spørger jeg da: Hvori bestaaer saa den moralske Forskjel mellem Visnepolitik og Statscoup? Jeg sva-

rer: Begge ere et Brud paa et Løfte, og Intet af dem kan derfor moralsk forsvares. Men spørges der fremdeles: Fra hvilken af dem udgaaer Forargelsen, og hvilken af dem rummer Muligheden til den for Folket bedste Udgang, bliver Fordelen ubetinget paa Statscoupets Side. Thi det er ikke fra Statscoupet, at Visnepolitiken udgaaer, men det er af Visnepolitiken, at Statscoupet affødes. Og Visnepolitiken viser ingen Mulighed for Landets Udvikling, thi den er Negationen af al Udvikling, men Statscoupet gjør det, thi det er Negationen af Visnepolitiken. Begge ere umoralske, og Intet af dem duer derfor moralsk som et Exempel til Efterfølgelse. Men spørges der atter: Hvilket Exempel er mindst demoraliserende, bliver Fordelen atter paa Statscoupets Side, thi Visnepolitiken er Feighedens Brud paa et Løfte, men Statscoupet er Modets, selv hvor det ingen Modstand møder. I hele dette Forhold ligger den Fare, som truer vor Forfatning: deri, at Statscoupet ikke er en Døit mere umoralsk end den nuværende Tilstand; det staaer ikke overfor politisk hæderlige Modstandere, og det kan derfor ikke moralsk imponeres af dem; det vil som enhver resolut Handling overfor forknytte og famlende Modstandere altid vinde Sympathi for sig. Og Fristelsen stiger ved, at medens det i Øieblikket ikke risikerer nogen fysisk Modstand, hvis det vil anvende den ringeste Omtanke, kan Situationen under en anden Holdning af Oppositionen til Programer og Hæren let og hurtigt ændre sig, og at det derfor kan blive for sent. Og Fristelsen modvirkes ikke ubetinget ved Haabet om fredelige Tilstande. At Udsigten dertil ikke er lys.

ere vel Alle enige om. Men Schatteringen er jo subjektiv. Jeg for mit Vedkommende har endnu ikke opgivet Troen paa en Overenskomst, og saalænge jeg har denne Opfattelse, formulerer jeg derefter min Politik. Men kunde jeg tænke mig Statscoupet sige: „Nei, Situationen staaer ikke til at redde; Partikampen har vist os Demoralisationen saa omfattende, og dens Ledelse har vist os Partiførernes Evner saa simple, at selv om deres Villie vaktes, vare de uformuende til at gjenopbygge, hvad de have nedbrudt, og den har vist os Folket saa blindt eller saa ligegyldigt overfor sit eget Vel, at det ikke vil vælge sig andre Førere“ — ja, da kunde jeg, efter hvad som hidtil foreligger, ikke modbevise det.

Hvem er det saa, der „opfordrer“ til Statscoup? Mig kan det jo ikke være, thi jeg opfordrer netop til Forlig, altsaa til det Modsatte; jeg gjør det ikke i almindelige og svævende Talemaader om Fordragelighed mellem Høire og Venstre, mellem By og Land o. L., men klart og positivt søger jeg Forligets Mulighed i Koalitionen mellem de store og de smaa Bønder med Ministeriets Afgang som Løsen, med et for Kongemagten antageligt Program, og jeg skal i det Følgende paavise et saadant — ingenlunde fordi jeg betragter denne Koalition som en i alle Retninger tilfredsstillende Udgang, men fordi der ingen anden gives under vort Lands økonomiske og politiske Forhold. Dersom jeg ønskede et Statscoup, vilde jeg sige til Venstreførerne: Stram Knuden endnu stærkere, „tving“, om muligt strax, Regeringen til et Forfatningsbrud, og jeg var da under de nuværende Partiforhold m. A. noget nær sikker paa Venstres ynkelige Nederlag. Hvad er det, som „op-

fordrer" til et Statscoup? Det er almindelig den Opløsning, som gaaer gjennem vore offenlige Forhold, og af alle Splidens Elementer er det specielt Rigsdagens Visnepolitikere, der paa det Allerstærkeste friste en Regering, som sætter Landets Vel over Ethikens Lov, til at kaste den misbrugte Forfatning overbord og til at forsøge et nyt og frugtbart Statsliv.

V.

Erobring.

„Følg de Sagkyndige", lyder det overalt fra Befæstningssagens Venner. Hvad vil dette egenlig sige? Intet. Et tomt og aandløst Raad. Hvem er de Sagkyndige? „Hærens og Flaadens Officerer". Men disse ere jo ikke enige i Opfattelsen af Landets Forsvar; saavel heri som i alt Andet ere de i den Grad uenige, at de ikke engang kunne trives i det samme Lokale. Altsaa: „Følg Hærens Officerer, disse ere de rette Sagkyndige paa Befæstningssagens Omraade." Men heller ikke de ere enige. Hvorfor? Fordi der ligesaa vel her som andetsteds maa være en Majoritet og en Minoritet. Altsaa: „Følg Majoriteten af Hærens Officerer, den er for Kjøbenhavns Befæstning". Muligt. Følger saa deraf, at Befæstningen er rigtig? „Ja, thi de fleste Stemmer betyde Retten". Au — det er jo Hr. Hørups Ord. Man ser saaledes, at „Følg de Sagkyndige" opløser sig i det mest Usagkyndige af Alt, at troe paa Flertallet, blot fordi det er Flertallet. Hvem skal man da følge, naar man vil danne sig en Mening om Forsvarssagen? Thi prætenderer man ikke derpaa, kan man ligesaa godt følge Minoriteten som Majoriteten

af de Sagkyndige, i og for sig er der ikke Spor af Chance for, at Sandheden ligger mere det ene end det andet Sted. De sidste Erfaringer vise, at Sandheden dengang laa hos Minoriteten. „Befæst ikke Danevirke", lød det dengang fra Major Dinesen. „Befæst den", lød det fra Flertallet af de Sagkyndige. „Optag ikke engang en Feltstilling ved Danevirke", lød det atter. „Optag den" svarede man. Hvem fik Ret? „Angrib Preusen", lød det 1870 fra de fleste Sagkyndige i Frankrig. „Angrib det ikke," advarede man. Hvem fik Ret? Altsaa, vil man, hvad enten man er Fagmand eller ikke, danne sig en selvstændig Opfattelse, kan man hverken følge Majoriteten eller Minoriteten af de Sagkyndige, d. v. s. man kan slet ikke følge de Sagkyndige, ellers blev Opfattelsen jo heller ikke selvstændig. Først naar den er dannet, viser den sig som tilhørende Majoriteten eller Minoriteten eller dels den ene dels den anden.

Hvad der gjælder om de militaire Sagkyndige, maa gjælde om alle andre: Ingen af dem har i Diskussionen Krav paa at følges, alene fordi han opfylder de ydre Betingelser for at henregnes til de Sagkyndiges Kreds. Om han tillige opfylder de indre, skal hans Argumentation vise, men saa er det jo ligegyldigt, om han opfylder de ydre. Jeg foranlediges til hele denne Betragtning ved „Vort Forsvars" Anmeldelse af „Forl. eller Rev." Jeg havde nemlig betegnet de event. Udgifter til Forsvaret som en for vor indre Udvikling stor og trykkende Byrde, i Modsætning til en tidligere Udtalelse af Prof. Falbe-Hansen („Vort Fors." Nr. 15): „Det er aldeles meningsløst", siger han, „at det danske Folk ikke kan udrede en saadan Sum" — dengang stod

det paa 50 Millioner — „uden at blive ruineret eller uden at standse Gjennemførelsen af andre nødvendige og nyttige Reformer og Fremskridt". Som Enhver veed, var min Udtalelse ikke en Indvending mod Forsvaret, men mod den gængse og efter min Mening vildledende Betragtning, at Udgiften var en let overkommelig Byrde. Hertil bemærker Red. af „V. F.", at „med al Anerkjendelse af Hr. O.'s Skarpsindighed i det Hele er det unægtelig vor Anskuelse, at vi paa det rent saglige økonomiske Omraade ulige hellere ville have Hr. F. H. til Meningsfælle og Hr. O. til Modstander end omvendt." Jeg prætenderer aldeles ikke paa, at den ærede Red. skal foretrække en Sagkyndig fremfor mig til Modstander, men jeg troer, at den bør skaffe sig en anden „Meningsfælle" end Hr. Falbe-Hansen. For det Første gad jeg nok vide, hvorledes han vil anvende 50 Mill. paa Forsvaret „uden at standse" „andre nyttige Reformer", som aarevis have staaet paa Dagsordenen, og hvorledes hans Flothed stemmer med den „Sum af Lidelser", som vort Overskud i Statskassen repræsenterer, efter hans egne Ord. Medens det ellers saavel offenlig som privat gjælder om store Summer: Den og den Udgift anse vi for mest presserende, altsaa vente vi foreløbig med de andre — vil Hr. Prof. slet ikke vide af nogen „Standsning". Dersom han kan vise sine Tilhørere, hvorledes de til enhver Tid kunne skaffe sig Alt, hvad der er „nødvendigt og nyttigt", uden at „standses" af Hensyn til Fremtidens „Lidelser", ville de velsigne ham i hans Grav.

Dernæst skrev Hr. Professoren, at de 50 Mill. kun udgjøre „1 Procent" af vor „Nationalformue", som han

sætter til „en Værdi af 5000 Millioner Kr. Disse 5000 Mill. Kr. repræsentere Værdien af det, som skal forsvares". Det var som bare Fanden. Hr. Prof. troer altsaa, at hvis Tydskland erobrer Danmark, hjemfører det Alt, hvad der kan transporteres, Rub og Stub, Værdipapirer, Guld og Sølv, Materialier, Varer, Kreaturer o. s. v., og at det brænder vore Bygninger og sætter vore Marker under Vand? Nei, vistnok er Bismarck en haard Mand, men en saadan Attila er han ikke. Der maa bestemt være foresvævet Hr. Prof. Noget om de bekjendte 5 Milliarder. Thi det er vel klart, at rent finansielt betragtet gjælder vort Forsvar ikke „Nationalformuen" men kun de Værdier, der enten ødelægges ved Krigen eller maae udbetales som Krigserstatning til Den, som event. beseirer os. Antages, at vi ved et Udlæg af 50 Mill. til Forsvarsforanstaltninger afværge et Tab ved Krigen af 50 Mill., have vi altsaa betalt ikke „1" men 100 Procent af „Det, som skal forsvares". Jeg veed ikke om den ærede Red. af „Vort Forsvar" fremdeles holder paa Prof. Falbe-Hansen som „Meningsfælle" — eller om den nu ikke finder, at ogsaa „de Sagkyndige" ypperlig kunne konfundere de simpleste Begreber, naar de kun have de ydre Betingelser men ikke de indre for at tale med?

Jeg bebreidede „Vort Forsvar", at det med sin Opfattelse af Kjøbenhavns Befæstning som vort Forsvars conditio sine qva non havde støttet Forsvarsadressen, som ikke nævner denne Foranstaltning. Herpaa svarer den ærede Red.: „Hvorfor skulle vi ikke støtte Bestræbelser, som kunne være til Gavn for Landets Forsvar, selv om disse ikke ligefrem have Kjøbenhavns

permanente Befæstning til Formaal. Flaadens Udvikling ligger os jo i lige høj Grad paa Hjerte, og derfor støtte vi efter Evne enhver Bestræbelse i denne Retning; men selv overfor helt andre Omraader kan „V. F.“ indtage en velvillig Holdning; vi skulle exempelvis blot nævne Skyttebevægelsen, Omsorgen for Soldatens og Matrosens Velbefindende i Krig som i Fred, det er Altsammen Omraader, der uden at staae i umiddelbar Forbindelse med Kjøbenhavns permanente Befæstning have vor fulde Sympathi, uden at vi kunne erkjende derved at fortjene nogen Bebreidelse.“ Jeg indrømmer, at dette Svar er formelt rigtigt. Men det forklarer ingenlunde „V. F.“'s Understøttelse af Addressen. Thi ligesaa lidt som Befæstningen omtaler denne med et Ord „Flaadens Udvikling“, „Skyttebevægelsen“, „Soldatens og Matrosens Velbefindende“ eller nogetsomhelst andet Omraade. Den gaaer saa forsigtigt uden om ethvert positivt Forsvarsprogram, at Alle og Enhver med Undtagelse af Afvæbningsmændene kunne underskrive den. Just derved bevirker den det Modsatte af, Hvad den tilsigter: dens Programløshed viser den dybe Splid, som hersker i Befolkningen om Forsvarssagens Ordning. Og hvad Andet skulde der vel vise sig, naar man spørger den store militairt og politisk ukyndige Mængde om dens Mening?

I sin Anmeldelse af „Forl. eller Revol.“ har Hr. Folkethingsmand F. Bajer nu omsider indrømmet det Selvmodsigende hos „Foreningen til Danmarks Neutralisering“: baade at ville skaffe Danmark „en af Eu„ropa anerkjendt vedvarende Neutralitet i Lighed med „Schweiz's og Belgiens“, altsaa en væbnet Neutralitet med en væbnet Garanti — og at arbejde for „Opret-

telsen af en international Voldgiftsret til Paadømmelse af alle mellemrigske Stridigheder" til Forebyggelse af Krige. Det er jo ogsaa indlysende, at theoretisk vilde Voldgift i „alle" mellemrigske Stridigheder betyde Krigenes Afskaffelse og derved Protesten mod den Neutralitetens krigeriske Hævdelse, som „Foreningen" udtrykkelig fordrer — og at praktisk vilde Danmarks Neutralisering eluderes alene derved, at vi ikke kunde modsætte os dens Krænkelse, inden denne havde været indanket for en Voldgiftsret. Men for at undskylde hin Modsigelse i Foreningens Program anvender Hr. Bajer en Udflugt, som ikke er ualmindelig hos en vis Klasse af Polemikere, nemlig at sigte Modstanderen for at „hænge sig i et Ord". Han paataler saaledes det „aldeles uberettigede", at jeg lægger et stærkt Eftertryk paa Ordet „alle", „som i vort Program aldeles ikke er fremhævet". Nej, „alle" er vistnok ikke trykt med fede Typer i Programet, og vel kan i en Diskussion et eller andet Ord løbe med, som det vilde være Ordkløveri at fæste sig ved. Men naar man i faa Linier vil opstille et Program, underskrevet af 29 Indbydere, da bør ethvert Ord være nøie overveiet, om Uklarhed skal undgaaes. Jeg kæmper derfor ikke som han siger, mod „Veirmøller", som jeg selv opstiller, thi det var ikke mig men ham, som opstillede Voldgift i „alle" mellemrigske Stridigheder. Og jeg „kæmper" ikke mod hans Veirmøller, thi jeg blæser dem omkuld med samme Lethed, som vare de Kaarthuse.

Det hjælper ikke Hr. Bajer, naar han skriver: „Hr. O. kunde ligesaa gjerne have sagt: Ingen maa „tage sig selv til Rette. Altsaa maa heller aldrig Po-

„litiet bruge Stavene. Garantimagterne ere i det fore- „liggende Tilfælde det internationale Politi.“ Men Forholdet mellem Borgeren og Politiet er helt forskjelligt fra det mellem den neutraliserede Smaastat og Garantimagterne. Thi selv i det eneste Tilfælde, hvori Borgeren maa „tage sig selv til Rette“, nemlig som Nødværge, skal han det ikke, thi han taber ikke sin Ret ved at undlade det; og Politiet kan drages til Ansvar ved Domstolene for, hvorledes det har brugt Stavene til Borgerens eller til sin egen Beskyttelse. Men den neutraliserede Smaastat skal uvægerlig „tage sig selv til Rette“, ved med Magt at modsætte sig enhver Krænkelse af sit Territorium, ellers taber den øieblikkelig sin Ret som neutral Stat; og Garantimagterne, som skulle hjælpe den i dens Forsvar, naar det forlanges, kunne ikke gjøres ansvarlige for, hvorledes de have gjort det, thi de ere som Stormagter selv den høieste Domstol. Hr. Bajers Parallel viser derfor yderligere hans forvirrede Opfattelse af de internationale Stridigheders Problem.

Men naar der, efter hans Indrømmelse, ved Voldgift i „alle“ mellemrigske Konflikter skal forstaaes Voldgift ikke i „alle“, særlig ikke i Krænkelsen af neutralt Territorium, saa er der, som han siger, formelt tilvisse „intet Modsigende i at virke samtidig for Neutralisering og for Voldgift“, om end Smaastatens europæiske Neutralisering skal opretholdes ved Krigens Medium, Magten, den europæiske Voldgift i andre internationale Stridigheder saavidt muligt ved Fredens Medium, Mæglingen. Derimod frembringer hans nyeste Projekt om „Voldgift og Neutralisering“ som samtidige nordiske Fredsmidler, en flagrant

Modsigelse mellem ham selv og hans „Forening". Han vil nemlig have „et nordisk Voldgiftsforbund forudsat som det første og et vedvarende nordisk Neutralitetsforbund som det andet Mellempunkt paa Veien til en europæisk garanteret Neutralisering af de tre nordiske Riger samtidig". Men sæt nu, at Magterne efter hans „Forenings" Program, strax vedtoge Danmarks „europæisk garanterede Neutralisering", hvad blev der saa „samtidig" af hans eget Program om de „samtidige nordiske Fredsmidler" som det „første" Stadium o. s. v.? Nei, det er kun Hr. Bajers egen Konfusion, som er og forbliver „samtidig" i Alt, hvori han vil gjøre sig gjældende.

Til det mest Kuriøse, Hr. Bajer nogensinde har præsteret, hører hans „folkeretlige" Besvarelse af det Spørgsmaal, jeg i mit sidste Skrift stillede ham: Hvorledes kan „Foreningens" og hans eget Organ, „Freden", anbefale Oprettelsen af et neutralt Bælte af Smaastater mellem Frankrig og Tydskland, thi hvorledes skal da Frankrig, naar der var et saadant Bælte, kunne komme til virksomt at gjøre den væbnede Garanti gjældende ved at angribe Tyskland, dersom dette krænkede vort Territorium?" Han svarer: „Ved at lade „Garantimagternes Tropper frit marchere gjennem det „neutraliserede Omraade i et Tilfælde som det fore„liggende vilde den neutrale Stat ligesaa lidt tage „Parti, som f. Ex. jeg vilde tage Parti, naar jeg paa „Gaden gjorde Plads for en Politibetjent, der forfulgte „en flygtende Tyv." Men for det Første er Tydskland ikke en „flygtende Tyv" gjennem Belgiens, Schweiz's eller gjennem det „neutraliserede" elsassk-lothringske Territorium. Hr. Bajer behøver derfor ikke at „gjøre

Plads“ for Frankrig. Dernæst er „fri Gjennemmarch“ for Garantimagterne gjennem neutralt Territorium, saavel i „det foreliggende“ som i alle andre Tilfælde, aldeles stridende mod Neutralitetsbegrebet. Det er tvertimod en neutral Stats Skyldighed at afvæbne enhver Troppeafdeling, som betræder dens Omraade, med mindre denne kommer der for at hjælpe den selv imod en anden Magt, som besætter dens Territorium, men i saa Fald bliver den Førstes „Gjennemmarch jo ikke „fri“. Hr. Bajer forestiller sig en Armee paa Gjennemmarch som en „Politibetjent“ med et Haandjern i den ene Haand og en Kjæp i den anden. Derfor begriber han ikke, at „Gjennemmarchen“ nødvendig maatte nedkalde Krigens Forstyrrelser og Hjemsøgelser over den neutrale Stat og derved berøve den Fordelen af dens garanterede Neutralitet. Dersom saaledes Frankrig, for at hjælpe Danmark mod en territorial Krænkelse fra Tydsklands Side, skulde have Ret til at marchere gjennem et neutralt Bælte mellem de to Stormagter, maatte det jo i alt Fald foreløbigt gjøre Holdt ved den tydske Grændse og derved optage Krigen — paa neutralt Territorium. Hr. Bajers „Folkeret“ vikler ham saaledes stadig ind i uopløselige Selvmodsigelser, og han selv er et Vidnesbyrd om, hvor dybt vor offenlige Diskussion maa være sunken, naar en Person med hans Kvalifikation kan fungere som Formand i en Forening, der blandt sine Støtter tæller 25 Folkerepræsentanter. Hr. Berg har Ære af sit Tillæg.

Men der er en anden Interesse ved Hr. Bajers Personlighed. Jeg vil nemlig bede ham være saa artig at oplyse os, om han er en Alvorsmand eller en Humbug. Jeg henledede hans Opmærksomhed paa to

Forhold, hvorom det er hans uafviselige Skyldighed at udtale sig, men som han hidtil er gaaet udenom. 1) Han begrunder vor Neutraliserings Mulighed deri. at de event. Garantimagter „have samme Fordel af et neutraliseret Danmark“. Altsaa spørger jeg ham atter: Er det under en Søkrig mellem Frankrig og Tydskland, med eller uden Allierede paa begge Sider, ligesaa betydningsløst for Frankrig, om det ved vor Neutralisering mister Sjælland som Basis for et Angreb paa den tydske Kyst. som det er betydningsløst for Tydskland. om det ved et Angreb paa fransk Kyst vil basere sig paa Sjælland eller paa sine tæt ved liggende Østersøprovindser? Nei eller Ja. Svarer Hr. Bajer Nei, erkjender han jo, at Magterne ikke „have samme Fordel af vor Neutralisering“. og at denne derfor er haabløs, hans egen Virksomhed altsaa ørkesløs. Svarer han derimod Ja. saa skylder han os en Nydelse. vi endnu ikke have havt. nemlig at se ham producere sig paa det strategiske Omraade. 2) Han har gjentagen erklæret, at vi selv af yderste Evne skulle forsvare vor Neutralitet. Han er altsaa Forsvarsmand. Derfor spørger jeg ham atter: Hvorledes kan han da arbeide sammen med anden Formand for „Foreningen“. Hs. Velærværdighed Hr. Pastor A. Holck, der efter sin egen Erklæring er en „fuldstændig Afvæbningsmand“? For Besvarelsen af disse to Spørgsmaal skal Hr. Bajer ikke slippe. saalænge han vil imødegaae mine Angreb paa „Foreningen til Danmarks Betryggelse“.

Der er endnu et Punkt, Hr. Bajer behager at smutte fra. Han havde nemlig fremsat den Paastand, at en Neutralisering af Danmark maatte medføre en

anden (og billigere) Forsvarsplan end den, som vi nu behøve. Derfor har han gjentagen opfordret de Sagkyndige til at opstille en Forsvarsplan for et neutraliseret Danmark. I denne Anledning har Oberst Schroll i „Vort Forsvar“ Nr. 104 afgivet følgende træffende og efter min Mening uangribelige Svar: „Vil der ske nogen Forandring i vor militaire Stilling, dersom Stormagterne erklærede os neutrale, istedetfor at vi gjøre det selv, saa at det bliver nødvendigt for dette Tilfælde at udarbeide en ny Forsvarsplan? Dette Spørgsmaal maa ubetinget besvares benægtende; thi det er aldeles umuligt at nævne nogen eneste Grund til, at vi behøve en anden Forsvarsplan i det ene Tilfælde end i det andet. Dersom Stormagterne neutralisere Danmark, det vil sige, dersom de imellem sig selv indbyrdes blive enige om, at vi skulle holde os udenfor enhver kommende Krig, saa opnaae vi ganske vist derved det Samme i Tilfælde af en Krig, som om vi selv havde erklæret os neutrale, men heller ikke en Smule mere. Thi saasnart en eller anden af de stridende Magter finder sin Fordel ved at bryde Enigheden om vor Neutralitet — som næppe altid kan bevares imellem Magter, som slaas indbyrdes — saa vil han overfor os bære sig ad ganske som i det forrige Tilfælde; han vil først forsøge at vinde os med det Gode, men da der ikke er nogensomhelst Udsigt til, at dette kan lykkes, fordi vi ere forpligtede af samtlige Stormagter til at holde os udenfor Striden, saa vil han ikke spilde sin Tid med ørkesløse Underhandlinger i den Anledning, men han vil strax belave sig paa at anvende Vold imod os. Men hvilke Midler har han da til sin Raadighed? Ja, der er vel ikke andre Midler dertil, end enten at

sende os en Flaade eller en Hær eller begge Dele paa Halsen akkurat ligesom i forrige Tilfælde. og han kan vel heller ikke bære sig anderledes ad med at bombardere Kjøbenhavn eller med at landsætte Tropper, naar Stormagterne have sagt, at vi ikke maa deltage i Krigen, end naar vi selv sige. at vi ikke ville. Om det er Stormagterne. der sende et Stykke Papir til os, hvori vi erklæres neutrale, eller det er os. der sende et Stykke Papir til Stormagterne, hvori denne Erklæring staaer, kan vel ikke øve nogen Indflydelse paa Udfaldet af en Kamp om Landgang et eller andet Sted paa Sjælland eller forandre Virkning af Bomberne i Kjøbenhavn. Vi maa vel altsaa i det ene som i det andet Tilfælde sende vor Flaade og Hær imod Fjenden for at se at stoppe ham, og lykkes det ikke. maa vi vel fortsætte Kampen yderligere og tilsidst søge at forsvare selve Hovedstaden, det vil sige, vi maae følge den af Regeringen allerede for længe siden angivne Forsvarsplan, som jo netop er affattet med det Maal for Øie, som da foreligger, at værge vor Neutralitet. Det er ligefrem en Umulighed at gjøre noget Andet, naar vi kæmpe for vor Neutralisering, end for vor Neutralitet, og det er derfor en Urimelighed at forlange en ny Forsvarsplan af de Sagkyndige for et neutraliseret Danmark.“ Dette har Hr. Bajer endnu ikke forsøgt at imødegaae. Altsaa spørger jeg: Vil Hr. Bajer offenlig erkjende Rigtigheden af, eller offenlig imødegaae Oberstens Svar, saaledes som det sømmer sig en Alvorsmand, der arbeider for „Danmark Betryggelse“? Eller vil han fremdeles i Taushed forbigaae dette Svar, som han selv har forlangt, og rumle videre mod Befæstningssagen — som det sømmer sig en Humbug?

Jeg vender mig nu mod saadanne Udtalelser i Høirepressen om „Forl. eller Revol.“, der ligesom Hr. Lazarus' og Hr. Bajers i Venstrepressen af visse Grunde mindre bidrage til Diskussionen end til Belysning af Partistandpunktet. — I „Ugeblad for Danmarks Høirevælgerforeninger“ vil Hr. cand. juris Olsen haabe, at „Fremtiden maa blive lysere, end „Forfatterens (min) mismodige Fantasi synes at ville „spaae.“ Men saasom Hr. Olsen ikke med en Stavelse oplyser om, hvori min „Fantasi“ bestaaer, og endnu mindre om, hvorfor den er „mismodig“, saa er det jo aldeles ligegyldigt for hans Læsere, hvad han selv „haaber“ eller ikke haaber. Og det er utilbørligt imod en Forfatter, som i et større Skrift har søgt at dokumentere den Fare, der truer vort Folk, at bruge saadanne Udtryk uden Skygge af Bevis. Det kommer af, at det ikke i mindste Maade er mine Betragtninger over Folkets Fremtid, som interessere Partimanden, Hr. Olsen. Dette er derimod i høi Grad Tilfældet med mine Angreb paa Høire. Medens min Kritik af Venstrefraserne selvfølgelig forekommer ham „træffende“ og værdig til at citeres, protesterer han imod min Opfattelse af Høire. „Vi afvise som en „ubeføiet Anklage, at det Parti, der kæmper for at „opretholde og styrke det Bestaaende gjennem en jevn „og rolig Udvikling, skulde „paa sin Vis have bragt „Ulykke og Skam over Landet“.“ Virkelig? Hvilket Parti var det da, som i sin Omtale af Medborgere aarevis gjorde i „Træskoe“ og „Tørvemoser“ og slog sig op ved de Coninckske Rigsdagsportraiter? Var det Høire eller Venstre som fik vor Hær placeret i Danevirkestillingen og havde forsømt at befæste Dybbøl og

tilsidst satte Hæren overstyr d. 18. April? Det var maaske Venstre, der ikke blot lod Monrad slippe bort fra denne Affaire, for hvilken han offenlig har vedkjendt sig Skylden, men som ogsaa ved hans Tilbagekomst fra Nyzeeland høirøstet forlangte denne „Storhed“ forsørget i Statstjenesten? Skal jeg gaae videre, eller skal jeg for denne Gang standse ved disse Exempler paa den „Ulykke og Skam“, som Høire i sin Velmagtstid har præsteret?

Allerede under Diskussionen af „Strategi og Politik“ tillod jeg mig, foruden adskilligt Andet, at gjøre Hr. Dr. phil. Manicus opmærksom paa, at mine Skrifter ikke egne sig til at recenseres i „Berlingske Tidende“, fordi de stille Problemer undet Debat, som ikke uden Taktløshed kunne drøftes i Regeringens officielle Organ.*) Denne Avis har Hr. Doktoren været saa betænksom i et Par Aar at mindes, og jeg takker ham hjertelig derfor, thi han har derved sparet mig for en Mangfoldighed af Berigtigelser. Men da han havde læst min sidste Bog, „Forl. eller Revol.“, er dog hans Natur gaaet over Optugtelsen. I „B. T.“ for 13. Juni har han nemlig skrevet en rosende Anmeldelse af Brochuren: „Forsvarssagens Behandling i Folkethinget, kritisk belyst til Oplysning for Lægmand af 1 + 2.“ Han slutter den med nogle Bemærkninger fra sin egen Haand, som skulle vise, at „Angrebene paa de Sag-„kyndige kunne være saa puerile og latterlige, at en „Imødegaaelse ikke godt kan finde Sted“. Og som et Exempel herpaa anfører han, at „endnu for ganske „nylig har en bekjendt Forfatter (min Ringhed), der

*) Jeg havde dengang ikke læst Artiklerne af Hr. Z.

„har gjort den Opdagelse, at Forstærkningsmændene „ikke kunne passe det Tøi, der passer det yngre Mand- „skab, af den simple Grund, at de have lagt sig ud, „ment at burde bringe denne Opdagelse tiltorvs med „den kuriøse Tilføielse, at herpaa have de Sagkyndige „eller Administrationen, hvad der nu staaer, selvfølge- „lig ikke tænkt. Skulde der svares paa den Slags An- „greb, hører, som man siger, Alt op, og de Sagkyn- „dige maatte da ligge i evigt Kjævleri.“ Men for det Første „staaer der“ i min Bog ikke „de Sagkyndige“, thi af dem ere der Hundreder, som have „tænkt“ det Selvsamme som jeg. Men der staaer „Krigsbestyrelsen“, som under Forhandlingen med Repræsentationen aldrig har offret denne Tanke et Ord. Dernæst træffer det sig til Uheld for Hr. Doctoren, der saa rask betegner alvorlige og sandhedssøgende Betragtninger som „puerile og latterlige“, at mine Udtalelser om Forstærkningens Mundering støtter sig paa en Autoritet, hvis Sagkundskab i dette Spørgsmaal er ligesaa utvivlsom som uangribelig.

I „Vort Forsvar“ for 6te Mai 1883 findes nemlig en ledende Artikel af Kapitain ved 23de Batt. F. V. Krag „Om Forstærkningens Anvendelse i Krigen“. Den er optagen uden Reservation af Redaktionen, som efter sin Skik derved antyder, at den i Alt godkjender Artiklen, og denne er heller ikke fra anden Haand nogensinde bleven anfægtet. Min Autoritet er altsaa god nok. Kapt. Krag skriver nu: „Hvis man fik Bemyn- „digelse til at opfylde Hærlovens § 28, hvor der staaer, „at Forstærkningens yngste Aargange hvert andet Aar „kunne indkaldes til større Øvelser, maatte man dog „sende Munderinger til Jylland og Fyen, alene af den

„Grund, at de brave Forstærkningsmænd sik-
„kert have lagt sig endel ud og ikke kunne
„passe Tøi med vore Rekruter".*) Hermed „hører, som man siger, Alt op" — for Dr. Manicus, med mindre han kan faae blot Een af vore Forstærkningsofficerer eller Een af vore Depotkommandeurer til offenlig at dementere Kapt. Krags og min Udtalelse, at vi ere ude af Stand til blot tilnærmelsesvis at forsyne vor Forstærkning med brugelige Klæder. Men kan han det ikke, hvad skal man da dømme om et stort officielt Organ, hvis Redakteur indlader sig paa militaire Recensioner, men er uvidende om et Forhold, hvorom enhver Officer i Hæren, ligefra den yngste Lieutenant, kunde have oplyst ham? Hr. Doctoren bør helst indskrænke sig til sit egenlige Fag, det Underdanige, og overlade det Kritiske til mere kompetente Medarbeidere. Eller er maaske et Blad med saa store pekuniaire Ressourcer som „Berl. Tid."s i den Grad renonce paa aandelige, at hele Forfatterskabet er blevet et Beneficium for Familien Manicus?

I „Nat.-Tid". for 2. Juli har Hr. Redakteur Hjort-Lorenzen leveret en Anmeldelse af en Artikel i „Milit. Tidsskrift": „Uddrag af Krigsberedskabsordrer for den nederlandske Hær", ved Premierlieutenant H. v. Harbou. I denne Anmeldelse staaer nu Følgende:
„Havde vor nye Mobiliseringsordre allerede foreligget,
„vilde Hr. Godsejer Oldenburg i sin sidste Pjece,
„„Forlig eller Revolution", neppe have gjort sig skyldig
„i en hel Del Urigtigheder vedrørende vor Mobilise-
„ring, Mandskabets Forsyning med Klæder og Vaa-

---

*) Udhævet af mig.

ben". Punktum. Skjøndt jeg ikke havde den Ære personlig at kjende Premierlieutn. Harbou, forekom det mig dog strax højst usandsynligt, at en Officer i Generalstabens Tjeneste kunde være i den Grad tankeløs, at han, støttende sig paa en Mobiliseringsordre, som endnu ikke „foreligger", vilde bebrejde mig „Urigtigheder" ved min Omtale af vor nuværende Forsvarsevne. Jeg eftersaa da den nævnte Artikel i „Milit. Tidsskrift", og fik derved bekræftet, hvad jeg havde formodet, at Hr. Premierlieutenanten ikke engang havde nævnt mit Navn i Sammenhæng med den „nederlandske Hær", endsige fremført nogensomhelst Bebreidelse imod mig. Denne skriver sig derfor alene fra Hr. Hjort-Lorenzen, der saaledes praktiserer det Fif, at indskyde sine egne Bemærkninger i en Andens Ord, uden at oplyse sine Læsere derom. Men Betingelsen herfor er, at man ikke i den Grad som Hr. Hjort-Lorenzen er bekjendt for sin Uformuenhed til at udtrykke sig i et menneskeligt Sprog, thi da er man øieblikkelig røbet. Ogsaa in casu mener han nemlig som sædvanlig det Modsatte af, hvad han skriver. Hans Mening er, at jeg har begaaet Feiltagelser, ikke overfor fremtidige, men overfor nuværende Forhold. Og efter at jeg saaledes har placeret ham paa det rette Standpunkt, spørger jeg ham: hvori bestaaer den „hel Del Urigtigheder", jeg har gjort mig „skyldig i"? Jeg har udviklet, at hele vort Hærsystem falder med Forstærkningen, og at denne i sin nuværende Tilstand savner baade Rammer, Vaaben, Klæder og Øvelse, samt at selve Regegeringen savner Øvelse i at indkalde den, og alt dette afhjælper ingensomhelt „Mobiliseringsordre". Dersom Hr. Hjort-Lorenzen havde Sands for noget Højere end

at kompilere Adelsaarbøger o. L., havde han ikke indskrænket sig til at betegne min Fremstilling som en „hel Del Urigtigheder“ — uden i det Mindste at forsøge at paavise blot een — men han havde søgt at gjendrive mine Tanker om Forstærkningen, som, hvis de ere rigtige, dømme absolut tilintetgjørende vor militaire Udvikling og vore militaire Budgetter. Men jeg tvivler paa, at han kan det. Man har nok sagt mig, at Hr. Hjort-Lorenzen er Kjøbenhavns første Korrekturlæser, men jeg har aldrig hørt, at han evner at korrigere saavel Tanker som Typer.

Enten behage de Herrer Recensenter at diskutere og om muligt gjendrive mig, eller at referere hvad jeg skriver — eller at tie. Hvad jeg behandler, er altfor betydningsfulde og alvorlige Gjenstande, til at de skulle affærdiges med Pjat og Udflugter. Dette gjælder om Intet mere end om Forstærkningen. Ligesom man t. Ex. ikke behøver at kritisere alle vore Dagblade af begge Partier for at vise Værdien af vor Presselov, men denne tilstrækkelig dømmes ved det ene Faktum, Muligheden af et Ansvarlighedsforhold som „Social-Demokraten“s — og ligesom man ikke trænger til vidtløftige Detailler for at karakterisere Regeringens Holdning til Embedsstanden, fordi alene nogle faa Navne som Monrad, Goos, Thomsen, Rump tilstrækkelig belyse Systemet, saaledes gives der intet Brøstfældigheden baade i vor Lovgivning og i vor Administration mere sammenfattende Billede end de militaire Love og den militaire Administration. Og vil man have et endnu mere koncentreret Billede, behøver man blot at nævne Ordet: „Forstærkningen“. Thi derved mindes vi det Absurde ved et militairt System, der

er bygget paa Uddannelsen af enorme Masser, som med den nuværende Udrustning m. V. blive værdiløse den Dag de gaae over fra Linien til Forstærkningen, og det Spildte ved de enorme Summer, som fra Aar til Aar ødsles paa dette System. Og vil man have et klart og uimodsigeligt Bevis for, at vore Regeringer selv betragter dette vore Kræfter og Midler opslugende Forstærkningsprincip som en latterlig Humbug, behøve vi blot at se, hvordan de i Fredstid anvende denne „Forstærkning".

Naar nemlig en Officer er falden for Aldersgrændsen i Linien, skal han saavidt muligt anbringes i Forstærkningen. Han beholder derved væsenlig, hvad han havde i Gage, men hans Karriere er ødelagt og hans Forventninger paa det Haardeste skuffede, uden ringeste Foranledning fra hans egen Side. Man skulde nu troe, at man som et Vederlag herfor i det Mindste lod ham staae i Forstærkningen, indtil han falder ogsaa for dennes Aldersgrændse. Blot den jevneste Retfærdighedsfølelse maatte jo paabyde Sligt. Men vore Krigsministerier raisonnere som saa: „Naar en Officer i Linien naaer Aldersgrændsen, anses han for uskikket til aktiv Kommando, altsaa afskedige vi ham — men staaer han i Forstærkningen, afskedige vi ham inden han naaer dennes Aldersgrændse, skjøndt vi erkjende, at han slet ikke er uskikket til at kommandere af den simple Grund, at der faktisk Intet er at kommandere, og han derfor kunde gjøre ypperlig Tjeneste, selv om han blev saa affældig, at han maatte kjøres omkring i en Trillevogn; men desuagtet afskedige vi ham i Utide: han skal gjøre Plads for Andre". Vore Ministerier benytte m. a. O. Forstærkningens Rammer som en aldeles ukontrolleret Forsørgelsesanstalt, hvorfra man jager

Folk ud, uden at sporge, om de døe af Sult, og sætter Andre ind, indtil ogsaa disse expederes, længe inden de naae den resp. Aldersgrændse, o. s. f. Dette skulde samvittighedsfuldt være „i Tjenestens Tarv“? Men det bliver ikke dermed. Jeg vil ikke fæste mig ved saadanne Bagateller, som at forlængst afskedigede Officerer, der have faaet borgerligt Erhverv, ved Protektioner komme ind i Forstærkningen og derved stoppe for dem, der ved Aldersgrændsen falde i Linien. Jeg vil kun som et sidste Exempel paa, hvilke Løier vore Krigsministerier bevidst drive med dette Forstærkningsprincip, Uddannelsen af Masserne, „Folket i Vaaben“, anføre det betegnende og afgjørende Faktum, at man begunstiger Officerer af Artilleriet og Rytteriet — med Pladser i Fodfolkets Forstærkning. Saaledes honoreres den saa meget omtalte „Sagkundskab“ her i Landet.

Men vore Regeringers krigsministerielle Administration har ogsaa sin Nemesis. Jeg sigter ikke derved til det alene ved Forstærkningens Ubrugelighed faktisk Illusoriske ved et dansk Forsvar, (se „Forl. eller Revol.“ S. 163—170.) Sagen har ogsaa en anden Side. Skal jeg fortælle vore Regeringer, hvem der er Skylden i, at Forsvarssagen støder paa en haardnakket Modstand i Pressen og Repræsentationen? Det er dem selv. Man vil maaske sige: Det er Visnepolitikens Skyld. Jeg svarer: om end Visnepolitiken ophører, vil Regeringen staae overfor en Fjende, hvis Tilværelse og Betydning den ej engang aner, skjøndt den selv har skabt ham. Denne Fjende er Flertallet af de Officerer, som ere faldne for en uretfærdig

Lov ved Liniens Aldersgrændse og for en uretfærdig Administration inden Forstærkningens Aldersgrændse. Regeringen troer. at naar de ere endelig afskedigede, kunne de betragtes som Luft. Men den skuffer sig. Nu først begynder Spillet. Disse Officerer have indset deres Livs store Feilgreb, at offre sig til dansk Krigstjeneste for at lide Nød paa deres gamle Dage, de forbande Alt, hvad der hedder dansk Militairvæsen — og de beholde ikke Forbittrelsen hos sig selv. De færdes daglig med deres civile Medborgere, omgaaes vore Repræsentanter og høre hjemme paa Oppositionspressens Kontorer. De ere ikke som Lægmænd, hvis Kritik Tilhørerne lade gaae ind ad det ene og ud af det andet Øre, men de tale med den Autoritet og Virkning, som Sagkundskaben og Erfaringen give. Og Refrainet er altid et og det samme: Forsvarets Latterlighed. Dem er det, som mere end noget Andet skabe Stemningen mod Forsvarssagen.

Vistnok virker Afskedigelsen i Reglen Misfornøjelse hos selve den Paagjældende. Men det skader ikke Administrationen, naar hans Kammerater maae sige, at den var retfærdig. Men naar de enstemmig maae istemme: „Det er uretfærdigt, at de og de Officerer skulde falde for Aldersgrændsen, det er uretfærdigt, at de og de Officerer skulle kjøres ud af Forstærkningen“ — naar slige Yttringer ikke blot jevnlig gjentage sig, men naar Uretten tilmed rammer fortjente Officerer, som ere vanskelige at erstatte (vi have fornylig havt et Exempel i Artilleriet) — saa mister Styrelsen en af de vigtigste Støtter i ethvert Land, forstandige Folks Agtelse. Men jo mere man vil paatale

Uretfærdigheden i vore krigsministerielle Forhold. jo mere man deri vil se en af Hovedaarsagerne til Disciplinens Forfald og til Forsvarssagens Miskredit, desto mere bør man selv vogte sig for Uretfærdighed og for at lægge et personligt Ansvar paa urette Sted. Jeg foranlediges til denne Bemærkning ved en Anmeldelse af „Forl. eller Revol.“ i „Dagsavisen“ for 9. Juni f. A., underskrevet af en „Veteran“. Han deler ganske min Opfattelse af vort Hærsystems Uduelighed. men han føier hertil et Par Betragtninger. som jeg ønsker dels at supplere dels at berigtige, for ret at fremhæve den alvorlige Fare ved den nuværende Administration.

Naar det saaledes hedder om Aldersgrændsen: „At Hæradministrationen dengang (1880) ikke søgte at faae Aldersgrændsen afskaffet. hvad den meget let vilde kunne have opnaaet. viser paa en eklatant Maade dens sørgelige Mangel paa Indsigt i og Forstaaelse af Tjenestens Tarv“ — da maa jeg tilstaae. at jeg ikke før har hørt. at Sligt havde været muligt at opnaae. og jeg tør heller ikke absolut benægte det. skjøndt der var Stridspunkter nok at enes om. inden det lykkedes at faae det usalige Boisen-Thomsenske Misfoster bragt til Verden. Derimod forekommer det mig i høi Grad tvivlsomt, om det daværende Krigsministerium vilde have Aldersgrændsen afskaffet. og hvor besynderligt det end i første Øieblik kan synes. drister jeg mig ikke til at opfatte en saadan Uvillie som en „Mangel paa Indsigt i og Forstaaelse af Tjenestens Tarv“. At Aldersgrændsen er en Ulykke for Hæren. derom kunne vi let blive enige. Men en endnu større Ulykke er det, at vor Administration er saa maadelig, at den ikke kan tages bort uden at

forvolde uberegnelige Forstyrrelser. Hvorledes er nemlig denne Aldersgrændse opstaaet? Derved, at vort militaire Forfald efter den første slesvigske Krig blandt andre Herligheder ogsaa medførte den, at vore Finansministre indblandede sig i Hærens Anliggender og af Hensyn til Pensionsbyrden modsatte sig de Afskedigelser, som Hærbestyrelsen forlangte. Da Hæren samtidig mistede de Anbringelser i Told- og Postvæsenet, som den tidligere havde havt, opstod der en haardnakket og med Tjenestens Tarv aldeles uforenelig Stagnation i Officerskorpsets Forfremmelser. Altsaa frigjøres maatte Hæren for den ukyndige og uduelige civile Indblanding. Luft maatte der skaffes, om ikke al Tjenesteiver skulde kvæles. Saa opfandt man Aldersgrændsen som et Kompromis mellem Finans- og Krigsbestyrelsen.

Jeg forstaaer derfor godt, om Krigsminister Kauffmann i 1880 netop af Hensyn til Tjenestens Tarv ikke dristede sig til at forlange Aldersgrændsen afskaffet. Han havde maaske ingen Betænkeligheder overfor den nuværende Finansminister, men dette var jo en personlig Tillid, hvorpaa der ikke fremtidig kunde bygges. Jeg formoder, at Minderne fra Perioden før 1867 vakte hans Skræk for Fengerske Aflæggere som Finansministre og hans Aversion for at ende som en Thestrupsk. Dette er den ene Grund, hvorfor Hæren bør betænke sig paa Aldersgrændsens Afskaffelse. Men den anden er ikke mindre talende. Sæt, at Forfremmelserne i Officerskorpset fremtidig skulde betroes alene til vore Krigsministres Indsigt og Retfærdighedsfølelse, vilde da Hæren være tjent med at miste Aldersgrændsen? Hvad Indsigt i Personellet skulde man vel

kunne paaregne hos Ministre, som skifte hvert andet eller tredie Aar, tilmed naar de tages ikke fra Hæren men fra Flaaden? Og hvilken Retfærdighed ved Forfremmelsen i Linien kan man vente hos Krigsministre, der drive deres Spil med Forstærkningens Rammer, som var der hverken Lov eller Ret her i Landet? Under administrative Forhold som de nuværende vilde en ubegrændset krigsministeriel Frihed i Forfremmelserne medføre en utaalelig Nepotisme og en brutal Ubillighed, endnu værre end for Tiden. I og for sig er Aldersgrændsen fordærvelig for Hæren, men den er ligesom visse Gevæxter, der tære paa det menneskelige Legeme; det nytter ikke at skære den bort, thi enten kommer der en ny frem, eller Experimentet ender med Døden, med Styrelsens fuldstændige Opløsning, fordi den har sin Rod i den usunde Organisme, som indbefattes under Fællesbegrebet kongelig dansk Administration.

Der ligger altsaa Skylden for Aldersgrændsen, specielt i denne Administrations latterlige og uduelige Udslag, det Fenger-Thestrupske Regimente. Og ligesom det forekommer mig, at en „Veteran“ med Urette bebreider Krigsministeriet i 1880 dets Holdning til denne Sag, synes det mig ogsaa, at han lægger Ansvaret paa det urigtige Sted, naar han mener, at jeg i min Omtale af vor Krigsbestyrelse ikke blot burde have angrebet Krigsminister Ravn, men ogsaa „Ringen“, Indbegrebet af Krigsministeriets høiere Embedsmænd, for „alle de forkerte Forholdsregler“ og for den Demoralisation, som i de sidste Aar er udgaaet fra Krigsministeriet. Men jeg er efter hele min Opfattelse af Polemikens Væsen principmæssig imod alle kollektive Angreb, de ere uretfærdige, og de føre til Intet, fordi

de Skyldige smutte bag ved de Uskyldige; derfor søger jeg altid at finde den eller de bestemte Personligheder, som bør have Ansvaret, dem angriber jeg, og dem betegner jeg enten ligefrem ved Navn eller saa tydeligt, at Enhver med Lethed kan se, hvem jeg mener. Ligesaa med det kollektive Begreb: „Ringen". Den kan med Raison slet ikke angribes. Thi selv om jeg, naturligvis uden Grund, forudsatte, at Krigsminister Ravn var et aldeles utilregneligt Menneske, en Dukke i „Ringens" Haand, hvem af dennes Medlemmer skulde jeg saa angribe for den eller den „forkerte Forholdsregel"? Hvad veed jeg, eller enhver anden Udenforstaaende, om Krigsministeren er gaaet efter den Enes eller den Andens Raad, eller noget efter den Enes noget efter den Andens, eller om han har havt hele Ringen med sig paa Een nær eller omvendt? Men naar jeg ikke veed dette, blev jo mit Angreb paa „Ringen" ligesaa enfoldigt som ubilligt.

„Dette Personale (Ringen), og særlig den i Spidsen staaende Direkteur (nuværende Krigsminister Bahnson), er aldeles blottet for praktisk Sands og Kundskab til Tjenesten", skriver en „Veteran". Jeg maa tilstaae, at jeg har hørt den samme Opfattelse ogsaa hos Andre — men Sandheden byder mig at tilføie, at jeg ogsaa har hørt en stik modsat af ansete og forstandige Officerer, der ingenlunde ere Krigsminister Bahnsons personlige Venner. Efter deres Mening var Ringen, og særlig den daværende Direkteur, det Eneste som holdt Stumperne sammen paa den opløste Administration. Selv tør jeg ikke fælde en saa omfattende Dom om et Spørgsmaal, til hvis Besvarelse der udfordres et Kjendskab til alle Administrationens Detailler, hvilket jeg ikke

har. Men hvad enten man vil besvare det paa den ene eller paa den anden Maade, er og forbliver den fungerende Minister, in casu Ravn, mit eneste Objekt i Krigsministeriet. Han er det saa meget mere, som de to administrative Misgreb, jeg bebreidede ham, skyldtes alene hans egen Holdningsløshed i Rigsdagen. Hvad Ansvar har vel Ringen og den daværende Direkteur for, at Hr. Ravn i Landsthinget efter syv Medlemmers Opfordring kasserede den Plan til en Helgenæs-Befæstning, som Generalstaben efter hans Ordre havde udarbeidet, og befalede den Samme at lave en ny? Eller at han i Folkethinget omstemtes af Jens Busk og et Par Andre til at tilbagetage, hvad han selv havde faaet udvirket, Kongens Resolution om de militaire Straffekompagnier? Man ser saaledes, til hvilke Misforstaaelser man kan komme, hvis man vil give Ringen Skylden for „alle de forkerte Forholdsregler“. Der er tilvisse nok af dem. Skulde jeg under Krigsminister Bahnsons Styrelse finde nogle, som jeg tiltroer mig at kunne bedømme, vil jeg ogsaa udtale mig mod ham som mod enhver Anden, og mod ham alene. Og jeg tænker, at han da vil være uhildet nok til ikke at opfatte mine Ord som begrundede i personlig Chikane, men i den samme Følelse, der vistnok besjæler ham selv, Kjærlighed til Hæren.

At paavise et Onde er den ene Side af Sagen, men den anden er fuldt saa vigtig: at vise, hvor Ansvaret skal lægges. Først derved forstaaer man dets sande Natur og ser, om og hvorvidt det kan fjærnes, eller om man faaer finde sig deri, for at undgaae et endnu større. Aldersgrændsen var et instruktivt Exempel i saa Henseende. „Ringen“ er et andet. Enhver

administrativ Ring aabenbarer et Onde, selv om den bestaaer af lutter Kapaciteter fra Forstandens og Karakterens Side, thi dens Tilværelse beviser, at det vedkommende Ministeriums Hoved ikke er sin Post voxen. Men hvorledes vil man slippe for Ringen, naar man hyppigt skifter med Ministre og ovenikjøbet dertil vælger ukvalificerede Personer? Spørgsmaalet er altsaa: hvor ligger Ansvaret for dette Onde, in casu for det Ravnske Regimente og den Ravnske Ring? Den ligger kun paa et eneste Sted og hos en eneste Personlighed, nemlig Hs. Exc. Konseilspræsident Estrup. Ham er det, som har ansat Hr. Ravn, skjøndt han dog maatte vide, at denne Politikers Karakter gjorde ham uskikket til en styrende Virksomhed, og at naar dertil kom hans Mangel paa faglig Indsigt i Hærens Anliggender, maatte der nødvendigt affødes en Ring. Man vil maaske indvende, at nu er jo Hr. Ravn fjernet fra Hæren, hvorfor da tale videre om den Sag? Jo, for det Første fungerer han endnu som Marineminister; deraf se vi, ligesaa tydelig som før, hvilke Karakterens Fordringer Konseilspræsidenten stiller til Den, som skal staae i Spidsen for en militair Administration. Dernæst blev han ikke fjernet saaledes, som han burde være det, og deri ligger hele Pointet. Den Dag Hr. Ravn kundgjorde, at den kongelige Resolution var „sat i Bero“, burde han havt sin Afsked. At han fik Lov til halvandet Aar længere at blive i Spidsen for Hæren og derpaa trække sig tilbage til Marineministeriet, kaster et betænkeligt Lys paa Ministeriet Estrups Regimente.

Adskilligt hos dette er mig uklart, men Intet er mig i den Grad ubegribeligt, som hvad Fornuftigt den høje Regering egenlig tænker sig ved en Hær. Skjøndt vor Hær og Flaade aarlig sluger Trediedelen af vore

Indtægter, er der besynderligt nok ingen Del af vor Administration, som mindre ligger Ministeriet Estrup paa Sinde. Det vil her ikke engang uleilige sig med at tænke over de mest primitive administrative Forudsætninger. Det kunde vist aldrig falde den nuværende Regering ind at slaae Kultus- og Justits- eller Udenrigs- og Indenrigsministeriet sammen for senere at skille dem ad og derpaa atter at slaae dem sammen o. s. f. Skulde det da være ligegyldigt for Tjenestens Tarv, om de to militaire Ministerier hvert andet eller tredie Aar afvexlende skilles og samles under een Styrelse? og for de to Vaabens Udvikling, om Begges Betydning skiftevis det ene Aar paralleliseres, det andet Aar holdes ud fra hinanden? Men — Hæren byder man Sligt. Og i den civile Administration findes ikke eet Exempel paa, at en Minister har tilraadet Kongen at underskrive en Forordning, og at han Dagen derpaa har vovet at annullere den, efter Opfordring fra Per og Povl. Men i den militaire Styrelse kan Sligt ustraffet passere. Alene disse to Kriterier synes mig at vise, at Ministeriet Estrup ved Hæren og Flaaden kun tænker sig et Svælg, hvori man efter gammel Tradition aarlig kaster saa og saa mange Millioner ned. Det overser, at naar Konsekvens og Disciplin savnes hos selve Regeringen, ville de heller ikke findes hos den lavere militaire Administration, og at Hæren derved udvikles til en ligesaa upaalidelig Ven indad til som et udueligt Værn udad til. Vil jeg derfor selv være konsekvent, kan jeg ikke frikjende Konseilspræsident Estrup for, at det er ham, der for Tiden mere end nogen Anden nedbryder vor militære Styrelse, ved sin vaklende Holdning til de to militaire Ministeriers Besættelse og ved at beholde som Kollega en Mand, der er en levende Protest mod

al militair Aand. Hvilke andre Misgreb, som Offenligheden aldrig faaer at vide, kunne ikke gaae i Svang under et saadant Regimente?

Jeg motiverede i mit sidste Skrift, at vor Beliggenheds strategiske Betydning vil før eller senere tvinge Tydskland til Et af To: enten at alliere sig med os, eller at erobre os, at derfor Alliancen er lige fast, lige uopsigelig, hvad enten den stipuleres traktatmæssig eller ikke, og Erobringen lige sikker, lige uundgaaelig, hvad enten Alliancen udebliver af en eller af en anden Grund. Blandt de mange Udtalelser i Pressen som ere komne mig ihænde, findes ingen Indvending mod dette mit politiske Grundsyn*). Altsaa har heller Ingen benægtet min Konklusion, at det

*) Dog, jo, jeg havde nær glemt een. I et lille Skrift, „Hverken Forlig eller Revolution", gjør Hr. nn, der betegner sig selv som moderat Høiremand, en fra min helt afvigende Opfattelse gjældende baade i den indre og i den ydre Politik. Han vil ikke som jeg et Forlig mellem Partierne, men forlanger, at Høire uden videre giver tabt, og at Ministeriet nolens volens behager at afmarchere. Dette for en „Moderat" høist eiendommelige Synspunkt forsvares med en saa freidig og elskværdig Konfusion, at man efter tidligere offenlige Præstationer at dømme, virkelig skulde troe at Forfatteren var Hr. Grosserer Lachmann. Ogsaa i vor ydre Politik ere vi saare forskjellige. For ham er Tydskland ingen Fare, saasom de andre Magter „ikke ville give det et Mandat" til at optræde imod os. Kun finder han det „mildest talt uforsvarligt af en dansk Mand", saaledes som jeg har gjort, at belære Tydskland om vor indre Splidagtighed. Jeg troer dog, at denne er godt kjendt over hele Europa, og specielt Fyrst Bismarck har maaske langt bedre Rede paa Danmarks Affairer, end Grosserer Lach — eller, hvad jeg vilde sige, Hr. nn har paa sine egne.

mindste af disse Onder kun er tænkeligt, dersom vi frivillig ordne vort Forsvar saaledes, at Alliancen bliver værdifuld for vor Nabo. Spørges derimod om, hvorledes et saadant Forsvar skal ordnes, er Samstemmigheden med mig maaske ikke saa stor. Som man vil vide, bestaaer mit Forsvarssystem i Forsvarets Koncentration paa Sjælland, fordi Jylland-Fyn forsvares tilstrækkelig ved sin Beliggenhed til Tydskland, og paa Sjælland i Kjøbenhavns permanente Befæstning mod Landet saavel som mod Søen med en dertil svarende Hærordning. Offenlig har jeg ingen Indvending set imod min Motivering af dette System, og for saa vidt kunde jeg lade det staae uanfægtet. Men i Diskussionens Interesse finder jeg det tjenligst at anføre, at der privat er tilstillet mig længere Udtalelser fra to militaire Sagkyndige, som skjøndt uenige indbyrdes ere enige om, at mit Forsvarssystem ikke er det rette. De samstemme vistnok med mig deri, at vor nuværende Hærordning er en aldeles ubrugelig Institution, værdiløs for enhver Allieret. Men medens den Ene af dem slet ikke vil have Kjøbenhavn befæstet, vil den Anden kun have det befæstet mod Søen.

Den Første af de ærede Kritikere, som jeg vil kalde Hr. A., har fuldkommen rigtigt opfattet mig: Som Basis for en dansk Selvstændighedspolitik betragter jeg Kjøbenhavns Befæstning som den enfoldigste og uforsvarligste Foranstaltning et Menneske kan undfange; som Betingelsen for en tydsk Alliance betragter jeg Befæstningen som en aldeles uundgaaelig Foranstaltning, hvor Meget vi end ville offre paa hele vor øvrige militaire Udvikling. Angaaende den udfør-

lige Motivering af dette mit almindelige Synspunkt, maa jeg henvise til mine tidligere Afhandlinger. Her skal jeg kun fremhæve de specielle Indvendinger, som jeg læser hos Hr. A. Han forlanger ligesom jeg en gjennemgaaende Ændring af vort Hærsystem, saavidt jeg kan se, en længere Uddannelsestid for Mandskabet, fastere og langt fyldigere Rammer m. v. Men Mere forlanger han ikke. Han mener, at jeg tillægger det en for stor Betydning for Tydskland, om vi forhindre, at Sjælland med Kjøbenhavn falder i en Fjendes Haand. Thi, skriver han, der er kun een Eventualitet, under hvilken Sjælland kunde afgive et Støttepunkt for en antitydsk Aktion, nemlig i en Krig mellem Frankrig og Tydskland. Om en Krig mellem Tydskland og England kan der, mener han, ikke være Tale, saasom England „jo aldrig vil kunne virkelig angribe Tydskland fra Søsiden.“ Til en Vurdering af denne Opfattelse skal jeg først tillade mig en kort krigspolitisk Betragtning.

Hvad der gjælder om Krigen, kan væsenlig ikke være Andet end hvad der gjælder om alle andre Fænomener. For at kjende dens Chancer, behøver man dels en Række af Data, hentede fra Erfaringen og udvisende, hvor hyppigt den hidtil har gjentaget sig; dels en Bedømmelse af, hvorvidt Fremtidens Forudsætninger ere forskjellige fra Fortidens. Derved opstaaer Begrebet Sandsynlighed. Og Ligesom der er en beregnelig Sandsynlighed for Søskade, Ildsvaade, Legemsbeskadigelse, Dødsfald o. A., udtrykt i Assurancepræmierne, saaledes maa ogsaa den krigerske Sandsynlighed kunne blive Gjenstand for en exakt Betragtning. Forskjellen er kun den, at den

frembyder færre Data fra Fortiden og mere konkrete Elementer for Fremtiden. En saadan Betragtning er anstillet af den bekjendte norske Mathematiker, Dr. A. S. Guldberg, „Om Skandinaviens Sandsynlighed for Krig" (se hans „populaire naturvidenskabelige Afhandlinger" 1882). Heraf skal jeg tillade mig at gjengive Følgende. Han begynder med at undersøge Sandsynligheden for at trække en sort og en hvid Kugle af en Urne, som indeholder begge Slags. Derefter gaaer han over til Sandsynligheden for Krig og Fred, og sammenligner Krigsaarene med de sorte, Fredsaarene med de hvide Kugler. Hvert nyt Aar, som oprinder, er en Kugle, der trækkes af Tidens store Urne, som rummer utallig mange, dels sorte dels hvide Kugler. Dog Sandsynligheden er ligesaa lidt her en uforanderlig Størrelse, som Sandsynligheden for at døe er den samme nu som for hundrede Aar tilbage. Den forandrer sig med Tiden, eller, for at fastholde Billedet, de sorte og de hvide Kugler ere ikke blandede i samme Forhold, men maa tænkes fordelte i Lag, hvoraf hvert enkelt indeholder dem i et indbyrdes forskjelligt Forhold.

Ligesom en Bygnings Brandfare væsenlig afhænger af dens Beliggenhed til Nabobygningerne, saaledes maa ogsaa et Lands Krigsfare væsenlig beroe paa dens Beliggenhed til Nabolandene. Ethvert Land eller ethvert militairt Forbund har saaledes sin egen Krigssandsynlighed, udtrykt ved en Brøk, hvor Tælleren angiver det Antal Krigsaar, som falder i det Tidsrum, hvis Antal Aar Nævneren angiver. For Sverig-Norge kommer Dr. Guldberg — ved paa den ene Side at regne Antallet af de sidste Aarhundreders Krige, som

have hjemsøgt Skandinavien, og ved paa den anden Side at betragte Nutidens politiske Forhold, deriblandt særlig den Krigsfaren i høi Grad forringende Union mellem de to Nabolande — til den Opfattelse, at Krigssandsynligheden falder mellem $^1/_{20}$ og $^1/_{30}$ eller mellem 5 Krigsaar i 100 Aar og 3 i 90. For dernæst at vise, hvorledes Sandsynligheden for Krig voxer med Aarene, meddeler han en Tabel, beregnet efter Krigssandsynligheden $^1/_{30}$. Deraf ses, at medens Sandsynligheden for Krig allerede om 10 Aar er som 4 : 10, er den om 20 A. som 97 : 100, altsaa Sandsynligheden for Krig og for Fred omtrent ligestor, om 25 A. som 133 : 100, om 30 A. som 177 : 100 o. s. v. Men endnu mere foruroligende blive Chancerne selvfølgelig, naar man gaaer ud fra Krigssandsynligheden $^1/_{20}$. Spørges saaledes: hvilken Chance var der i 1882 (da Skriftet udkom) for en skandinavisk Krig inden Aarhundredets Udgang, bliver Svaret, at man kan holde 152 mod 100 paa, at Sverig-Norge vil faae i det Mindste 1 Krigsaar inden Aar 1900. „Gaaer man derimod tilbage til Aaret 1814, da den lange Fredsperiode indtraadte, og spørger, om hvor stor Sandsynligheden er, forat Freden skal vedvare til Aarhundredets Ende, saa finder man, at der er mere end 80 Gange større Sandsynlighed for Krig, hvis Krigssandsynligheden er $^1/_{20}$, og mere end 17 Gange, hvis den er $^1/_{30}$. Der er saaledes i begge Tilfælde langt overveiende Sandsynlighed, for at Skandinavien vil faae en Krig inden Aarhundredets Udgang end Fred. Dette er jo ogsaa noget, som den sunde Fornuft kan sige os; thi en Fredsperiode paa 86 Aar er noget næsten uhørt i Historien."

Saavidt den norske Forfatter. Hans Betragtninger*) sigte vistnok direkt kun paa Sverig-Norges Forhold, men de have ogsaa deres Interesse for Danmarks. De vise, at Krigen ikke er et Fænomen, der dumper ned som en Tilfældighed, men at dens Sandsynlighed kan beregnes som andre sociale Fænomeners. Og de ere særlig skikkede til at vække os af den dybe Fredssøvn, hvorom vort Folks indre Splidagtighed vidner. Thi de minde os om, at vor exponerede Beliggenhed gjør vor Krigssandsynlighed endnu større end Sverie-Norges, og at med hvert Aar der gaaer i Fred, svinder Sandsynligheden for den hvide Kugle mellem de sorte.

Hvad enten et Lands Krigssandsynlighed er den ene eller den anden, bestemmes de Eventualiteter, hvorunder Krigene kunne indtræffe, af det Antal Magter, hvormed Landet kan komme i krigerisk Berøring. For at vende tilbage til Hr. A., mente han, som man vil mindes, at kun under een Eventualitet kan Danmark, nærmere bestemt Sjælland, inddrages i en Krig for Tydsklands Skyld, nemlig som Basis for en fransk Aktion i Østersøen imod Nordtydskland, medens en lignende Aktion vilde være utænkelig for Englands Vedkommende. Men Problemet er langt mere kombineret. Hvilke ere de politiske Eventualiteter, som true Tydskland fra dets fire Naboer

---

*) De ovennævnte Talstørrelser ere fundne ved elementaire Midler, nemlig ved Udviklingen af den Newtonske Binomialformel, men til en finere Analyse af Problemet behøves der, som han ogsaa selv bemærker, høiere mathematiske Raisonnements.

tillands og tilsøs. Betegne vi Rusland, Østrig, Frankrig og England ved R, Ø, F og E, ere følgende Kombinationer mulige. Tydskland kan faa Krig mod en enkelt Magt: 1. R, 2. Ø, 3. F, 4. E, mod en Alliance af to: 5. R-Ø, 6. R-F, 7. R-E, 8. Ø-F, 9. Ø-E, 10. F-E, mod en Alliance af tre: 11. R-Ø-F, 12. R-Ø-E, 13. R-F-E, 14. Ø-F-E, og mod en Alliance af alle fire: 15. R-Ø-F-E. Af disse 15 Eventualiteter er der til enhver given Tid maaske kun to eller tre, ja maaske kun een, som er rimelig, men alle kunne de hver til sin Tid blive rimelige. Thi vis mig en Grund, hvorfor de ikke kunne det? Det er jo kun, hvad Historien uafladelig har bekræftet, at enhver Fastlandsmagt har maattet føre Krig med enhver af sine Naboer snart mod en enkelt, snart mod flere, snart mod dem alle, og snart stod den alene, snart i Alliance.

Det er ikke Eventualiteternes Antal, som vanskeliggjør Problemet. Der gives andre Staternes Existens vedkommende Eventualiteter, der ere talrigere end de politiske, men som dog ere langt simplere. Dette gjælder f. Ex. om de strategiske. Man troer almindelig, at de ere færre end hine, men dette er en Feiltagelse. Til enhver af de politiske Eventualiteter, der true en Magt, beregnede som ovenfor ved Tydskland efter Antallet af dets Naboer og kombinerede i Klasser paa 1, 2, 3 o. s. v., maa der svare mindst een strategisk. Lad os reducere de strategiske Eventualiteter under enhver politisk til de færrest mulige. De kunne da aldrig være flere end 3. For Angrebet: enten maa dette rettes mod Fjendens Centrum eller mod hans høire eller mod hans venstre Flanke, for Retraiten: enten maa denne ske bagud eller til høire

eller til Venstre. Flere Muligheder gives der ikke. Og heraf vil i Reglen 1, stundom 2 vise sig uholdbare. Men selv med denne Reduktion kunne vi faae indtil dobbelt saa mange strategiske som politiske Eventualiteter for et Lands Krigsførelse i Tidens Løb. Desuagtet ere de første meget lettere at bestemme. Kunsten ligger langt mindre i at vælge den eller de til en politisk Eventualitet svarende strategiske end i at udføre samtlige Operationer overensstemmende med Valget — og i taktisk at løse Problemet paa Valpladsen. Det er begrundet i, at Forskjellen mellem dem er kvalitativ forskjellig. Thi den politiske Eventualitet er et rent Tidsspørgsmaal, ubestemmeligt, fordi den afhænger af, hvornaar de og de Motiver, Beregninger, Lidenskaber eller Daarskaber gjøre sig gjældende hos Magterne. Men den eller de til enhver politisk Eventualitet svarende strategiske er altid den samme, saalænge Magterne ere de samme; den er kun et Tidsspørgsmaal, forsaavidt den som alt Andet fuldbyrdes i Tiden, men den er bunden og bestemt ved Afstandene og ved Landenes territoriale og geografiske Forhold. Jeg har i et tidligere Skrift udtrykt Forskjellen ved, at Politiken har sit Medium i Tiden, Strategien sit Medium i Tid og i Rum. Derfor ere Strategiens Eventualiteter ligesaa klare og paaviselige, som Politikens ere dunkle og indviklede.

Nu skal jeg gjerne indrømme Hr. A., at i dette Øieblik, Foraaret 1885, er der liden Rimelighed for en Krig mellem Tydskland og England. Men dette siger jo Intet. Thi ogsaa Tydskland har sin Krigssandsynlighed, der neppe er ringere end 1 : 20, d. v. s. 1 Krigsaar mod 19 Fredsaar. Og er det overhovedet umuligt at beregne,

hvorledes en Magts Politik vil stille sig mod en andens i Løbet af $^1/_4$, $^1/_2$ eller 1 Menneskealder, gjælder dette fortrinsvis om Englands. Jeg betvivler ikke, at Historien har adskillige Exempler paa, at en enevældig Fyrstes Minister har plaget sit eget og andre Folk, men den har neppe et Sidestykke til Dronning Victorias Udenrigsministre med deres meningsløse Krige, ligefra Sebastopol til Khartum. Specielt Gladstones Exempel viser den koldblodige Samvittighedsløshed, hvormed Englands Blod og Penge offres til et for Landets Interesse saa intetsigende Formaal som at vinde et Punkt Hundreder af Mile nede i Ørkenen — blot for at forhale det Tidspunkt, da Mr. Gladstone maa vige for Lord Salisbury. Men dette lærer os tillige, at der gives ingen national Skjændsel, for hvilken en „parlamentarisk Kapacitet“ ikke kan faae Absolution af sit Parti. Der er intet for Landet Ulykkeligt, han behøver at vige tilbage for, naar han besidder den tilbørlige Fripostighed, og der er derfor Intet, som særlig en engelsk Politik ikke kan falde paa.

Men selv hvor den ingen Fordel bringer England, kan den blive farlig nok for de andre Magter. Skulde jeg nævne, hvilken Stat i Verden jeg militairt anser for den mægtigste, ikke paa Grund af men til Trods for dens slette Regering, vilde jeg sige: England. Den kan vel ikke som en Fastlandsmagt hurtigt fremtvinge store Resultater, men ved sin egen Uangribelighed, sin vældige Flaade og sine uudtømmelige Ressourcer kan den opretholde en krigerisk Situation i ubestemmelig Tid og derved nedtrykke Modpartens Stemning. Naar derfor Julius v. Wickede under den russisk-tyrkiske Krig sammenlignede Rusland med en Elefant og England

med en Hval, var dette et saare uheldigt Billede. Thi medens England var uangribeligt for Rusland. beviste Traktaten i Stefano, at det Omvendte ingenlunde var Tilfældet. Heller ikke for Tydskland, om end i mindre Grad end for Rusland, er England en Fjende, som det paa nogen Maade lønner sig at foragte. En isoleret engelsk Blokade i Østersøen tvinger neppe Tydskland, men den kan baade materielt og moralsk blive i høi Grad generende. Endnu uheldigere stiller Sagen sig, naar England optræder i Alliance med en Fastlandsmagt. Vi have ovenfor set, at blandt de 15 Eventualiteter, som true Tydskland, vil dette være Tilfældet under de 7, og deraf ere ikke mindre end 6, hvorunder England virker sammen med Frankrig eller med Rusland eller med Begge, d. v. s. hvor Krigsskuepladsen er Østersøen. Skulde det da virkelig være Tydskland ligegyldigt, om Sjælland med Kjøbenhavn, svømmer forsvarsløst omkring, om Porten til Østersøen staaer aaben?

Hr. A. tænker sig kun eet Danmark vedkommende Tilfælde, en fransk-tydsk Krig. Derom skriver han: at det Høieste en fransk Flaade kunde medføre af et Landgangskorps, baseret paa Sjælland og bestemt mod Østersøkysten, er 50—60000 Md., og at denne Styrke Intet kunde udrette mod to tydske Reservekorps, det ene opstillet ved Schwerin, det andet ved Danzig, med en udviklet Jernbaneforbindelse mellem begge. Ja, naar man atter her tænker sig det Dobbelte: en Krig alene mellem Frankrig og Tydskland, og en Krig i dette Øieblik. Men da vilde jeg gaae endnu videre: I dette Øieblik vilde Frankrig ikke engang forsøge den nævnte Aktion, fordi dets Hærs Kvalitet endnu

er en saadan, at det vil behøve hele sin Styrke paa den franske Grænse alene for at afslaae en tydsk Invasion. Men denne Eventualitet er ligesaa lidt som nogen anden konstant. Naar England allierer sig med Frankrig, kan den forenede Flaade landsætte en langt større Styrke paa Nordtydsklands Kyst fra et saa nærliggende Punkt som Sjælland. Men selv de 50—60000 Md. kunne blive en alvorlig Trusel, naar Tydskland kommer i Krig ikke blot med Frankrig men ogsaa med en anden Landmagt. Sæt en fransk-russisk Alliance mod Tydskland. Er denne maaske usandsynlig, NB. ikke idag, men senere? Er ikke den indre Tilstand hos begge Allierede af den Natur, at de behøve Luft udadtil for at kunne aande indadtil? Sæt, at Østrig svigter Tydskland og holder sig neutralt. Hvorfor skulde det ikke? Tydskland har ikke altid en Bismarck, der spiller Skak med Europas Kabinetter, som vare de villieløse Brikker, og Østrig ikke altid Statsmænd, der troe, at Rigets Tyngdepunkt ligger i Bosnien og Herzegowina, og som lade Bøhmen og Wien ligge aabne. At Tydskland kan komme til at staae ene mod sine to Naboer, er en Eventualitet, hvorpaa det nødvendigt maa være forberedt. Men da vil det ogsaa behøve al sin Kraft mod den numerisk dobbelt overlegne Fjende. Ved sit solide Hærsystem, sin gjennemtænkte Mobilisering og sit udviklede Jernbanesystem vil det maaske seirrig gaae ud af Kampen. Men det kan umuligt være ligegyldigt om det samtidig med et Stød fra Vest og fra Øst tillige skal afparere et tredie fra Nord over Sjælland.

Ligesaa lidt militairt som politisk kan man slutte fra Tydsklands nuværende Situation til en fremtidig.

Den tydske Hærs Kvalitet er ikke en Gang for alle fastslaaet. Ogsaa den er som alt Andet udsat for Farer. De ligge neppe der, hvor man almindelig tænker sig dem. Det ene Sted er Tvivlen om Tydsklands Enhed. Man forvexler her den Stemning, som maaske kan tænkes — skjøndt der endnu ikke foreligger noget bekjendt Exempel derpaa — hos de tydske Fyrster for en mere uafhængig Stilling end under det preussiske Hegemoni, med den hos de tydske Folkeslag naturlige Stemning. For dem er der ingen Grund til at ønske sig ud af et stort Statsforbund med fælles Sprog og fælles Kultur, med alle de materielle Goder i Handels- og Kommunikationsforhold o. m. A., som alene en Samstat men ikke Enkeltstater kunne realisere. De religiøse Forskjelligheder? De betyde Intet. „Kulturkampen" tilsigter jo ikke en Indskrænkning i Katholikernes Religionsfrihed; den er kun et rent administrativt Spørgsmaal om, hvorvidt Keiseren skal have et Ord med eller ikke i Besættelsen af Rigets geistlige Embeder og lignende Gudsdyrkelsen uvedkommende Sager. Med en Windthorsts Virtuositet kan den ypperlig bruges som et Agitationsemne, men den sprænger ikke den tydske Enighed, den fremkalder ikke en tydsk Borgerkrig.

Den anden Fare, man tænker sig for den tydske Hær, er Socialismen. Jeg skal ikke her komme ind paa storpolitiske Betragtninger over, hvorvidt der er Sandsynlighed for, at dette System nogensinde kommer til Magten i Verden. To med hinanden uforligelige Opfattelser gjøre sig her gjældende: den ene er, at Socialismen er Konsekvensen af Nutidens Udvikling, at ligesom den tredie Stand frigjordes, vil Touren komme

ogsaa til den fjerde — den anden er, at dette Raisonnement er uholdbart alene af den Grund, at den tredie Stand havde Dannelsens og Rigdommens Løftestænger, medens den fjerde kun har Uvidenhed og Fattigdom, Mangler, som kunne og bør modvirkes, men som aldrig ville blive det i den Grad, at Klasseforskjellen mellem Dannede og Udannede, mellem Rige og Fattige bortfalder. Men enten man hylder den ene eller den anden Opfattelse, er Spørgsmaalet uden enhver aktuel Betydning. Thi som et Fremtidens System betragtet, staae Socialismens Aktier endnu saa usselt som vel muligt, særlig for Tydsklands Vedkommende, naar man slaaer en Streg over Skryderiet og Spektaklet. Det sidste Rigsdagsvalg beviser det: til Trods for en Agitation, som i Heftighed ikke har kjendt sin Lige, lykkedes det kun at faae valgt 26 Socialister af ca. 400 Rigsdagsmænd. Partiet maatte ønske, at det aldrig havde stillet sig til Valg, thi hvad Rart er der i at faae sin Afmagt paa Lovgivningens Omraade uomstødelig godtgjort? Grunden er naturligvis, et ligesaa lidt den tydske som den danske Valglov giver den Stemmeret, Socialismen behøver, for at komme i Majoritet, og da der hertil endnu mangler 170—180 Stemmer, kan Tydskland i det Mindste for vor Levetid ganske se bort fra enhver Chance for en socialistisk Politik. En ganske anden praktisk Betydning vilde denne Bevægelse have, hvis det kunde lykkes den at ryste den tydske Hærs Disciplin, saa at Hæren blev tvivlsom overfor den indre Orden og svækket overfor Udlandet. I en slet regeret Smaastat, som ikke staaer i nogen militair Rapport til en anden Magt, kan Sligt under visse Forudsætninger meget godt tænkes. Men i en Stat som Tydskland, hvis Magtfylde

ikke blot ligger i dens Kultur, men ogsaa i dens militaire Styrke, og som har vist, at Oplysning og Militairisme godt kunne forenes, om end den Sidste kan have sine Inkonvenienser for det civile Omraade, forekommer en saadan Virkning af Socialismen mig lidet tænkelig. Langt sandsynligere finder jeg det, at saasnart Socialismen kjendelig begynder at rokke ved Magtens Grundvold, Hærens Disciplin, vil den øieblikkelig blive slaaet ned, enten med eller mod Loven.

Men to moralske Farer true Tydsklands Hære. Den ene kan komme fra den tydske Rigsdag. Nu staaer den tydske Armée som en Stat i Staten alene under Keiseren, med sit eget Normalbudget og uafhængig af Lovgivningsmagtens Paavirkning, og kun derved har den kunnet udvikle sig til den mest fuldendte militaire Institution, som Historien kjender. Men kommer den ind under Repræsentationen, vil den tabe i moralsk Styrke. Ikke fordi Rigsdagen nødvendig vil ønske den svækket, men fordi dens civile Betragtninger ikke ville stemme med de militaire Fordringer, og fordi maaske ikke En af hundrede Repræsentanter vil have den til en Forstaaelse af Hærens Væsen og Anliggender fornødne Interesse og Leilighed. Og naar de savne dette, ville de ligesaa vel heri som i Andet følge Partiførerne, der i deres lovgivende Virksomhed vide halv Besked med Noget og ingen Besked med Resten. Hærens Organisation og Styrelse blive da, hvad de mindst af Alt kunne taale, en Boldt for skiftende Majoriteter, ligesom i Frankrig, Danmark o. a. St. — Den anden Fare, for hvilken den tydske Hær er udsat, er Chauvinismen. Den har været mange Hæres Undergang, den var den franskes efter Solferino, den danskes efter

Isted. Der er Intet, som mere vidner om den tydske Hærs solide militaire Aand og overlegne Regimente, end at den hidtil har modstaaet denne Fare, at den ikke blot har bevaret sin Koldblodighed efter 1866 og 1871, men at den endog er gaaet frem i en tidligere ukjendt Grad. Derfor kan den takke sin ædruelige Opfattelse af den franske Forsvarsudvikling; den har ikke ladet sig forvirre af, at det franske Forsvar endnu kun er høist mangelfuldt i Sammenligning med Tydsklands, men den har viselig betænkt de to Ting: at den franske Hær med Tiden kan udvikle sig til en farlig Fjende, og at Revanchekrigen staaer for Døren. Men Spørgsmaalet er, om den kan fastholde denne Opfattelse, om ikke Vanens Magt vil sløve Forstaaelsen. Da vil den ogsaa sløve den tydske Hærs moralske Styrke.

Sammenfatter jeg da i et kort Overblik, hvad jeg hidtil har udviklet, ser jeg ikke Andet, end at hvad jeg kan begribe, maa ogsaa den tydske Regering kunne forstaae: at Tydskland har sin Krigssandsynlighed og sine Krigseventualiteter, som jeg har fremstillet dem, at det ikke kan paaregne, at dets Udenrigspolitik altid vil ledes med den tydske Kanzlers vidtskuende Blik, og at det maa være forberedt paa, at dets Hærs Kvalitet kan tabe sig — at hvor stærkt det end er, har det ikke noget Brev paa en uforstyrret Magtstilling. Men saa ser jeg ogsaa det Næste: at det ikke kan være det betydningsløst, om der ligger en fjendlig Hær og en fjendlig Flaade ved Kjøbenhavn, men at vor Hovedstad er indbefattet i det store strategiske Komplex fra Sjælland til Bøhmen, fra Polen til Lothringen, som maa være Maalet for Tydsklands Udenrigs-

politik, hvis det vil undgaae truende Flankestillinger og indre Linier. Hvad enten vi for at bevare Jylland-Fyn frivillig overtage vor Post i dette Komplex, eller vi tvinges ind deri, kan vor Situation ikke forringes. hvad Spørgsmaalet mellem Krig og Fred betræffer; der er snarere Udsigt til, at den vil forbedres. Thi vi faae en Krigseventualitet mindre, nemlig fra Syd, og vor Krigssandsynlighed maa formindskes, jo mere uangribelig vor Stilling paa Sjælland gjøres. Men deri vil militairt den væsenlige Forskjel mellem Alliance og Erobring bestaae, at vi under den Første ville forblive paa vor egen Grund, fordi vor Hær ikke kan magte nogen større Opgave end det lokale Forsvar, medens vi under den Sidste ville faae tysdk Besætning paa Sjælland og vor egen Hær anvendt paa Mellemeuropas Valpladse. Hvorledes end Kampen der falder ud, vil vor Stilling til Tydskland ikke ændres. Selv om Tydskland taber Østpreussen til Rusland, Schlesien til Østrig, Elsass-Lothringen til Frankrig, selv om Sydtydskland udskilles, vil dog vor sydlige Nabo være mod os som 10 mod 1. Saalænge Jylland-Fyen grændser til Tydskland, og Afstanden mellem Sjælland og Preussen kun er nogle faa Timers, saalænge er Danmarks Skjæbne uadskillelig knyttet til Tyskland.

Jeg har endnu kun en Bemærkning til min ærede Kritiker. Han skriver nemlig, at „Tydskland i Kjøbenhavns Befæstning kunde se en imod det selv fjendtlig Foranstaltning“. Ja, saaledes kunde det unægtelig ved ved første Øiekast se ud, naar man vil dømme efter jevnlige Udtalelser i vor Presse. Men hvor krigeriske disse end kunne lyde, ville de i Afgjørelsens Øieblik forstumme. Naar Valget stilles os mellem en tydsk og

enhver anden Alliance, er der ikke en dansk Regering, som vil vove at forkaste den første. Det vil gaae her som med et Statscoup i Øieblikket: naar Haandgribeligheden indtræffer, ændres Begreberne og Lidenskaben fordunster. Dette indse Alle ikke endnu, og derfor vækker en Del af vor Presses Holdning, med dens dumme Selvstændighedstanke, med Urette Bekymring hos Mange. Saaledes læse vi ofte Udfald mod Voldsmændene fra Syd, med Nordslesvigs Tilbageerobring i Perspektiv. Og vi have fornylig set „Nationaltidende“ opfordre Regeringen til Repressalier mod tydske Undersaatter og optage Artikler fra l'Europe diplomatique, hvorefter der eiserne Kanzler kan vente sig „hudflettet af den offenlige Mening“ i Skikkelse af Hr. Jules Hansen (né: Jens Julius Hansen) og Hr. H. R. Hjort-Lorenzen (né: H. R. Lorenzen). Dette er Danmarks „moralske“ Vaaben mod Tydskland. Men ogsaa andre smedes der paa Kraft. Der er i det Hele neppe Noget, der i samme Grad som Adskillige blandt Forsvarssagens Talsmænd stiller den i latterligt Lys. Og hertil hører fornemmelig den ubetalelige Sammenblanding af det Religiøse og det Militaire paa Steder, hvor man skulde troe, at den var utænkelig. Vi have saaledes blandt vore ivrigste Forsvarsvenner en fynsk Præst og en kjøbenhavnsk General, der Begge have leveret oprigtige Indlæg i Sagen, Begge skrive i samme Stil, Begge ere besjælede af den selvsamme Aand, og Begge mane til Kamp for vor „Selvstændighed“, kun med den Forskjel, at Præsten altid ender med et: Hug ind, Generalen med et Amen.

Jeg vender mig nu mod min anden ærede Modstander, som jeg vil kalde Hr. B. Han vil have Sjæl-

lands Forsvar optaget ikke ved Kjøbenhavn, men i hele det Terrainafsnit, som begrændses mod Syd af en Linie fra Roskilde til Kjøgebugt, mod Vest af Isefjorden, mod Øst af Øresund og videre til hin Linies Endepunkt ved Kjøgebugt. Han fordrer befæstede Punkter paa bemeldte Linie, Skandser ved Indløbet til Isefjorden, Helsingør befæstet mod Søen og mod Land, Kjøbenhavn befæstet mod Søen men ikke mod Land. Det er m. a. O. det nordostlige Sjællands Forsvar. Spørger man mig ganske i Almindelighed, om vi bør være beredte paa at optage Kampen i dette Afsnit fremfor umiddelbart ved Kjøbenhavn, svarer jeg ubetinget Ja, thi hvis en fjendtlig Landgang sker i det sydlige Sjælland, ville vi dog blive nødte til at møde Fjenden paa Linien Roeskilde-Kjøgebugt, men saa staae vi jo i Afsnittet. Og sker Landgangen i det nordlige Sjælland, staae vi ligeledes i Afsnittet. En Befæstning af den nævnte Linie forhindrer ikke en Landgang Syd for den, men den tilsteder, at vi kunne afslaae en Landgang Nord for den, uden at staae blottede i Ryggen eller i Flanken for en fjendtlig Styrke, som samtidig gaaer i Land Syd for den. Med mindre vi ville opgive enhver Chance for at tilføie Fjenden et Nederlag, inden han staaer foran Kjøbenhavn, d. v. s. med mindre vi ville lukke os inde i Byen, maa Kampen nødvendig optages i det nordostlige Sjællands Terrainafsnit. Derved vinde vi, at vort Forsvarsterrain indskrænkes fra hele Sjælland til en Fjerdepart deraf, og at vi paa dette lille Terrain, hvis Brede mellem Isefjord og Øresund ei overstiger 4 Mil. ikke risikere at afskæres fra Hovedstaden.

Men skulle vi være alvorlig forberedte paa en saa-

dan Kamp, hvilke Forandringer i vor Hærordning behøves da? Jeg udtalte i „Forl. eller Revol.“, at Betingelsen for en tydsk Alliance, d. v. s. Betingelsen for at undgaae en Erobring, er ganske simpelt den, at vi som Allierede kunne præstere det Selvsamme, som Preussen militairt fordrer af sine andre Forbundsfæller, nemlig det Samme som Preussen selv maatte præstere, hvis det skulde forsvare et befæstet Kjøbenhavn. Lad os da i korte Træk pointere Forskjellen mellem det preussiske og vort eget Hærsystem; det vil da vise sig, at det sidste er ubrugeligt for en tydsk Alliance. I Preussen bestaaer Hærsystemet — jeg holder mig her til Landhæren og forbigaaer de betydningsfulde Afvigelser mellem de to Landes maritime Forhold — af Operationshæren, Landeværnet og Landstormen. Operationshæren som Saadan har Intet med Fæstningernes Forsvar at gjøre. I Fredstid garnisonerer dens staaende Del i Fæstningerne ligesom i andre Stæder, men naar den mobiliseres, tager den Position der, hvor den behøves, medens Fæstningernes Forsvar overtages af Landeværnet, indtil ogsaa dette mobiliseres, og Fæstningsforsvaret da overtages af Landstormen. Fæstningstropperne ere altsaa altid ved Haanden og altid tilstrækkelige, Operationshæren altid fri. I Danmark er aldeles intet Tilsvarende. Vi have en kort uddannet og uøvet Liniehær, men intet Landeværn og endnu mindre en Landstorm. Vi have en ubrugelig Forstærkning, men selv om den kunde bruges svarer den slet ikke til Preussens Landeværn, men — som ogsaa dens Navn antyder — til hvad der indbefattes under Begrebet „Ersatztruppen“, bestemte til at forstærke Operationshæren. Heraf følger, at naar

vi vilde mobilisere, med et befæstet Kjøbenhavn og med det nuværende Hærsystem, maatte vi, af Mangel paa et Landeværn, anvende Operationshæren som Fæstningstropper, og den blev aldrig til Andet, den kom aldrig udenfor Fæstningen. Denne blev altsaa betydningsløs, hvis den skal opfylde den for alle andre Fæstninger fælles Opgave, at afgive Støttepunktet for en Krig, inden Fjenden staaer foran Voldene.

At et preussisk Forsvar af et befæstet Kjøbenhavn ikke defensivt vil indskrænke sig til en Kanonade fra Forterne og Enceinten, er for mig uden enhver Tvivl. Men da kommer jeg ogsaa til mit Resultat i „Forl. eller Revol.", at vi ville tvinges til en Omvæltning af vore nuværende Hærforhold. Dertil behøves først af Alt Distinktionen mellem en Operationshær og en Besætningsstyrke. Nu vil maaske En af de Herrer Sagkyndige, som tænke sig vort Forsvar fyldestgjort væsenlig alene ved Kjøbenhavns Befæstning, spørge mig: hvorlænge jeg troer, at vor Operationshær kan holde sig i det nordostlige Sjællands Terrainafsnit, inden den er kastet tilbage til Fæstningen, ja, jaget indenfor Forterne og Enceinten? Jeg svarer: Dette beroer jo ganske paa, hvilken Uddannelse og hvilken Styrke vi tildele vor Operationshær. Skal denne bestaae, f. Ex. for Fodfolkets Vedkommende, i de 4 Regimenter med 6 Maaneders Rekrutuddannelse, som høre hjemme paa Sjælland, medens vi offre de 6 Regimenter til en saa meningsløs Anvendelse som et Forsvar af Jylland-Fyen, da er selvfølgelig Kampen udenfor Kjøbenhavn snart afgjort. Men numerisk, kvalitativt og pekuniairt maae vi jo proportionsvis kunne opstille den samme Hær-

styrke som enhver af de tydske Stater. Vi maae under en Krig kunne staae i det nordostlige Sjælland med en vel udrustet og vel uddannet Operationshær paa 40,000 Md., og desuagtet have Besætningstropper nok til sammen med Flaaden at sikkre Kjøbenhavn mod en Overrumpling. Men med en saadan Styrke kan der paa det lille Forsvarsterrain præsteres en overordenlig kraftig offensiv Modstand. Hvorledes vi faae den samlet? Naar Tydskland kan holde en Fredsstyrke paa over 400,000 Md., maae vi jo kunne holde en paa 20,000 Md. fra alle Landsdele og garnisoneret paa Sjælland. Derved have vi Halvdelen af vor Operationshær ved Haanden. Af den anden Halvdel maa i Krigstilfælde 10—12,000 Md. transporteres fra Jylland-Fyn til Sjælland, Resten er der jo. Naar vort Mobiliseringssystem er ordnet efter tydske Principer, naar vi ere i Alliance med Tydskland og kunne støtte os paa dettes diplomatiske Efterretningsvæsen, maae vi kunne faae den nævnte Styrke til Sjælland, inden Storebelt afskæres af en fjendtlig Flaade.

Naar jeg har sagt, at Preussen ikke vil stille ringere Fordringer til os end til sine andre Allierede og til sig selv, saa mener jeg dermed: overfor den foreliggende Opgave, en Kamp i det nævnte Terrainafsnit. Denne vilde i nogle Retninger forholdsvis medføre færre Forberedelser for os, end t. Ex. en Stormagts Invasion mod en anden. Saaledes behøvede vi ikke at forsyne os med et Beleiringstrain, thi der blev jo Intet at beleire. Vi behøvede heller ikke proportionelt en Invasionshærs Brotrain, thi der er ingen Floder at passere. Og vi behøvede ikke proportionelt en Udvikling af det kostbareste Vaaben, af det for de moderne

Invasioner egenlige strategiske Vaaben. Invasionens Øie og Øre: Rytteriet, thi hvor strategisk betydningsfuldt end det nordsjællandske Terrainafsnit kan være for Herredømmet over Østersøen, er dets Omfang for ringe til strategiske Operationer, dets Forsvar blev derfor et rent taktisk. Men i andre Retninger bleve Fordringerne til vor Armée ingenlunde ringere end til en Invasionshær. Skulde jeg med eet Ord udtrykke den Egenskab, hvorefter en Operationshærs hele Kvalitet kan bestemmes, vilde jeg sige: dens Bevægelighed. Thi deri er ikke blot indbefattet Mandskabets Marchfærdighed, men ogsaa Hærens Evne til at kunne føre Alt med sig, hurtigt og sikkert, hvad der behøves til en Aktion. Og i Bevægeligheden er Kommandoen udtrykt, Evnen til at tvinge Hæren hen, hvor den skal være, og Evnen til at haandhæve Disciplinen, saa at Hæren hverken bevæger sig for langsomt, naar den skal fremad — eller for hurtigt, naar den skal tilbage. Men naar saa er, skulde der da behøves en mindre Grad af Bevægelighed for en dansk Operationshær i Nordsjælland end for et tydsk Arméekorps i Frankrig? Nei, ikke en mindre men en anden Bevægelighed: Vi faae ikke ugelange Marcher med enkelte Slagdage o. s. f., men snarere det Omvendte, ugelange Slag med enkelte Marchdage. Men de Første kunne være i den Grad anstrængende og udmattende, at de korte og hurtige Marcher fordre den samme Øvelse som Invasionens længere og langsommere. Og hvad betinger den stærkeste Disciplin og Kommando: den Kamp, som varer i sex eller den som afgjøres paa een Dag?

Deri er jeg altsaa fuldt enig med Hr. B., at vort

nuværende Hærsystem ikke tillader nogensomhelst virkelig Krigsførelse, fordi almindelig vor Hær skal agere baade som Operations- og som Fæstningstropper d. v. s. reduceres til de Sidste, og fordi specielt dens taktiske Hovedvaaben, vort Fodfolk, har været Gjenstand for en fortsat Forkludring fra vore Regeringers og Repræsentationers Side. Og deri samstemmer han med, hvad jeg udtalte i „Forl. eller Revol.": at vi maae forberedes til „en Krig i moderne Forstand med alle de taktiske Fordringer, som ere uadskillige fra en Kamp i aaben Mark." Naar han derfor bemærker imod mig, at mit Udtryk: „Kampen i Forterrainet omkring Fæstningen bliver væsenlig Hærens eneste Opgave", ikke er korrekt, fordi der ved „Forterrainet" ogsaa kan forstaaes det mindst mulige Terrain, nemlig under en eventuel Beleiring Rummet mellem den fjendtlige Fortrække og vor egen, medens der ved Forterrainet bør forstaaes det nordostlige Sjællands Terrain, saa skal jeg ikke undskylde mig med, at mine Ord om Nødvendigheden af „en Kamp i aaben Mark" vise, at jeg ikke kan have tænkt paa „Forterrainet" i snævrest Forstand. Men jeg skal beredvillig indrømme, at mit Udtryk ikke var adæqvat. Jeg sigtede dermed til, hvad jeg ogsaa udtalte, at vort Forsvarsterrain er saa indskrænket, at vi ikke kunne optage nogen Kamp i „Jylland". Men jeg sigtede ogsaa til et Andet, som jeg troer tilstrækkelig klart at have præciseret. Og hermed staaer jeg overfor det Punkt, hvorom jeg er ligesaa fuldstændig uenig med Hr. B., som jeg er enig med ham om det levende Forsvars Nødvendighed, og dette Punkt er Kjøbenhavns Landbefæstning.

Selv med den solideste militaire Udvikling vilde vi jo ligesaa lidt som ethvert andet Folk være sikkre paa, at Modstanden i aaben Mark ikke tilsidst kan brydes. Altsaa vil det Stadium i Krigsførelsen kunne indtræffe, at Operationshæren maa retirere til en befæstet Stilling, hvis den ikke vil strække Gevær i aaben Mark. Paa denne Mulighed maa en hvilkensomhelst Operationshær, ogsaa en tydsk. være belavet, og kun derved bevarer den Muligheden for atter at kunne blive istand til at operere. Nu er Hr. B. altfor tænksom en Mand til, at han skulde overse denne Chance. og derfor forlanger han korrekt. overensstemmende med det tydske Forsvarssystem. en nordsjællandsk Fæstning. Men Differensen imellem os er. at medens han vil. at vor Hær, naar den ikke længer kan holde sig i aaben Mark. skal gaae til Helsingør. vil jeg. at den skal gaae til Kjøbenhavn. Derfor forlanger han. at Helsingør skal befæstes saavel mod Landet som mod Søen. men Kjøbenhavn kun mod Søen. medens jeg vil have Kjøbenhavn befæstet saavel mod Landet som mod Søen, men Helsingør slet ikke befæstet. Han omtaler ikke, om han ved Helsingørs Landbefæstning mener en permanent eller feltfortifikatorisk. Jeg vil antage, at han mener den første, thi ellers opfylder hans Befæstning ikke et af sine Hovedøiemed, at tvinge Fjenden til den Besværlighed. at medføre en Beleiringspark af det sværeste Skyts — forudsat. at han vil tage Pladsen. Men selv dermed ser jeg ikke. hvad der vindes ved hans Befæstning.

Han anfører to Fortrin ved den fremfor ved et befæstet Kjøbenhavn. For det Første. at den bliver mindre omfangsrig og derfor lettere at for-

svare. Men dette er ikke Tilfældet. Skal Operationshæren med Besætningsstyrken og de forskjellige militaire Depoter ikke bombarderes sønder og sammen, saa at Fæstningen ender som et Sedan, maa den have sine Værker saavel mod Landet som mod Søen ligesaa langt fremskudte som Kjøbenhavns. Vil man herimod indvende. at Kjøbenhavn kan saaledes udvide sig, at Fæstningsværkerne med Tiden ikke kunne beskytte hele Byen mod et Bombardement, svarer jeg, at det militairt er aldeles ligegyldigt, om en eller anden Forstad skydes ned. Opgaven er at sikkre Hæren, Flaaden og dens Depoter mod Ødelæggelse, og at forhindre, at Fæstningen falder i Fjendens Haand. Vil man gaae udenfor dette Formaal og sikkre enhver Tarm, som et Byggekonsortium finder paa at lade løbe ud fra Byen, mod at nedskydes, kommer man til et absurdt og uholdbart Befæstningssystem. Militairt bliver Helsingør saaledes ikke lettere at forsvare end Kjøbenhavn. Og det blev umuligt at forsvare det Første. naar, som Hr. B. vil det, ogsaa Kjøbenhavn skal befæstes mod Søen. Vi fik da to Søbefæstninger. Men vi faae fuldt op at gjøre alene med at forsvare den ene — slet ikke at tale om det uhyre pekuniaire Offer, saa dyre militaire Anlæg som Søbefæstninger, naar de skulle være to, vilde paalægge Folket. Det blev endnu større, naar man veed, hvad Hr. B. forlanger af en Søbefæstning. Han tilskriver mig nemlig, at Regeringens Forslag til Kjøbenhavns Søbefæstning langtfra er fyldestgjørende, fordi Søforterne alene forhindre et Bombardement, men ikke en Landgang fra Søen. Derved mener han, at en fjendtlig Transportflaade kunde, ved at raade over et

tilstrækkeligt Baademateriel. om Natten sende en saa stor Styrke mod Land, at selv om det lykkedes Forterne at nedskyde en Del af Baadene med deres Besætning, kunde dog en Landgang af Resten bevirke en særdeles farlig Forstyrrelse i vort Forsvar. tilmed naar der samtidig aabnedes et fjendtlig Angreb fra Landsiden. Derfor forlanger han en Enceinte mod Søen. Absolut benægter jeg ikke Muligheden af en Reprise fra Als. skjøndt den forekommer mig at ligge lidt fjernt. og at vi i ethvert Fald bør være forberedte paa den. Derfor vil ogsaa jeg have en saadan Enceinte. Men jeg vil ikke have den i Smaaskandser paa Land og i Stakater paa Søen — men i Kanonbaade og mindre armerede Dampfartøier. Disse maae være fuldt tilstrækkelige til at forhindre en Baadelandgang paa Kjøbenhavns Fæstningsterrain. Men skal tillige Helsingør befæstes mod Søen, faae vi ogsaa to Søenceinter at forsvare. Derved komme vi. saavel militairt som pekuniairt. endnu mere ind — paa det Eventyrlige. at ville forsvare begge Pladser mod Søen.

Den anden Grund. hvorfor Hr. B. foretrækker Helsingørs for Kjøbenhavns Befæstning, er den, at han betragter Helsingør som et „strategisk Punkt“: Helsingør „afspærrer“ Noget. nemlig Passagen gjennem Sundet og Forbindelsen mellem Sverig og Danmark. men Kjøbenhavn afspærrer aldeles Intet. derfor er dette intet strategisk Punkt. skriver han. Men Dette er virkelig aldeles urigtigt. Om saa Helsingør afspærrede al Verden fra os. blev det derfor ikke til et „strategisk“. men kun til et rent taktisk Punkt, nemlig som ethvert andet Spærrefort. Omvendt bestemmes et Punkts strategiske Betydning slet ikke af dets Spærre-

evne. Antwerpen „afspærrer“ ikke Frankrig fra Tydskland, men den afgiver en Basis for Belgiens Hær, som paa et eller andet Sted i Landet skal modsætte sig en Invasion fra den ene Nabo mod den anden. Og den største Vaabenplads i Verden, Paris, „afspærrer“ ikke Nord- fra Sydfrankrig, men den er Basis for et hvilketsomhelst fransk Forsvar. Ligesaa med Kjøbenhavn. Det „afspærrer“ ikke Adgangen til Østersøen, thi selv om det laa, hvor Helsingør ligger, kunde Passagen gaae igjennem Storebelt. Ikke taktisk, men strategisk er Kjøbenhavn Nøglen til Østersøen. Thi det afgiver den eneste Basis for Vestmagterne under en Aktion i Østersøen, hvad enten denne gjælder en Søkrig, en Blokade eller en Landgang mod Tydskland. Dette vil strax vise sig, naar Situationen foreligger. Lad os antage, at en fransk eller en engelsk Hær har tvunget vor egen til at retirere til et befæstet Helsingør. Saa maa Fjenden følge efter, vil Hr. B sige. Ja, naturligvis — men ikke for at tage Pladsen, men for simpelthen at cernere den med en Del af sin Styrke. Med Resten af den, og den kan være høist ubetydelig, marcherer han mod det fra Landsiden aabne Kjøbenhavn, nedslaaer med et Par Feltbatterier fra Frederiksberg Bakke enhver Modstand, der maatte yttre sig i Byen, tager vore Orlogsskibe, vore Transportfartøier, Flaadens og de private, vore Skibsværfter, vore Maskinværksteder, vore Lazaretter, vor Proviant, vore Kuloplag, kort sagt Alt, hvad der behøves til en Aktion i Østersøen — Alt, hvad Kjøbenhavn har, men som Helsingør ikke har. Hvorfor i al Verden skulde han da anvende Uger eller Maaneder til at bombardere og storme Helsingør, hvor han ingen Ressourcer

vil finde, naar han paa 1 eller 2 Dage kan faae Alt i Kjøbenhavn? Heraf følger, at naar Fjenden vil gaae til Kjøbenhavn, maa ogsaa vor Hær gaae til Kjøbenhavn og ikke til Helsingør. Men dette kan den jo ikke, naar Kjøbenhavn er forsvarsløst mod Land. Dersom vi vilde følge min ærede Kritikers Raad, at befæste Helsingør mod Land og lade Kjøbenhavn aaben, kunde vi aldrig gjøre Fjenden en større Tjeneste, thi derved opnaaede han de to uvurderlige Fordele: at han tvang vor Operationshær bort fra hans eget Objekt, og at han sparede sig al Uleilighed med at transportere et Beleiringsmateriel over Søen.

„Men det danske Folk finder sig aldrig i Kjøbenhavns Landbefæstning og i en staaende Hær paa 20,000 Mand", mener man maaske. Ak, jo. Det finder sig i meget Mere. Det finder sig ogsaa i Militarismen — jeg mener ikke, hvad Hr. Hørup forstaaer ved „Militarisme", thi dette falder nærmest sammen med Begrebet Kjøge Landeværn — men i den tydske, den preussiske Militarisme, med dansk eller med tydsk Kommando. Det kommer Altsammen, saa sikkert som Dagen efter Natten eller, om man hellere vil, som Natten efter Dagen. Tage vi det ikke godvillig, spørges vi ikke derom. Et Folk, der ikke kan forsvare sin Selvstændighed, og ikke vil gjøre sig mulig som en Allieret, taber jo enhver Ret til en politisk Existens, det er kun et Erobringens Emne. kun med et Skuldertræk vil Samtiden hilse dets Forsvinden. Af Antipathi mod Tydskland har det hidtil ikke villet forstaae den simple Sandhed, at naar To have en fælles Entrée til deres resp. Leiligheder, har den Ene ikke Lov til at lade Døren staae aaben. Men deraf kan

Følgen omvendt blive, at Tydskland selv lukker Døren — med vor fulde Sympathi. Thi hvilken er den moralske Fare ved en Fortsættelse af Partikampen, naar konstitutionelt det ene Parti ikke kan rokke det andet ud af Pletten, og naar et Statscoup ikke gjør Ende paa Spliden? Den, at der Aar for Aar vil arbeide sig en tydsk Stemning op i Folket. Allerede nu, dersom man gav Høire Valget mellem Hørup og Bismarck, og Venstre mellem Matzen og Bismarck, vilde Svaret fra Begge enstemmig lyde: Bismarck. Alt hvad der kan sløve den nationale Følelse vil kraftigt gjøre sig gjældende, jo længere Konflikten holder sig. Religiøst og literairt ville store Lag i Befolkningen foretrække den „kristelige“ Stat mod Syd med dens nationale Kultur, hvoraf vor egen er udsprungen, for vor hjemlige Udvikling af Atheismen og Kosmopolitismen. Merkantilt og økonomisk er Valget for vor Handels- og Forretningsstand let mellem Tilslutningen til en stor Nabostats Lovgivning og vor egens Stagnation paa det materielle Omraade; det bliver det endnu mere, fordi vi trues af en Isolation, vi tidligere ikke have kjendt: ved den holstenske Kanal. Socialt ville vore højere Klasser finde tydske Samfundstilstande mere fristende end det Slags Demokrati, som breder sig her i Landet. Militairt ville Hærens og Flaadens Befalingsmænd langt foretrække en tjenstlig fremragende Stilling i en stor Militairstat for en halv civil og forkludret under vore egne Forhold. Saaledes vil Stemningen efterhaanden vende sig til Tydskland, jo mere modbydelig og haabløs vor indre Tilstand bliver, og jo mere Fordelen vinker udenfra, og — da vil Danmark falde som en moden Frugt i Tydsklands Skjød.

VI.

Forligets Betingelse.

— —

Hensigten med mit sidste Skrift var at reise en Debat om vor Situation, ikke efter fortærskede og ørkesløse Partistandpunkter, men efter en realistisk Betragtning af dens fuldstændige Uholdbarhed indadtil og udadtil. Hensigten med den foreliggende Brochure var en dobbelt. Dels at belyse de Udtalelser, som dens Forgænger havde fremkaldt, dels at paavise den fortvivlede Blindhed, hvormed Venstre, ved at ville „fremtvinge" et Provisorium i dette Øieblik, spiller va-banque ikke blot med Forfatningen men ogsaa med sin egen Existens til Fordel for et Høire, som ikke er dette Offer værd, og den haardnakkede Sorgløshed, hvormed Folket under sin nuværende Forsvarsløshed gaaer sin Udslettelse imøde. Men foruden den kritiske Opgave har denne Afhandling ogsaa et positivt Formaal, nemlig at angive den eneste tænkelige Udvej af den nuværende Konflikt — naar jeg betragter Tilstanden uden at forvirres af den Labyrinth af Formaal, som staae paa Dagsordenen, af den Mangfoldighed i Nuancer, hvori vore Partier præsentere sig, og af den øredøvende Larm, som hamrer om mine Øren. Det nytter ikke her at opstille Statscoupet som

12*

den eneste rette Udgang. Selv om man havde fuld Vished om, at det uigjenkaldelig stod for Døren, kan dets Værdi ikke diskuteres, saalænge man ikke veed, hvorledes det i sine Hovedtræk skal udføres. Man kan kun betragte det som en Eventualitet, der i Øieblikket let kan realiseres, og som nødvendigt maa haves in mente, dersom man vil forstaae Situationen, som den foreligger. Dette har jeg ovenfor gjort. Men en videre Diskussion om det, som en Udvei, der positivt skal præciseres, er umulig for den Udenforstaaende. Denne ligger for ham kun eet Sted, nemlig hos de med hinanden for Tiden kæmpende Partier, nøiere udtrykt: hos deres Førere. Lad vor Tillid til deres Villie og Evne være nok saa ringe — for Enhver, som ikke selv er Magthaver og derved istand til at se bort fra enhver Diskussion, gives der kun denne ene Forudsætning for Betragtningen: at hin Evne og Villie ikke er absolut bortdød.

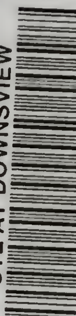
Hvor ligger da Udveien? Jeg paaviste ovenfor, at den ligger i Koalitionen mellem de store og de smaa Bønder, med Udskillelser af alle andre Fraktioner. Men om hvilke Opgaver? Om Saadanne, som fremgaae af Begges fælles materielle Interesser? Nej, den gjensidige Forstaaelse af disse Interesser er Betingelsen for Koalitionen og derved for Konfliktens Ophør, men dette er endnu ikke ensbetydende med Landets Existens. For dennes Vedkommende er det ganske ligegyldigt, hvorom de to Bønderklasser enes, dersom de ikke enes om dette Ene: Forsvarssagen. Thi hvad nytter det os, at Partikampen ophører, naar ikke Alliancen med den indre Selvstændighed, men Erobringen uden denne staaer for Døren? Men Forsvarssagen er et

meget sammensat Problem. Den betinger en bestemt Ændring af vort Hærsystem, en bestemt Udviklingsretning for vor Flaade, af Kjøbenhavns Land- og af dens Søbefæstning. Dersom man i Øieblikket vilde fordre Enighed mellem vore to Bønderklasser om alle disse Formaal med deres mangfoldige Detailler, som Betingelsen for en ny Regerings Dannelse, kan man ligesaa godt strax opgive enhver Tanke desangaaende. Men i Øieblikket behøves det heller ikke. Det er foreløbig nok, at de enes blot om eet af disse Led. Thi da er Isen om Partiernes Hjerte brudt, da ere de inde paa den Vei, som har den eneste Mulighed for sig, og da er Betingelsen tilstede for, at den lidenskabsløse Betragtning snart vil lære dem, hvordan vor Situation udadtil virkelig er, men da have de ogsaa Betingelsen for at begribe Nødvendigheden af Forsvarets øvrige Led.

Men hvilket Led? Det, som har den største Chance for at samle Stemmerne om sig. Og dette er Kjøbenhavns Søbefæstning. Ikke fordi den har den mindste Betydning, naar den ikke suppleres med en Landbefæstning, ligesom denne er værdiløs uden en ny Hærordning. Dette fastholder jeg urokkelig. Men Søbefæstningen skal jo udføres, og den er et selvstændig Led i vort Forsvar, som ikke kolliderer med noget andet. Hvorfor da ikke ofre al vor Kraft paa denne Foranstaltning, som er stor nok til at lægge Beslag paa nogle faa Aars anstrengt Arbeide — fremfor at dele os mellem Noget af Søbefæstningen, Noget af Landforterne, Noget af Enceinten, Noget af Hærordningen, Noget af Flaaden, ikke at tale om det skurrile Projekt om Helgenæs? Disse Foranstaltninger ere jo, saalænge

de ikke ere fuldførte, ikke mere værd end en fuldendt Søbefæstning. Hvorom opnaaes der lettest Enighed: om 14 Millioner til dette ene Foretagende — end om 40 Millioner til saamange forskjellige Foranstaltninger, at det i dette Ophidselsens Øieblik er Partiførerne aldeles umuligt at overse og nogenlunde bedømme dem? Er Søbefæstningen maaske et Program, der strider mod Kongemagtens Værdighed? Altsaa, vil man ud af den nuværende Konflikt paa en Maade, som rummer Betingelsen baade for Landets Bevarelse og for Forfatningens Opretholdelse og for en ny Regerings Dannelse, saa er dette Veien: Koalitionen mellem de store og de smaa Bønder med Kjøbenhavns Søbefæstning som Program. Derved er Forligets Problem reduceret til det mindst Mulige, men foreløbig ogsaa til det fuldt Tilstrækkelige.

005507710072

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 12 20 09 010 5